

Børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling på børne- og ungeområdet

En vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv



Tea Torbenfeldt Bengtsson og Sofie Henze-Pedersen

Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv

VIVÉ

*Børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling på børne- og ungeområdet
– En vidensindsamling under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv*

© VIVE og forfatterne, 2022

e-ISBN: 978-87-7582-077-1

Arkivfoto: Lars Degnbol/VIVE

Projekt: 302130

Finansiering: Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv

VIVE

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.



Forord

Inden for en lang række samfundsmæssige områder har der de seneste år været en øget opmærksomhed på inddragelse af børn og unge i anliggender, der vedrører dem og deres hverdag. Dette øgede fokus hænger sammen med en stigende opmærksomhed på børn og unges rettigheder, deltagelse og medbestemmelse, som betydningsfuldt for at sikre børn og unges aktive medborgerskab. Samtidig er der forskningsmæssig belæg for, at inddragelse giver ejerskab og motivation til at skabe forandringer og være en aktiv del af både nære og større fællesskaber.

Denne vidensindsamling samler nyere viden om børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandlingen på børne- og ungeområdet. Via forskning baseret på børn og unges egne erfaringer, viser den, hvordan de oplever at blive inddraget i deres egne sager. Vidensindsamlingen definerer og analyserer inddragelse, ud fra professor Laura Lundys børneinddragelsesmodels fire elementer: rum, stemme, tilhører og indflydelse. Vidensindsamlingen er baseret på en litteraturgennemgang af danske og internationale undersøgelser publiceret i perioden 2015-2021. Vidensindsamlingen har været i eksternt og internt review, og vi takker reviewerne for deres gode og konstruktive kommentarer.

Vidensindsamlingen er tilrettelagt og udarbejdet under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv, som er et samarbejde mellem VIVE, Socialstyrelsen og Børns Vilkår. Som led i centerets arbejde bidrager VIVE særligt ved at samle og formidle eksisterende viden om udsatte børn og familiers liv. Professor MSO Tea Torbenfeldt Bengtsson har været projektleder for vidensindsamlingen og har sammen med forsker Sofie Henze-Pedersen stået for udarbejdelse af rapporten. Analytiker Julie Schou Nicolajsen og student Amanda Engbo har bistået med screening af litteratur samt udarbejdelse af referater af de inkluderede studier. Litteratursøgningen og hjemmesidesøgningen er gennemført af informationsspecialisterne Kirsten Birkefoss og Rikke Blaabjerg.

Vidensindsamlingen er finansieret af Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv.

Carsten Strømbæk Pedersen

Forsknings- og analysechef for VIVE Børn og Uddannelse



Indholdsfortegnelse

Sammenfatning og konklusion	6
-----------------------------	---

1	Indledning	14
1.1	Læsevejledning	16

2	Børneinddragelse i en dansk kontekst	18
---	--------------------------------------	----

3	Fund fra internationale forskningsoversigter om børneinddragelse	20
---	--	----

4	Teorier og modeller for børneinddragelse	26
---	--	----

5	Metode og analysemodel	29
5.1	Metode	29
5.2	Analysemodel: Lundys model for børneinddragelse	32

6	Rum: Børn gives mulighed for at udtrykke deres synspunkter	37
6.1	Formel og uformel inddragelse	38
6.2	Information	40
6.3	Tidlig inddragelse	46
6.4	Teknologiske muligheder	47
6.5	Opsamling på rum	49

7	Stemme: Børn skal udtrykke deres synspunkter	53
7.1	Inddragelse i formelle møder	54
7.2	Inddragelse i dokumentation og planer	59
7.3	Børnevenlige tiltag og støtte	62
7.4	Opsamling på stemme	67

8	Tilhører: Børns synspunkter skal lyttes til	70
---	---	----

8.1	At høre børns stemmer	71
8.2	Oplevelser af sagsbehandler	72
8.3	Tillidsfulde relationer til professionelle	76
8.4	Opsamling på tilhører	80
<hr/>		
9	Indflydelse: Børns meninger skal tillægges vægt	83
9.1	Magtbalancen mellem børn og voksne	84
9.2	Indflydelse blandt forskellige grupper af børn og unge	85
9.3	Strategier for indflydelse på kontakt med professionelle	86
9.4	Manglende indflydelse	89
9.5	Opsamling på indflydelse	90
<hr/>		
10	Viden om inddragelse af tre særligt udsatte børne- og ungegrupper	94
10.1	Yngre børn	94
10.2	Børn og unge i sager uden samtykke	96
10.3	Børn og unge med handicap og særlige behov	97
10.4	Opsamling	100
<hr/>		
11	Opsamlende diskussion af centrale tematikker for inddragelse	102
11.1	Tema 1: Tilgange til og måder at forstå børn og unge	103
11.2	Tema 2: Rammer for møder og information	104
11.3	Tema 3: Samarbejdsrelationen med sagsbehandler	104
11.4	Tema 4: Børn og unges handlemuligheder og indflydelse	105
<hr/>		
	Litteratur	107
<hr/>		
	Bilag 1 Søgestrategi	114
<hr/>		
	Bilag 2 Oversigt over inkluderede studier	118

Sammenfatning og konklusion

Formålet med vidensindsamlingen er at bidrage med viden om børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandling fra børn og unges egne perspektiver. Der er alene fokus på børn og unges *oplevelser* med inddragelse i myndighedssagsbehandlingen på børne- og ungeområdet (fx inddragelse i børnesager), og vi belyser således ikke, hvordan andre aktører oplever børneinddragelse (fx fagprofessionelle). Vidensindsamlingen er målrettet fagprofessionelle på børne- og ungeområdet og er baseret på eksisterende dansk og international viden.

Børn og unge bliver i stigende grad i samfundsmæssige sammenhænge anset for at være aktive subjekter med rettigheder, frem for passive og umyndiggjorte objekter. Dette har også medført en øget interesse for børn og unges møder med samfundets institutioner og systemer. Med den politiske aftale 'Børnene Først' (2021) lægges der op til at give børn og unge en række nye rettigheder. Spørgsmålet er imidlertid, hvordan vi styrker børn og unges inddragelse i praksis, og hvad der er vigtigt at være opmærksom på fra børn og unges egne perspektiver.

Denne vidensindsamling samler den nyeste viden om børneinddragelse fra børn og unges perspektiver. Vidensindsamlingen er baseret på 38 inkluderede studier fra perioden 2015-2021. Studierne stammer primært fra Danmark og de øvrige nordiske lande, mens der også er studier fra vesteuropæiske lande samt enkelte studier fra Nordamerika.

Studierne er af varierende kvalitet og viser, at vi, både i en dansk og international kontekst, mangler solid viden om børneinddragelse i sagsbehandling og ikke mindst, hvordan inddragelse set fra børn og unges synspunkter bør udformes. Der mangler dybdegående viden om de barrierer og muligheder, som børn og unge oplever i sagsbehandlingen, samt konkrete redskaber og løsninger. Der mangler viden om forskellige børne- og ungegruppers oplevelser af sagsbehandling, herunder mindre børns oplevelser, oplevelser hos børn i sager uden samtykke, oplevelser blandt børn med anden etnisk baggrund end dansk samt oplevelser hos børn med fysiske, psykiske og kognitive udfordringer.

Operationalisering af børneinddragelse

Vidensindsamlingen er struktureret omkring Lundys model for børneinddragelse. For at børneinddragelse kan finde sted, peger den nordiske professor Laura Lundy på tilstedeværelsen af fire afgørende elementer – rum, stemme, tilhører og indflydelse (2007). Det handler om, at der skal være plads og rum til, at børn kan udtrykke deres synspunkter, børn skal støttes i at give udtryk for deres stemme og synspunkter, børns stemmer skal lyttes til og forstås af tilhører, og børns synspunkter skal gives

passende vægt og indflydelse i beslutninger. De fire elementer udgør Lundys børneinddragelsesmodel, der tager udgangspunkt i at omsætte Børnekonventionen og særligt artikel 12 til håndgribelige begreber, som kan anvendes i praksis.

Analytisk er studierne fund indplaceret i forhold til de fire elementer og efterfølgende samlet i centrale tværgående punkter. I det følgende gennemgås først fundene i relation til de fire elementer, og efterfølgende samler vi de centrale punkter, der går på tværs af analysen.

Rum

Elementet *rum* handler om, at børn og unge skal gives mulighed for at udtrykke deres synspunkter i sagsbehandlings- og beslutningsprocesser.

For det første kan der skabes rum ved, at børn og unge **støttes i at blive inddraget**. Dette handler om, at voksne omkring dem engagerer sig i deres synspunkter, hører børn og unge om, hvilke forhold og beslutninger der er betydningsfulde for dem, og hvordan de ønsker at påvirke processer og beslutninger. På den måde bliver de meddefinerende i processen og af problemstillinger. Inddragelse skal både ske formelt med afsæt i lovgivningen og uformelt, hvor der skabes et trygt rum, hvorigennem børn og unge kan få hjælp til at indgå i den formelle inddragelse. Uformel støtte finder sted i interaktionen med støttepersoner, som barnet eller den unge har tillid til og kender fra sin hverdag, eksempelvis forældre, plejeforældre eller pædagoger fra opholdssteder eller institutioner.

For det andet er det vigtigt, at børn og unge **inddrages tidligt** i sagsbehandlingen og informeres om sagens bekymringer, herunder underretninger og deres indhold, for at de oplever sig inddraget, og indsætter herigennem også kommer til at blive oplevet som en hjælp. Inddragelsen skal tage udgangspunkt i barnet og den unges konkrete situation og behov samt ønsker om at engagere sig i eller om ikke at være en del af sagsbehandlingen.

For det tredje er det vigtigt, at børn og unge er **informerede** om sagsforløbet, dokumenter, forventninger til dem, deres rettigheder, klagemuligheder og de mulige konsekvenser af sagsforløbet. Dette er væsentligt for at sikre rum til, at børn og unge kan udtrykke deres synspunkter, oplevelser og vurderinger. De skal sikres plads og mulighed for løbende at komme til orde og udtrykke sig vedrørende de forhold, som indgår i sagen. Information skal foregå løbende igennem hele sagsperioden og være tilpasset deres forståelsesniveau.

For det fjerde er **tilgængelige kommunikationsformer** mellem barnet eller den unge og sagsbehandleren vigtige for at skabe rum for, at børn og unge kan udtrykke deres synspunkter i sagsbehandlings- og beslutningsprocesser. Digitale kommunikationsformer kan skabe rum for, at børnene og de unge selv tager emner op, som er vigtige for dem, og bidrager til relationsopbygningen mellem dem og sagsbehandleren ved at

understøtte udviklingen af et godt kendskab til hinanden, tilgængelighed og hyppig kontakt.

Stemme

Elementet *stemme* handler om, at børn og unge skal kunne udtrykke deres synspunkter i sagsbehandlings- og beslutningsprocesser.

For det første er det vigtigt, at møder **forberedes, tilrettelægges og styres**, så børn og unge kan komme til orde. Dette handler om, at de sikres mulighed for at være til stede (fx på møder), da de ofte gerne vil udtrykke deres synspunkter og høre andres meninger. Børn og unge skal forberedes og have viden om formålet med mødet, indhold og deltagere. Møder med flere aktører skal tilrettelægges og styres, så det sikres, at børn og unge kommer til orde, eksempelvis ved at afsætte øremærket tid til det eller ved, at de støttes af en bisidder eller støtteperson.

For det andet er det vigtigt, at der inden for systemet og hos sagsbehandler er forståelsen af, hvilke **positioner** børn og unge tildeles og indtager i sagerne, og hvordan disse positioner kan påvirke deres mulighed for at udtrykke deres synspunkter. Nogle børn og unge oplever, at de ikke bliver set som subjekter, men objektgjort i sagsbehandlingen (fx i forbindelse med dokumentation og handleplaner). I stedet efterspørger børn og unge, at sagsbehandlingsprocessen ses som et samarbejde med en børnefokuseret tilgang, der tager udgangspunkt i børnene og de unges synspunkter og behov.

I den forbindelse er det for det tredje væsentligt at have blik for, at børn og unge skal have en stemme gennem **hele sagsbehandlingsprocessen** og i de forskellige dele af sagsbehandlingen (fx handleplaner). Særligt fremstår opstarten af et forløb og udfaldet af beslutninger som tidspunkter, hvor børn og unge oplever begrænset inddragelse samt begrænset indflydelse på, hvad der bliver noteret fx i handleplanen.

For det fjerde handler stemme om, at børn og unge **støttes i at udtrykke deres synspunkter**. Flere af børnene og de unge oplever, at der anvendes et 'voksensprog' (fx på møder), eller at det kan være svært at interagere med det sociale system. Eksempelvis kan børn og unge støttes gennem tiltag (fx tilpasset sprog, kreative kommunikationsformer, bisidder), der har til formål at fremme deres oplevelse af at blive kommunikeret til og mødt på deres præmisser.

Tilhører

Elementet *tilhører* handler om, at børn og unges synspunkter skal lyttes til i sagsbehandlings- og beslutningsprocesser.

For det første er det vigtigt for børn og unge **at blive hørt**, hvilket vil sige, at deres sagsbehandler lytter til dem, forstår dem og interesserer sig for dem. Det er også

væsentligt at opleve sig respekteret og ligeværdig i kommunikationen med sagsbehandler og kontakten til de sociale myndigheder generelt. Nogle børn og unge har negative erfaringer med dette og oplever eksempelvis, at det er svært at få den rette hjælp, at kontakten og processen fremstår meget bureaukratisk, at de ikke taler systemets sprog, eller at andre perspektiver overtager (fx forældreperspektivet).

For det andet har **relationen til sagsbehandler** betydning for, hvordan børn og unge føler sig hørt og inddraget i sagen som helhed. Her fremhæves særligt, at sagsbehandleren har en interesse for barnet eller den unges hverdagsliv og historie, at der er en hyppig kontakt, få sagsbehandlerskift samt fokus på barnet og den unges behov frem for problemer.

For det tredje afhænger børn og unges oplevelser af at blive hørt af, at der er **tillid** til sagsbehandler og de sociale myndigheder. Barnet eller den unge skal opleve at kunne tale frit, og at de generelt har tillid til professionelle, som de møder i deres hverdag. En tillidsfuld relation kan bidrage til at engagere barnet eller den unge, øge samarbejdsvilligheden samt styrke deres selvværd. En tillidsfuld relation bygger på ærlighed, respekt, empati, opmærksomhed, godt kendskab til barnet, tilgængeligt sprog og kontinuitet. Nogle børn og unge oplever at miste tilliden til deres sagsbehandler eller andre professionelle, hvilket kan føre til en mere generel mistro til det sociale system.

Indflydelse

Elementet *indflydelse* handler om, at børn og unges meninger og synspunkter skal tillægges vægt i sagsbehandlings- og beslutningsprocesser.

For det første, så opnår børn og unge **indflydelse via sagsbehandleren**. Til trods for at børn og unge gerne vil høres og forstås, så oplever flere ikke dette som reelt muligt. Nogle børn og unge oplever at blive set som informanter, der skal kunne indgå på systemets vilkår og præmisser. Børn og unge kan i mødet med systemet opleve at blive mødt af snævre normalitetsforståelser, der kan føre til, at de oplever sig objektgjorte og at skulle passe ind i forudbestemte kategorier. Derudover kan det ulige magtforhold mellem børn og unge og deres sagsbehandler medføre manglende tillid, som kan komme til udtryk i manglende inddragelse (fx at de ikke oplever at blive spurgt om deres meninger og synspunkter).

For det andet, så har forskellige grupper af børn og unge **uens muligheder for indflydelse**. Eksempelvis ses der en negativ sammenhæng mellem socialt belastende baggrundsforhold og inddragelse. Yngre børn, børn og unge med handicap og børn og unge i sager uden samtykke oplever sig oftere ikke inddraget end andre.

For det tredje, så anvender børn og unge **forskellige strategier til at håndtere kontakten** med professionelle, fx ved at afbryde kontakten med professionelle. Børn og unge oplever dog, at det ikke altid er muligt at anvende strategier, da de kan være

bange for, hvilke konsekvenser det kan have (fx hvilke beslutninger der træffes, hvis de trækker sig). Nogle forsøger derfor i stedet at tilpasse sig de forventede krav. Der kan derfor være behov for at se relationen mellem barnet eller den unge og sagsbehandleren som et partnerskab eller samarbejde, hvor barnet og den unge er medskabere af rammerne for kontakten.

For det fjerde, så afhænger børn og unges indflydelse af, at de oplever, at deres udsagn og **synspunkter tillægges betydning** og ikke kun indirekte betydning for den endelige beslutning. Manglende inddragelse af deres synspunkter i beslutningsprocessen kan lede til mistillid til sagsbehandlere og undvigelse af fremtidig kontakt med sagsbehandlere og systemet. Når børn og unge deltager på møder, hvor der træffes beslutninger, kan de opleve manglende anerkendelse af deres synspunkter (fx hvis de har svært ved at forstå beslutningsprocessen, har udfordringer med at genkende sig selv i fremstillinger eller vanskeligheder ved at tale imod problemkonstruktioner). Det er derfor en socialfaglig opgave at sikre børn og unges indflydelse, så ansvaret for manglende inddragelse ikke pålægges barnet eller den unge selv.

Centrale temaer i børneinddragelse

Det er tydeligt, at børn og unges oplevelser af inddragelse er begrænset, når vi ser på tværs af de fire elementer fra Lundys inddragelsesmodel. Hovedresultatet af vores tværgående analyser af de inkluderede studier er, at børn og unge ofte *ikke* oplever at blive inddraget, og når de bliver inddraget, så inddrages de primært for at bidrage til systemet i form af information og dokumentation. I studierne er der kun sjældent tale om reel inddragelse af børn og unge, hvor alle fire elementer af inddragelse er en del af sagsbehandlingen.

Når vi ser på tværs af studierne og vores analyser, efterlyses der fokus på inddragelse, som er tilpasset børn og unge. Vi finder, at der særligt er fire tværgående temaer, der træder frem som betydningsfuldt for inddragelse baseret på børn og unges oplevelser med inddragelse.

Tema 1: Tilgange til og måder at forstå børn og unge

Tilgange til og måder at forstå børn og unge skal tage udgangspunkt i børn og unges behov. Børn og unges inddragelse sikres ikke ved tilstedeværelse, eksempelvis til møder. Derimod skal det sikres, at børn og unge har mulighed for at udtrykke deres synspunkter, blive hørt, lyttet til og forstået samt medvirke i sagsbehandlings- og beslutningsprocesser. Børn og unge skal ses som subjekter og ikke som objekter, der skal bidrage til og indgå på systemets vilkår. Sagsbehandleren og andre fagprofessionelle skal kunne høre og forstå børn og unges komplekse oplevelser og tillægge deres synspunkter vægt i beslutninger.

Tema 2: Rammer for møder og information

Det er vigtigt at sikre inkluderende rammer for møder og information. Information er en afgørende forudsætning for inddragelse. Løbende, alderssvarende og relevant information er central for, om børn og unge får mulighed for og oplever sig inddraget. Børn og unge skal have information om sagsbehandlingsprocessen, aktørers roller og beslutningskompetencer, afgørelser, rettigheder og klagemuligheder. Det er vigtigt, at informationerne er tilpasset og målrettet barnet og den unge, fx deres alder og forståelsesniveau. Børn og unge skal have indsigt i og viden om vigtige sagsdokumenter, eksempelvis handleplaner, samt mulighed for indflydelse på indholdet i disse.

Tema 3: Samarbejdsrelationen med sagsbehandler

Samarbejdsrelationen med sagsbehandler er vigtig. Børneinddragelse må ikke reduceres til blot at handle om formelle regler, men skal også bygge på uformelle former for inddragelse samt inddragelse gennem tillidsfulde relationer. Den uformelle støtte, hvor kendte og tillidsfulde voksne støtter barnet eller den unge, er central for at skabe tryghed i inddragelsen og hjælpe dem med at mestre dialog og kontakt til de sociale myndigheder. Relationen til sagsbehandleren skal bygge på tillid, som muliggør, at barnet eller den unge kan tale åbent, sikre samarbejdsvillighed og styrke deres selvværd. Tillidsfulde relationer bygger bl.a. på ærlighed, respekt, empati, opmærksomhed, godt kendskab til barnet eller den unges historie, tilgængelighed og kontinuitet. Børn og unges muligheder for inddragelse kan blive begrænset af bureaukratiske forhold og mangel på ressourcer.

Tema 4: Børn og unges handlemuligheder og indflydelse

Det er vigtigt, at der løbende er opmærksomhed på at sikre børn og unges handlemuligheder og indflydelse. De positioner og roller, som børn indtager og bliver tildelt i sagsbehandlingen (fx af systemet eller sagsbehandler), og det ulige magtforhold mellem dem og sagsbehandleren kan få betydning for deres mulighed for at udtrykke deres synspunkter. Det kan have negative konsekvenser for børn og unges indflydelse, når sagsbehandlere bruger for standardiserede metoder og dokumenter. Der efterspørges i stedet tilgange, der fokuserer på barnet og den unges konkrete behov. Desuden kan børn og unges egne vilkår og ressourcer få indflydelse på deres inddragelse. Yngre børn oplever sig generelt mindre inddraget end ældre børn og unge. Børn og unge med særlige behov, som følge af fysiske, psykiske og/eller kognitive udfordringer, oplever også begrænset inddragelse. For børn og unge i sager uden samtykke er der også begrænset inddragelse, men denne gruppe fortæller oftere om erfaringer med ikke at blive lyttet til eller oplevelser af manglende anerkendelse på møder. Børn og unges forskelligheder betyder, at processerne og beslutningerne skal tilpasses og forklares på en forståelig måde, som er tilpasset den enkelte.

15 punkter, der styrker børneinddragelse

På baggrund af ovenstående fund er vi kommet frem til 15 fokuspunkter fordelt på de fire ovenstående tværgående temaer, der peger på, hvordan børneinddragelse kan styrkes ud fra børn og unges perspektiver. Punkterne er fremkommet ved at oversætte de centrale fund til overordnede anbefalinger til, hvordan børneinddragelse kan styrkes. Punkterne giver et overordnet indblik i og inspiration til, hvor man kan have fokus, når man ønsker at styrke børn og unges inddragelse i sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet.

Tema 1: Tilgange til og måder at forstå børn og unge

1. Anvend en *børnefokuseret tilgang*, hvor børn og unge høres på deres præmisser, og hvor der lyttes til deres behov og bekymringer.
2. *Tilrettelæg sagsbehandlingen*, så den understøtter inddragelse, eksempelvis ved at metoder, værktøjer og dokumenter er tilpasset og understøtter børn og unges forståelser, erfaringer og ønsker.
3. Hav fokus på, at børn og unge ikke oplever sig objektgjort og oplever at skulle passe ind i forudbestemte forståelser og kategorier. Det vil sige en socialfaglig bevidsthed om, hvilke *normalitetsforståelser*, som børn og unge vurderes ud fra. Samt om disse forståelser hindrer bestemte grupper af børn og unges muligheder for inddragelse, eksempelvis børn og unge med handicap.

Tema 2: Rammer for møder og information

4. *Tidlig og løbende information*, som er tilpasset børn og unges behov og forståelsesniveau, og hvor der er fokus på etableringen af tillid, gensidighed og transparens i kommunikationen.
5. Sikre, at børn og unge får *information om sagen*, herunder informeres om formålet med undersøgelser, forløb og processer, sagens dokumenter og forskellige aktørers beslutningskompetence. Samt, hvordan de oplysninger de selv giver bruges i beslutninger, iværksættelse og ændringer af foranstaltninger.
6. Informer børn og unge om *rettigheder og klagemuligheder*.
7. Understøt, at børn og unge kan *komme til orde* og blive meddefinerende i processen, også på formelle møder og i udarbejdelsen af handleplaner. Eksempelvis gennem forberedelse af børn og unge inden møder, ved at afsætte tid på møder til, at børn og unge kan udtrykke deres synspunkter, styring af møder med fokus på børn og unges tilstedeværelse. Samt skabe rammer for, at børn og unge efterfølgende kan kommentere på centrale dokumenter, som fx handleplaner og beslutninger.

Tema 3: Samarbejdsrelationen med sagsbehandler

8. Hav særlig fokus på, at samtaler og møder opleves som en *gensidig dialog og tillidsopbyggende* både med sagsbehandler og med andre professionelle.
9. Understøt, at børn og unge har en *kendt og fortrolig voksen bisidder*, som løbende og over tid kan støtte barnet eller den unge i processen, herunder til møder (fx hjælpe med at komme til orde eller udtrykke synspunkter) og uden for møder (fx hjælpe med at huske aftaler og beslutninger).
10. Skab forudsætninger for, at børn og unge *kender og har tillid til deres sagsbehandler* via en gennemsigtig relation, og sikr, at overholdelse af lovgivning og organisatoriske vilkår ikke bliver barrierer herfor.
11. Understøt *kontinuitet* i relationen mellem børn og unge og sagsbehandler, og forsøg at undgå sagsbehandlerskift.

Tema 4: Børn og unges handlemuligheder og indflydelse

12. Hav fokus på børn og unges *handlemuligheder* samt refleksion over, hvilke roller børn og unge forventes at indtage i bestemte situationer (fx til møder).
13. Understøt, at børn og unge får *indflydelse*, og at det er tydeligt, hvordan og hvornår synspunkter og meninger indgår i grundlaget for konkrete beslutninger.
14. Adressér aktivt det ulige *magtforhold* mellem børn eller unge og sagsbehandleren i processen, så børn og unge ved, hvilken indflydelse de selv og andre aktører reelt har på beslutninger.
15. Hav særlig opmærksomhed på, at *forskellige grupper af børn og unge* har forskellige forudsætninger for at udtrykke deres synspunkter og få indflydelse, hvilket kræver, at der aktivt arbejdes med disse forskelle i inddragelsen af børn og unge.

1 Indledning

Formålet med vidensindsamlingen er at indsamle relevant eksisterende viden om børn og unges inddragelse i myndighedssagsbehandlingen på børne- og ungeområdet. Fokus er alene på børn og unges egne *oplevelser* og *erfaringer* med inddragelse i sagsbehandlingen og i beslutningsprocesserne, samt hvad der er afgørende for, om de oplever sig inddraget. Vidensindsamlingen bidrager således ikke med viden om, hvordan andre aktører oplever børneinddragelse (fx fagprofessionelle). Vidensindsamlingen er målrettet fagprofessionelle på børne- og ungeområdet.

Børns ret til inddragelse understreges formelt af FN's Børnekonvention (Udenrigsministeriet, 1992) fra 1989, der angiver, at børn er individer på lige fod med voksne, som aktivt kan deltage i samfundet, har rettigheder og skal inddrages og høres i beslutninger, der vedrører deres liv. Den understreger desuden, at børn skal betragtes som medborgere. Et grundlæggende princip i Børnekonventionen er artikel 12, der udlægger, at børn og unge har ret til at blive inddraget i form af ikke blot at blive givet mulighed for at udtrykke sine synspunkter, men også har ret til, at disse synspunkter tillægges "passende" vægt i sager, der vedrører barnet eller den unge. I Danmark ratificerede Folketinget Børnekonventionen i 1991, men den er ikke, som i både Norge (2003) og i Sverige (2020), skrevet fuldt ind i dansk lovgivning. To af Børnekonventionens principper er indarbejdet i Lov om social service (2022). Det drejer sig om, at støtte og foranstaltninger skal have barnets bedste for øje (§ 46), og at barnets synspunkter skal inddrages og gives passende vægt (§ 46, stk. 3). Derudover er det også indskrevet i Lov om social service, at der skal finde en samtale sted med barnet, inden en afgørelse træffes (§ 48), og at barnet har ret til en bisidder (§ 48a). Der er således med Børnekonventionen løbende kommet større fokus på børns rettigheder, børns medvirken og deltagelse inden for flere forskellige samfundsområder, der berører børn og unge og deres liv, herunder inddragelse i deres egen børnesag.

Udviklingen er på flere områder i samfundet i stigende grad gået mod, at børn og unge får position som aktive subjekter med rettigheder og pligter og ikke primært som passive og umyndiggjorte objekter, der primært indgår i familiens helhed uden at have selvstændig status (Jensen, 2014). Dette ændrede syn på børn har ført til en interesse for børn og unges møder med systemet og et fokus på børnevenlige tiltag i en lang række samfundsinstitutioner. Med reformen om den nye Barnets Lov, som blev aftalt mellem et bredt flertal af folketingets partier i maj 2021, gives børn og unge en række nye rettigheder. Eksempelvis får børn selvstændig partsstatus i deres børnesag, fra de er 10 år mod 12 år i dag, får ret til at sige nej til samvær med biologiske forældre, tydeligere ret til at bede om en anbringelse og ret til at klage over hjemgivelse, fra de er 10 år (Regeringen- og aftalepartierne, 2021). Der er således stigende fokus på via lovgivningen at sikre børn og unges rettigheder i forhold til inddragelse i egen sag, hvilket er på linje med FN's Børnekonvention.

I denne vidensindsamling har vi fokus på inddragelse af børn og unge i myndigheds-sagsbehandling på det sociale børne- og ungeområde. Det vil sige børn og unges inddragelse i børnesager. Vi anlægger et perspektiv, hvor børn og unge anses for at være selvstændige aktører med egne rettigheder (Prout & James, 1997). I forlængelse heraf tager vi afsæt i Laura Lundys model for børneinddragelse (Lundy, 2007). Den beskriver, at for at inddragelse kan finde sted, skal der være plads og rum til, at børn kan udtrykke deres synspunkter, børn skal støttes i at give udtryk for deres stemme og synspunkter, børns stemmer skal lyttes til af relevante tilhørere, og børns synspunkter skal gives passende vægt og indflydelse i beslutninger. De fire elementer – rum, stemme, tilhører og indflydelse – skal således alle være til stede, for at der er tale om børneinddragelse. I selve begrebet børneinddragelse ligger, at det, som børn og unge skal inddrages i, ligger uden for dem selv og deres egen direkte indflydelse, da der ellers ikke vil være behov for inddragelse. Børn og unge kan således alene inddrages i beslutningsprocesser, som de ikke automatisk er en uundværlig del af. Det er derfor vigtigt at have for øje, at børneinddragelse handler om børn og unges inddragelse i voksenstyrede beslutningsprocesser, og at det ikke er børn, men voksne, som har defineret processerne.

Via børneinddragelse er det de voksne, som aktivt vælger at invitere børnene inden for i processerne. Det er derfor i udgangspunktet de voksnes beslutningsprocesser, som børn skal indgå i. Det betyder, at beslutningsprocesserne i udgangspunktet er voksenstyrede, og at børnenes inddragelse sker inden for dette udgangspunkt, hvilket også betyder, at "spillereglerne" for både børn og voksne i beslutningsprocesserne er besluttet og styret af voksne. Det er derfor også voksne, som på forskellige niveauer har ansvaret for, at børn inddrages løbende og ansvarligt i beslutningsprocesser, der vedrører dem (se også Lundy, 2007, p. 939).

Forskellen mellem børn og voksne giver anledning til en række udfordringer, når vi fokuserer på børneinddragelse. Børn har nemlig både ret til at blive inddraget og ret til beskyttelse. Disse forskellige rettigheder bliver imidlertid ofte betragtet som modsætninger, som kun er svært forenelige. I forhold til inddragelse ses børn som kompetente og aktive subjekter med ret til indflydelse på eget liv, mens de i forhold til kravet på beskyttelse ses som sårbare objekter med manglende indsigt i eget bedste grundet manglende alder og modenhed (Jensen, 2014; Petersen & Kornerup, 2021). Samtidig er voksne forpligtiget til at handle til "barnets bedste", selvom der ikke er entydige forståelser af, hvordan "barnets bedste" defineres, og hvad der er bestemmende herfor. Det betyder, at det i høj grad bliver op til den professionelle vurdering at afgøre "barnets bedste" og på baggrund heraf vurderes både barnets inddragelse og behov for beskyttelse mod omsorgssvigt og overgreb (Petersen & Kornerup, 2021). Herved er det fortsat de voksne, der i praksis har definitionsmagten til at afgøre "barnets bedste" (Egelund, 1997; Jensen, 2014)

Det er en professionel balancegang mellem at sikre, at barnet både oplever sig hørt og dermed taget alvorligt, og at barnet samtidig beskyttes fra at skulle bære for stort

et ansvar. Vægtningen og balancegangen mellem de forskellige hensyn og rettigheder må altid tage udgangspunkt i det enkelte barns behov og situation, men også funderes i den værdimæssige, teoretiske og retslige udvikling, som generelt ændrer børn og unges roller i samfundet. Børn og unge med en børne- og ungesag må således forstås ud fra det generelle børnesyn i samfundet og dermed som aktører med egne meninger og holdninger og med ret til at få indflydelse på egen livssituation (Petersen & Kornerup, 2021).

Når børn og unge løbende tildeles flere rettigheder, og der lægges større og større vægt på deres inddragelse i sagsbehandlingen, så er det centralt at interessere sig for, hvordan børn og unge selv oplever at blive inddraget, og hvilke erfaringer med inddragelse de har. Oplever de sig inddraget, eller oplever de sig ikke inddraget i sagsbehandlingen? Hvornår oplever de sig inddraget? Og hvordan vil de gerne indtages, er centrale spørgsmål, når der i stigende grad er fokus på vigtigheden af børn og unges inddragelse.

Der er således fortsat et behov for at få viden om, hvordan børneinddragelse opleves af børn og unge med en børnesag og derved i kontakt med de kommunale sagsbehandlere. Det har været en ambition i denne vidensindsamling at have fokus på børnenes og de unges egne oplevelser og viden om deres egen inddragelse. Det betyder også, at alle de inkluderede studier indeholder viden baseret på børn og unges egne afrapporteringer. I nogle studier indgår også andre informanter, eksempelvis forældre eller sagsbehandlere, men vi har i analyserne tilstræbt, at de medtagne resultater så vidt muligt er baseret på data fra børnene og de unge selv.

1.1 Læsevejledning



Rapporten er bygget op omkring fire analysekapitler, 6 til 10, hvor resultaterne fra de 38 inkluderede studier præsenteres, og hvor opsamlingerne udgør syntesen af de forskellige studier. De fire analysekapitler er struktureret ud fra fire elementer, som er centrale for børneinddragelse: rum, stemme, tilhører og indflydelse. Studierne går på tværs af de fire elementer på baggrund af deres resultater, hvilket betyder, at hvert studie kan optræde i flere kapitler. Danske og nordiske studier præsenteres først og derefter studierne fra Europa og USA. Kapitlerne kan læses selvstændigt eller i forlængelse af hinanden, men som følge af opdelingen af studierne på tværs af kapitlerne er der en del gentagelser i forbindelse med introduktionen af hvert studie. Disse gentagelser er medtaget for at sikre, at læseren bedst muligt kender grundlaget for resultaterne og for at gøre analyserne så gennemsigtige som muligt.

Rapporten indledes med fire baggrundskapitler, som danner rammen for selve analysen og gennemgangen af de inkluderede studier. Her belyser vi børneinddragelse i en dansk historisk kontekst og fund fra eksisterende internationale reviews om børneinddragelse. Desuden beskriver vi kort teorier og modeller for børneinddragelse, da

disse informerer flere af de inkluderede studier, men kun i begrænset omfang er medtaget i selve analysekapitlerne, da fokus her er på studiernes resultater og konklusioner. Desuden præsenteres i kapitel 4 vores analysemodel og vidensindsamlingens metodiske valg. Rapportens analysemodel tager udgangspunkt i Laura Lundys (2007) model for børneinddragelse, som derfor er et vigtigt afsæt for, hvordan vi forstår og operationaliserer inddragelse.

Rapporten afsluttes med en opsamlende diskussion, som præsenterer de samlede resultater for, hvad der på tværs af studierne fremstår centralt for at forstå børneinddragelse fra børn og unges perspektiver. Rapportens sammenfatning og konklusion er placeret først i rapporten og indeholder 15 punkter, der styrker børneinddragelse.

2 Børneinddragelse i en dansk kontekst

Da Danmark fik sin første børnelov i 1905, betød det, at stat og kommuner fik ansvar for at gribe ind i familier og fjerne børn fra hjemmet, når forældre svigtede eller gik bort, eller et barn i datidens øjne trængte til (gen)opdragelse. Børneværnets beslutninger og arbejde blev varetaget lokalt af et værgeråd, som oftest bestod af et medlem fra kommunalstyrelsen, sognepræsten, en lærer og to borgere udpeget af kommunalbestyrelsen. Værgerådet havde primært til formål at fjerne børnene fra forældre, som var fraværende eller ikke kunne opdrage deres børn. Det er uklart, i hvilket omfang børnene selv er blevet hørt i forbindelse med fjernelserne, men deres indflydelse har været yderst begrænset (Bjerre, 2021).

I 1958 blev børneværnslovgivningen reformeret, da man ville skabe et nybrud på anbringelsesområdet, så Børneværnet ikke længere var en fjernelsesinstitution, men en serviceinstitution. De efterfølgende lovændringer med forsorgslovene (1951 og 1958) og bistandsloven (1975) flyttede større dele af børneværnsarbejdet ind under kommunen, men det vedblev at være en instans, som befandt sig mellem staten og det private (Bjerre, 2021). Bistandsloven rummede imidlertid en nyorientering af den sociale indsats, som lagde op til et 'familiepolitisk og socialpolitisk helhedssyn', hvor børn og unges problemer ikke kunne betragtes isoleret fra familien i øvrigt (Bryderup, 2005). Manglende inddragelse af børn og forældre blev en del af den autoritære kritik i 1970'erne og 1980'erne i den periode, som visse steder er blevet beskrevet som en "afinstitutionisering" af børneforsorgen (fx Steinicke, 1990). Dette affødte alternative måder at organisere indsatsen på, hvor barnet i højere grad blev set som selvstændigt subjekt (Bengtsson & Jakobsen, 2009).

I 1990'erne kommer der forskningsmæssigt en stigende kritik af børne- og ungeområdet. Det blev belyst, hvordan det sociale myndighedsarbejde var præget af tilfældighed og manglende vidensfundering og en manglende inddragelse af børns stemme, deltagelse og inddragelse i sagsbehandlingen og det sociale arbejde (Egelund, 1997). Sagsbehandleren blev beskrevet, som "den privatpraktiserende socialarbejder", der kendetegnes ved alene at træffe beslutninger i de sager, som vedkommende var tilkaldt og så som "sine egne sager" (Skytte, 2002). Herved var det sagsbehandleren, som var afgørende for både børn og forældres inddragelse i sagerne.

Kritikken af området afspejlede sig i den efterfølgende lovgivning på området, hvor der med Anbringelsesreformen i 2006 blev stillet mere specifikke krav til sagsbehandlingens indhold, da den udvider socialt udsatte børn og unges ret til at blive hørt, og at de skal tilbydes en samtale i forbindelse med afgørelser om hjælpeindsatser (Anbringelsesreformens § 58). Med Barnets reform i 2011 trådte der også nye ændringer i kraft med øget fokus på kontinuitet, voksenkontakt, børns rettigheder og

tidlig indsats (Ebsen, 2017). Der kommer hermed et skærpet fokus på socialt udsatte børn og unges formelle rettigheder, der viderefører tankesættet om inddragelse, men også præciseres (se Lov om social service § 46, § 48 og § 48a). Inddragelse skal i den sammenhæng ses som en ret for udsatte børn og unge, der på lige fod med andre børn og unge i samfundet har ret til at blive set og hørt og anerkendt som individ (Jensen, 2014).

Det øgede fokus på børns ret til medvirken og inddragelse i sagsbehandlingen udfordrer tilgange og tænkemåder i det socialfaglige arbejde med børn og unge. Børnesamtalen er blevet en integreret del af sagsbehandlingen, hvilket afspejler sig i, at kravet om samtale med barnet eller den unge som led i den børnefaglige undersøgelse er overholdt i 95 pct. af sagerne. Dog er kravet om samtale med barnet eller den unge forud for afgørelsen om en konkret foranstaltning alene overholdt i 55 pct. af sagerne i 2020 og 61 pct. af sagerne i 2021 (Ankestyrelsen, 2020, 2021b).

Samtidig peges der fra flere sider på, at børnesamtalens gennemførelse ikke nødvendigvis sikrer børn og unge reel inddragelse (Jensen, 2014; Warming, 2011). For sagsbehandler kan det være et dilemma, hvornår en samtale kan kaldes "en egentlig børnesamtale" i forhold til andre samtaler med barnet eller den unge (fx om hverdagsliv og interesser), således at samtalen har den legitimitet, der fordres, for at retsgrundlaget er overholdt (Rask, 2011). For børn og unge er perspektivet på samtalen et andet. Forskningen viser, at de både kan og vil inddrages i sagsbehandlingen og i spørgsmål vedrørende deres livssituation, men forventes ofte at bidrage til et system, som de ikke kender. Der er således risiko for, at børnene kun oplever sig symbolsk inddraget for at sikre, at de sociale myndigheders administrative procedurer er overholdt (Jensen, 2014; Warming, 2011).

Nogle af de elementer, der kan være medvirkende til, at børn og unge har positive vurderinger af samtalerne, er, at sagsbehandleren er nærværende og autentisk i kontakten, interesser sig for at møde og forstå barnet eller den unge, samt at barnet eller den unge har en forståelse af selve magtforholdet (Rask, 2011). En forståelse af magtforholdet til sagsbehandler er komplekst, da det ikke alene peger på relationen mellem sagsbehandler og barn eller den unge, men på selve de strukturer, som former selve systemet. Det handler bl.a. om, at børn og unge skal kende processen, kunne få information og orientering om lovgivningen på det rigtige tidspunkt, viden om og afklaring af sagsbehandlerens rolle og kompetencer samt viden om alternativer til frivillig deltagelse (Antczak et al., 2018; Warming, 2011).

3 Fund fra internationale forskningsoversigter om børneinddragelse

Den internationale forskning om børneinddragelse er blevet beskrevet og syntetiseret i seks forskningsoversigter i den periode, hvor vi har gennemført søgningen til denne vidensindsamling. I dette kapitel sammenfatter vi fundene fra disse oversigter, da de udgør et vigtigt supplement til denne vidensindsamling. Ikke overraskende finder vi store sammenfald mellem fundene i de eksisterende forskningsoversigter, da der er overlap mellem de medtagne studier på tværs af oversigterne. De fund, som vi kommer frem til i denne vidensindsamling, afspejler derfor også i høj grad fundene fra de eksisterende forskningsoversigter, dog har vi flere nordiske studier med. Samtidig betyder vores analytiske tilgang, at vi har særligt fokus på vigtigheden af rammerne for inddragelse og børn og unges handlemuligheder. Desuden er denne vidensindsamling mere handlingsorienteret (jf. de 15 fokuspunkter for styrket inddragelse i sammenfatning og konklusion).

Når vi ser på tværs af de seks forskningsoversigter, er der en række fund, der går igen:

- Øget fokus på børneinddragelse, men vanskeligt at realisere i praksis
- Manglende information som barriere for inddragelse
- Asymmetrisk magtbalance som vilkår
- Emotionelle konsekvenser af manglende inddragelse
- Tillidsfulde relationer som centrale for inddragelse.

Disse fund er sammenfattet og beskrevet i Boks 3.1, og efterfølgende gennemgås de enkelte studier med fokus på deres resultater.

Øget fokus på børneinddragelse, men vanskeligt at realisere i praksis

På trods af et øget fokus på børns rettigheder har det været vanskeligt at omsætte dette fokus og intentionerne bag FN's Børnekonvention til praksis. Mange børn og unge oplever ikke eller kun i begrænset omfang at blive spurgt, lyttet til og forstået, hvilket vanskeliggør, at de får indflydelse på beslutninger med stor betydning for deres hverdag og opvækst.

Manglende information som barriere for inddragelse

Børn og unge mangler information om sagen, processer og roller, hvilket kan få betydning for deres mulighed for at udtrykke deres synspunkter.

Asymmetrisk magtbalance som vilkår

En asymmetrisk magtbalance mellem børn og voksne eller et børnesyn, der anskuer børn som sårbare, kan gøre det vanskeligt for børn og unge at udtrykke deres synspunkter og sikre, at deres synspunkter gives vægt, hvilket kan få betydning for deres muligheder for at få indflydelse på beslutninger.

Emotionelle konsekvenser af manglende inddragelse

Når børn og unge ikke inddrages, kan det få emotionelle konsekvenser (fx frygt og stress), som kan få betydning for deres oplevelse og opfattelse af processer, indsatser og dem selv.

Tillidsfulde relationer som centrale for inddragelse

En tillidsfuld relation mellem barnet og sagsbehandleren muliggør, at sagsbehandleren (eller en bisidder) kan støtte barnet i at udtrykke synspunkter, og reducere den ulige magtbalance, fx på møder med mange voksne. Den tillidsfulde relation hviler på et godt kendskab til hinanden, god kommunikation, delingen af information samt adgang til sagsbehandleren på tomandshånd.

En systematisk oversigt af Falch-Eriksen et al. (2021) har gennemgået 16 studier, der omhandler, hvordan artikel 12 fra FN's Børnekonvention er blevet implementeret i sociale myndigheders arbejde, og hvordan idéerne bag artikel 12 kommer til udtryk i fagprofessionelles praksis. Oversigten finder, at på trods af den store internationale

tilslutning til FN's Børnekonvention, så oplever børn på tværs af en række lande ikke at blive spurgt eller lyttet til i sager hos de sociale myndigheder, selvom de ønsker at blive inddraget. Børnene mangler også information og har utilstrækkelig viden om processen og arbejdet hos de sociale myndigheder. Når børnene oplever at blive inddraget, giver de eksempler på at blive hørt og forstået, god kommunikation, adgang til sagsbehandlere, samtaler alene med sagsbehandleren samt en positiv og tillidsfuld relation til sagsbehandleren. Oversigten finder også en række barrierer for inddragelse, herunder frygt for sagsbehandleren, skift i sagsbehandlere, at sagsbehandleren ikke vurderer, at barnets synspunkt er vigtigt, asymmetrisk magtforhold mellem barnet og sagsbehandlere samt manglede viden om og forståelse af sagsbehandlerens rolle. Forskningsoversigten konkluderer, at selvom der har været en voksende interesse i børns rettigheder og tilstedeværelsen af en generel konsensus om vigtigheden af at inddrage børn, så er disse intentioner ikke blevet omsat til praksis.

En anden systematisk oversigt af Kennan, Brady og Forkan (2018) har baseret på 20 studier undersøgt, hvilke metoder og processer i socialt arbejde der understøtter børns inddragelse i sager hos de sociale myndigheder. De finder fire forskellige metoder eller processer, hvorigennem børn inddrages:

- Brug af bisidder/talsperson (advocate), som støtter barnet i at udtrykke sine synspunkter
- Børns deltagelse i planlægnings- eller udredningsmøder
- Familiekonferencer
- Nedskrivning eller optagelse af barnets synspunkter på forskellig vis, fx via skrift, video, billeder eller tegninger.

Oversigten sammenligner resultaterne for hver enkelt metode eller proces på tværs af de inkluderede studier. Resultaterne peger på, at bisiddere/talspersoner bidrager effektivt til børns inddragelse, da personen kan give barnet selvtillid til at deltage i beslutningstagningsprocesser styret af voksne, kan påvirke den ulige magtbalance, kan støtte barnet i at få indflydelse på beslutninger samt sørge for, at barnet får feedback på beslutninger. De andre metoder eller processer til inddragelse opnår blandede resultater. Selvom børnene deltager på møder eller familiekonferencer, er det ikke ensbetydende med, at deres synspunkter kommer til udtryk, og at de får indflydelse på beslutninger. På tværs af studierne fremhæves en tillidsfuld relation mellem barnet og sagsbehandleren som særligt betydningsfuld for inddragelsen.

En tredje systematisk forskningsoversigt af Toros (2021) har baseret på 12 studier belyst børns erfaringer med inddragelse i sociale myndighedssager. Overordnet set finder gennemgangen af de inkluderede studier, at børn har begrænset kontakt med deres sagsbehandler, hvilket kan få negativ betydning for deres inddragelse og vanskeliggør, at de kan give udtryk for deres synspunkter. Mere specifikt peger oversigten på, at børn enten slet ikke eller kun i begrænset omfang bliver inddraget. Nogle føler sig ekskluderede fra inddragelse og beslutning, der omfatter dem. Udfordringer

med magt og kontrol fremhæves også i denne forbindelse i den forstand, at hvis en sagsbehandler har truffet en beslutning, så har barnet ikke en oplevelse af, at beslutningen kan ændres. Oversigten finder også, at børn kan have vanskeligheder med at udtrykke deres synspunkter. De bliver fx ikke givet mulighed for at udtrykke sig eller oplever ikke at blive lyttet til. De fleste børn mangler også information om deres sag, processer og hvad der skal ske, fx hvad de sociale myndigheders rolle er. Særligt fremhæves det, at børn med funktionsnedsættelse og yngre børn kan mangle information. Nogle børn kan opleve, at sproget (fx til møder) er svært at forstå. Børnene i studierne ønskede generelt at blive inddraget i sager og spørgsmål vedrørende dem selv og oplevede det negativt, når det ikke skete. Endelig fremhæver studiet, at en god og tillidsfuld relation til sagsbehandleren er et vigtigt element i børneinddragelse, da det kan støtte barnet i at åbne sig op og føle sig lyttet til. Forskningsoversigten konkluderer, at på trods af at FN's Børnekonvention blev ratificeret for tre årtier siden, så bliver børn fortsat kun i begrænset omfang inddraget i sager og beslutninger, der vedrører dem. Oversigten peger i diskussionen på, at dette kan hænge sammen med, at børn (særligt yngre børn) ikke opfattes som kompetente nok til at blive inddraget, samt at der er en opfattelse af børn som sårbare, der derfor skal beskyttes, hvilket kan føre til, at der træffes beslutninger for børn i stedet for med børn.

En fjerde forskningsoversigt af van Bijleveld et al. (2015) har baseret på 21 studier undersøgt, hvilke forhold der kan understøtte eller hindre inddragelse af børn i sager hos de sociale myndigheder. Oversigten belyser denne problemstilling fra både børns og sagsbehandleres perspektiver. På tværs af studierne oplever børnene kun begrænsede muligheder for inddragelse og manglede information. Særligt på større møder kan deres inddragelse være udfordret. Når børnene ikke bliver inddraget, kan det skabe en oplevelse af magtesløshed og en følelse af at blive ignoreret, hvilket kan få betydning for deres selvværd. Nogle studier finder, at børn får mulighed for at udtrykke deres synspunkter, men de fleste peger også på, at børn og unge ikke oplever, at deres synspunkter gives vægt i beslutningsprocesser. I den forbindelse finder nogle studier, at det havde positiv betydning for børnenes inddragelse, når sagsbehandleren tog børnenes synspunkter alvorligt og gav dem realistiske valgmuligheder. Nogle børn fortæller, at det var vigtigere for dem at føle sig lyttet til, end at beslutningen i sidste ende blev efter deres ønske. Oversigten fremhæver en positiv relation til sagsbehandleren som central for børneinddragelse. Dette indebærer, at sagsbehandleren er tilgængelig, pålidelig og deler information med barnet. Derudover fremhæves også personlige kvaliteter såsom at bekymre sig for barnet, skabe tillid, lytte, være venlig, have humor og ikke være dømmende. Fra sagsbehandlerens perspektiver peger oversigten på, at sagsbehandlere på tværs af studierne giver udtryk for, at børneinddragelse er vigtigt. Dog varierer deres forståelse af begrebet, hvilket går igen i deres praksis. Typen af sag kan også få betydning for inddragelse, eksempelvis finder studiet, at børn i mindre grad inddrages, hvis der er tale om vold eller overgreb. Der er også et generelt billede af børn som sårbare og derfor som nogen, der skal beskyttes, hvilke begrænser børnenes inddragelse. Sagsbehandlerne fremhæver også relationen mellem barn og sagsbehandler som et centralt element i børneinddragelse, men de finder det også udfordrende at skabe den tillidsfulde relation.

Forskningsoversigten konkluderer, at den vigtigste facilitator for inddragelse er relationen mellem barnet og sagsbehandleren. Derimod er det en barriere, at sagsbehandlere har et billede af børn som nogle, der skal beskyttes, og derfor finder det upassende at inddrage børn i bestemte situationer. En anden barriere, som oversigten fremhæver, er, at sagsbehandlere kan mangle viden om, hvad inddragelse egentlig betyder. Derfor anbefales det at udvikle interventioner, som er målrettet sagsbehandlere, for at give dem mere viden om børn som kompetente aktører.

En femte forskningsoversigt af McPherson et al. (2021) består af en kritisk analyse af 11 studier af anbragte unges oplevelser af at have indflydelse på deres eget liv. Studierne omhandler anbringelse på institution. Generelt oplever de unge at have indflydelse på deres hverdagsliv, men ikke på de store beslutninger, som tages fx om, hvor de skal bo. En tredjedel af de unge ved ikke, at de har en handleplan. Der peges på bureaukratiske barrierer for de unges indflydelse, fx at beslutninger tages på store møder og af sagsbehandler, samt at de unge ikke har mulighed for at omgøre eller forhandle beslutninger. Organisationskulturen og børnesynet har også en betydning for, hvorvidt de unge inddrages og oplever sig inddraget. Relationsarbejdet – både på institutionerne og med sagsbehandler – var vigtigt for de unges inddragelse og indflydelse. Det er vigtigt at anerkende det processuelle i beslutninger og ikke se dem som enkeltstående begivenheder/afgørelser. Oversigten peger på en række implikationer for praksis og forskning:

- Inddragelse skal ses som en proces, der løbende skal styrke (empower) den unge
- Mindre fokus på bureaukrati og mere fokus på inddragende metoder, fx en-til-en samtaler med unge, forsamlinger med unge inden møder og afdækning af den unges kommunikationsformer og -behov
- Organisatoriske tiltag, der udfordrer professionelles børnesyn og praksis, hvor det ikke automatisk antages, at børn skal beskyttes mod deltagelse
- Politik og lovgivning, som involverer børn, bør bygge på børns erfaringer og understøtte børns deltagelse som aktører
- Unge skal kunne se, at deres deltagelse gør en forskel både individuelt og på gruppeniveau
- Behov for udvikling af metoder til samskabelse og inddragende metoder, som understøtter dialogen mellem unge og praktikere og politikudviklere.

Oversigten konkluderer, at det ikke lader til, at inddragelse bliver prioriteret af praktikere og politikere. Der mangler værktøjer til, at praktikere og politikere bliver bevidste om og handler på deres ansvar i forhold til at sikre unge institutionsanbragtes deltagelse.

En sidste forskningsoversigt af Wilson et al. (2020) har baseret på 39 studier samlet børns oplevelser og erfaringer med de sociale myndigheder. Oversigten belyser problemstillingen ved at beskrive, hvordan en sag hos de sociale myndigheder forløber kronologisk. Studierne finder, at børn inden kontakten med de sociale myndigheder ofte fortæller om overgreb til kammerater og derefter til lærer(e), som nogle oplever støtter, mens andre ikke gør. Børnenes familier tror ofte på dem, hvis overgrebspersonen er en uden for familien, og i mindre grad, hvis det er en inden for familien. Når det er inden for familien, oplever børn at blive frarådet at søge hjælp. Når børnene efterfølgende kommer i kontakt med de sociale myndigheder, oplever de kontakten som overvældende og oftest også uforståelig. Det gælder særlig, hvis de ikke selv har taget kontakt, og også selvom sagsbehandler har forsøgt at forklare dem, hvorfor de er i kontakt. Børn er ofte bange for at blive anbragt og fjernet fra deres familier. Nogle børn oplever også kontakten som en hjælp og støtte. I undersøgelsesfasen er børnene ofte emotionelt pressede og stressede. De forstår ikke, hvad der foregår, og informationerne de får er utilstrækkelige. Spørgsmål om deres privatliv opleves som et pres og som en form for "bevismateriale". Børnene efterlyser mere og tilgængelig information og tid til at forstå og indarbejde informationen. Børnene oplever, at de ikke bliver lyttet til, og at voksenperspektivet vejer tungere end deres perspektiv. De frygter også, at følsomme og personlige oplysninger blev videregivet til andre. Børnene var ofte bange for at søge hjælp, da de ikke ville anbringes, af loyalitet over for familiemedlemmer eller af frygt for, at misbruget ville eskalere. I tilfælde, hvor barnet anbringes, kom det for mange som en overraskelse og noget, der var svært at forstå. De manglede information om begrundelsen for anbringelsen. De havde ofte svært ved at huske den information, de var blevet givet af sagsbehandleren. Ofte mangler de dog information om anbringelsesstedet til at kunne træffe en informeret beslutning. Nogle børn opførte sig besværligt over for sagsbehandleren for at forhandle deres behov. Nogle er glade for deres anbringelsessted og udvikler tillidsfulde relationer, fx til plejeforældre, og oplever en positiv udvikling. Andre har vanskeligt ved at tilpasse sig regler og nye omgivelser og savner fx forældre og søskende. De børn, der forvende hjemgivelse, følte sig ført bag lyset, når det ikke skete. Oversigten konkluderer, at børnene har forskellige oplevelser, men at særligt den første kontakt og undersøgelsesfasen er stressfyldt for barnet. Børnene efterspørger mere og forståelig information samt gennemsigtighed med beslutningstagningsprocesser. At være involveret med de sociale myndigheder kan være emotionelt belastende for børn, hvorfor de har brug for støtte. Derudover er det vigtigt at anskue børn som nogen, der har værdifuld viden om deres eget liv og behov, samt at interventioner tilpasses deres behov.

4 Teorier og modeller for børneinddragelse

Teorier om børneinddragelse tager ofte afsæt i barndomssociologiens forståelse af børn og unge som selvstændige, kompetente, meningsskabende og meningsberettigede aktører, der er aktive i deres eget liv og i det samfund, som de er en del af (James, Jenks, & Prout, 1998; Prout & James, 1997). Barndommen og ungdommen er livsfaser med egen værdi, som er indlejret i en samfundsmæssig udvikling, hvor børn og unge i tiltagende grad anses for at være aktører, der ligesom voksne kan og har ret til at deltage aktivt i samfundet. Børn og unge har således holdninger til og meninger om deres egen omverden og deres hverdagsliv, og under de rette forudsætninger er de fra en tidlig alder parate til at kommunikere om og deltage i sociale sammenhænge (James et al., 1998; Warming, Fjordside, & Lavaud, 2017).

Sideløbende med udviklingen af barndomssociologien har der pågået et arbejde omkring udviklingen af børns rettigheder (Mayall, 2015). Rettighedsperspektivet har styrket børns samfundsmæssige position ved at give dem rettigheder i kraft af deres status som børn (Reynaert, Bouverne-De Bie, & Vandevælde, 2009). Børns rettigheder fokuserer særligt på magtbalancen mellem børn og voksne og fremsætter et behov for, at børn og børns perspektiver respekteres af voksne. I et inddragelsesperspektiv er FN's Børnekonvention vigtig, da den netop fokuserer på børns muligheder for deltagelse og inddragelse, hvilket kan være med til at skubbe til den ulige magtbalance mellem børn og voksne (Mayall, 2015). Barndomssociologien og FN's Børnekonvention kan således sige at danne baggrund for et stadigt mere fremherskende børnesyn, hvor børn og unge anses for at være selvstændige aktører med egne rettigheder. Det er også dette børnesyn, som vi anlægger i denne vidensindsamling.

Børns rettigheder er med årene næsten blevet synonym med børneinddragelse, og i relation til FN's Børnekonvention anvendes begrebet *inddragelse* netop ofte til at beskrive intentionen i artikel 12 (Lansdown, 2010). På engelsk kan inddragelsesbegrebet ('participation') have flere betydninger, fx at 'deltage' i aktiviteter eller at 'bidrage' til familiens økonomiske sikkerhed (Lansdown, 2010, p. 11). På dansk kan 'participation' ligeledes oversættes på forskellige måder, herunder deltagelse, medvirken og medbestemmelse. Disse oversættelser indebærer forskellige forståelser af, hvordan børn inddrages. I en norsk kontekst har Svein Arild Vis (2014) argumenteret for, at det at deltage og det at have indflydelse er to forskellige aspekter af inddragelse, hvor barnet i det første tilfælde bliver konsulteret, men at det ikke er ensbetydende med, at barnets synspunkter bliver repræsenteret og får indflydelse på beslutningsprocesser.

Perspektivet på børns rettigheder har medført en øget opmærksomhed på kravet om, at børn bliver hørt, og et øget fokus på begrebet 'børns stemmer' (Davie, Upton, &

Varma, 1996; Lundy, 2007). Børns stemmer er dog et omdiskuteret begreb, og i relation til FN's børnekonvention har Laura Lundy ligefrem argumenteret for, at begrebet kan formindske børns muligheder for inddragelse, da det kan medføre en mere vag forståelse af inddragelse og fjerner fokus fra, at inddragelse er en *rettighed* (Lundy, 2007). I barndomsforskningen mere generelt har der også været kritik af begrebet børns stemmer, da der er risiko for, at det talte sprog bliver tillagt særlig vægt, hvilket ignorerer, hvordan børn kan udtrykke sig på andre måder, såsom gennem stilhed eller kropssprog (Spyrou, 2016). Derudover tager begrebet ofte ikke højde for, hvordan børns stemmer er produceret (fx af de spørgsmål, som børn stilles, eller af de fysiske omgivelser, som barnet placeres i) (Spyrou, 2011), samt hvordan børns verbale eller skriftlige udtalelser i sidste ende ofte udvælges og fortolkes af voksne (Tisdall, 2015). På den måde risikerer begrebet børns stemmer at mudre forståelsen af inddragelse som en rettighed, og tilsløre, hvordan børn er blevet inddraget og har fået mulighed for at udtrykke deres synspunkter.

Børneinddragelse er blevet begrebsliggjort på flere måder, men særligt to modeller fremhæves ofte: *deltagelsesstigen* (Hart, 1992) og *veje til deltagelse* (Shier, 2001). Begge modeller beskriver børneinddragelse som trin eller niveauer, hvor børns inddragelse og indflydelse øges med hvert trin (se Tabel 4.1). Deltagelsesstigen er udviklet af Hart (1992) og består af otte trin, hvor de tre første henviser til forskellige niveauer af 'ikke-deltagelse' eller symbolsk deltagelse, mens de sidste fem omhandler deltagende niveauer, fra at barnet er udpeget og informeret af voksne, til at barnet tager initiativ og er med til at træffe beslutninger i fællesskab med voksne. Shiers model om veje til deltagelse (Shier, 2001) er inspireret af Harts deltagelsesstige. Modellen består af fem niveauer, som starter med, at barnet bliver lyttet til, og ender med, at barnet deler magt og ansvar med voksne i beslutningstagningsprocesser. Både deltagelsesstigen og veje til deltagelse har haft stor indflydelse på forståelsen af børns deltagelse og inddragelse inden for forskning og praksis (Kornerup & Petersen, 2021). De to modeller har vundet stort indpas i praksis på socialområdet, da modellerne adresserer den ulige magtrelation, der kan være mellem børn og voksne (Jensen, 2014).

Tabel 4.1 Børneinddragelsesmodeller

Deltagelsesstigen (Hart, 1992)	Veje til deltagelse (Shier, 2001)
Trin 8: Børneinitieret, fælles beslutning med voksne	Niveau 5: Børn deler magt og ansvar for beslutninger
Trin 7: Børneinitieret og styret	Niveau 4: Børn er involverede i beslutninger
Trin 6: Vokseninitieret, fælles beslutning med børn	Niveau 3: Børns synspunkter tages alvorligt
Trin 5: Konsulteret og informeret	Niveau 2: Børn støttes i at udtrykke synspunkter
Trin 4: Udpeget og informeret	Niveau 1: Børn lyttes til
Trin 3: Tokenisme	
Trin 2: Dekoration	
Trin 1: Manipulation	

Der er også udviklet andre modeller for børneinddragelse, som ikke bygger på en gradvis stigning mod en højere og højere grad af inddragelse, men i stedet taler om forskellige *typer* af inddragelse samt forskellige *forhold* med betydning for inddragelse. Mens modeller, der anvender en stige- eller trappemetafor, beskriver forskellige niveauer af inddragelse, så har andre forskere fremhævet, at det kan være nødvendigt at tage højde for, at forskellige typer af inddragelse kan være mere anvendelige eller relevante i nogle sammenhænge og lokale kontekster frem for andre (Thomas, 2007). I de seneste år er der også kommet øget fokus på, hvilke forhold eller faktorer der kan få betydning for børns inddragelse frem for udviklingen af modeller (Horwath, Kalyva, & Spyru, 2012). For en beskrivelse af disse forhold og faktorer, se kapitel 3.

Når det handler om udsatte børn, kan der være en særlig udfordring i forhold til inddragelse, der knytter sig til den måde, børnene anskues og forstås – dvs. det børnesyn, som eksempelvis eksisterer i lovgivningen eller blandt myndighedspersoner. Flere studier har peget på, at der blandt fagprofessionelle kan være en protektionistisk tilgang til udsatte børn, der kommer til at stå i vejen for børnenes inddragelse (Falch-Eriksen et al., 2021; Toros, 2021). Protektionisme er en tilgang, hvor inddragelse anskues som en proces, der kan være skadelig for børn, og som de derfor skal beskyttes imod. Tilgangen henviser også til en bestemt måde at anskue børn på, som sårbare individer, der har brug for (voksnes) beskyttelse (Vis, Holtan, & Thomas, 2012). Studier har vist, at når børn ses som sårbare og ikke kompetente, så mindsker det deres muligheder for inddragelse (Kitzinger, 1997; van Bijleveld et al., 2015; Vis et al., 2012). Disse perspektiver peger på, at der for børn og unge i sårbare og udsatte situationer er et særligt opmærksomhedspunkt, der handler om at sikre beskyttelse, uden at det sker på bekostning af inddragelse (van Bijleveld et al., 2015).

5 Metode og analysemodel

Rapporten er baseret på en protokol, som blev udarbejdet som en detaljeret projektbeskrivelse for den analytiske tilgang og de metodiske valg. Protokollen har således styret selve indsamlingen af viden om børn og unges inddragelse i sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet samt valget af analysemodel. Protokollen har fungeret som et værktøj til at sikre størst mulig systematik og gennemsigtighed omkring vidensindsamlingen og de metodiske og teoretiske valg, som denne er baseret på. Protokollen blev inden opstart af den systematiske litteratursøgning sendt til kommentering hos det Advisory Board, der er nedsat under Videnscenter om børneinddragelse og udsatte børns liv.

I dette kapitel gennemgår vi først de metodiske valg, selve litteratursøgningen og de inklusions og eksklusionskriterier som studierne er screenet på baggrund af. Dernæst præsenterer vi vores analysemodel og operationaliseringen af denne.

5.1 Metode

Den indsamlede litteratur er tilvejebragt via en systematisk litteratursøgning samt via søgning af litteratur blandt fagfæller. Formålet var at identificere litteratur, der belyser børn og unges egne oplevelser og erfaringer med at blive inddraget i sagsbehandling. I protokollen havde vi opstillet en række inklusions- og eksklusionskriterier, som angiver, hvilken litteratur det er relevant at medtage. Disse kriterier fremgår af Tabel 5.1 og har været styrende for både den systematiske litteratursøgning og den øvrige litteratur fra fagfæller.

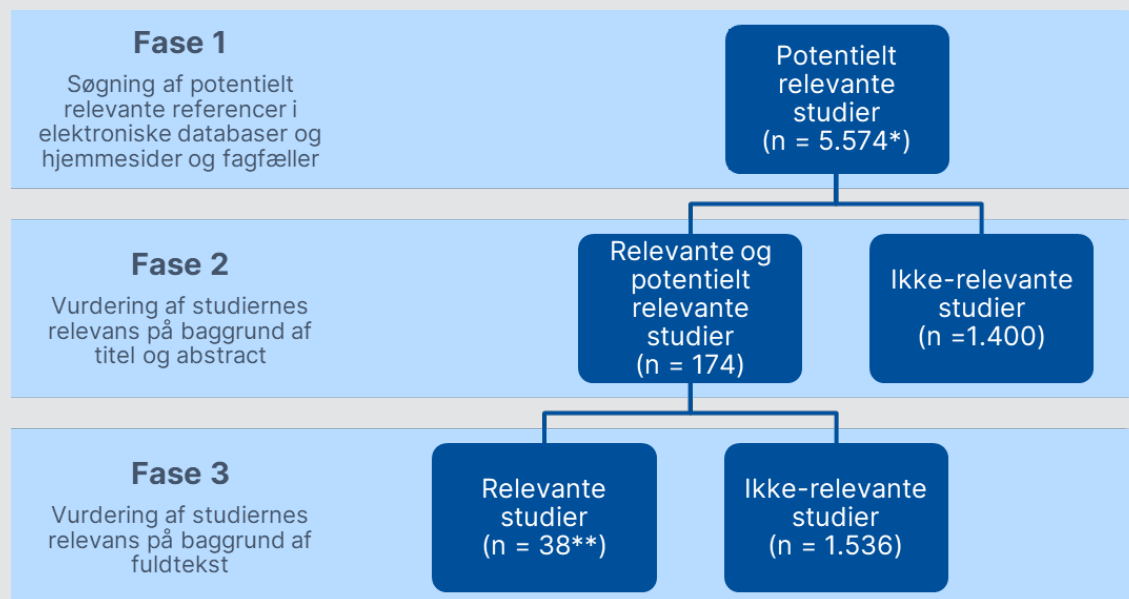
Tabel 5.1 Inklusions- og eksklusionskriterier

Kriterier	Inkluderes	Ekskluderes
Population		
Målgrupper	Udsatte børn og unge, der deltager i myndighedssagsbehandling	Børn og unge, hvor der ikke er tale om inddragelse i myndighedssagsbehandling
Aldersgruppe	0-22-årige	Unge over 22 år og voksne
Interesse		
Perspektiver	Børn og unges egne erfaringer og perspektiver	Perspektiver fra andre aktører
Kontekst		
Geografi	Danmark, Norge, Sverige og andre vestlige lande, dvs. Vesteuropa, Nordamerika, New Zealand og Australien	Andre lande

Kriterier	Inkluderes	Ekskluderes
Afgrænsning		
Periode	2015-2021	Andre år
Sprog	Dansk, norsk, svensk, engelsk	Andre sprog
Publikationstype	Empiriske enkeltstudier, ph.d.-afhandlinger, rapporter, evalueringer, udredninger med beskrivelse af data samt metode	Publikationer uden eller med mangelfuld data- og metodebeskrivelse
Studietype	Empiriske primære studier, dvs. studier med selvstændig indsamlet empiri blandt børn og unge. Samfundsvidenskabelige studier primært fra fagområdet socialt arbejde og tilstødende fagområder, fx sociologi, politologi, psykologi og jura.	Studier, der er introducerende, teoretiske, historiske, juridiske eller bygger på analyser af sekundære kilder (fx forskningsoversigter og reviews, der sammenfatter eksisterende forskning og undersøgelser). Håndbøger, pjecer, simple evalueringer og udredninger, inspirationsmateriale, pilotstudier, udviklingsprojekter, bacheloropgaver og specialer.

Identificeringen og screeningen af den fundne litteratur er foregået i tre faser. I **første screeningsfase** blev der gennemført søgninger i de udvalgte databaser og hjemmesider samt en mindre fagfælle søgning for at identificere relevante studier (se Bilag 1 for oversigt over databaser og hjemmesider). Søgningen fandt sted i efteråret 2021 og resulterede i 1.574 referencer (efter dubletsortering). Disse referencer indgik i **anden screeningsfase**, hvor referencernes relevans blev vurderet ud fra deres titel og abstract i forhold til inklusions- og eksklusionskriterierne. I denne fase blev 174 referencer vurderet relevante eller potentielt relevante. De potentielt relevante studier var studier, hvor det ikke var muligt at vurdere deres relevans på baggrund af deres titel og abstract. For eksempel var det en særlig udfordring, at det ikke altid fremgik af titel eller abstract, om studierne omhandlede børnenes egne perspektiver. I **tredje screeningsfase** blev studierne vurderet ud fra en læsning af studiernes fuldtekst. Her blev en række studier ekskluderet, da de ved nærmere gennemlæsning ikke opfyldte ét eller flere inklusionskriterier. I alt blev 38 studier vurderet relevante i tredje screeningsfase og således endeligt inkluderet i vidensindsamlingen (se screeningsprocessens tre faser i Figur 5.1). Et opmærksomhedspunkt i forhold til vidensindsamlingen er, at søgningerne, selvom de er omfattende, aldrig vil være udtømmende, og at der derfor vil være relevante studier, som søgningerne ikke har indfanget.

Figur 5.1 Screening af litteratur (tre faser)



Note: * 28 studier er fundet gennem fagfæller og indgik ikke i den systematiske søgning. ** 5 studier er fundet gennem fagfæller og indgik ikke i den systematiske søgning.

Efter identificeringen af de 38 relevante studier blev studierne genlæst, og vi udarbejdede et referat af hvert studie, der beskrev studiets metode, resultater og konklusioner. Disse referater har dannet grundlag for analysen i vidensindsamlingen. Herefter blev studierne fund kategoriseret med afsæt i de fire elementer i inddragelse (rum, stemme, tilhører, indflydelse), som er beskrevet i Lundys (2007) model for børneinddragelse (se afsnit 5.2). Efter denne kategorisering foretog vi en tematisk analyse af studierne fund inden for de fire kategorier. Disse temaer har dannet grundlag for strukturen i de fire analysekapitler. Et studie er ikke afgrænset til at dække et element og kan derfor optræde på tværs af elementerne.

På trods af at litteratursøgningen har anvendt en åben tilgang, hvor vi ikke har fra-valgt nogen børne- og ungegrupper eller områder af myndighedssagsbehandling på forhånd, så omhandler flere af de inkluderede studier om børn og unge, som enten er eller har været anbragt. Af de resterende studier omhandler en del børn og unge, der har en sag hos de sociale myndigheder, uden at studiet specificerer, hvilken type sag der er tale om. Desuden inddrager de fleste af studierne ældre børn og unge som informanter, og resultaterne er derfor primært baseret på ældre børn og unges erfaringer. Der er imidlertid intet, som tyder på, at langt de fleste problemstillinger også er relevante for yngre børn, måske i endnu højere grad.

De fleste af de inkluderede studier stammer fra Danmark (14), mens en stor del stammer fra de øvrige nordiske lande (10) og andre vesteuropæiske lande (12), og endelig enkelte fra Nordamerika (2). Langt størstedelen af studierne er baseret på kvalitative metoder (særligt interview, men også observationer), mens 3 af studierne er baseret på kvantitative metoder (spørgeskema).

Studierne er af varierende kvalitet, og i flere af dem er der tale om et relativt spinkelt datagrundlag. Dette hænger også til dels sammen med, at nogle studier ikke alene har data med fra børn og unge, men også fra andre, eksempelvis forældre og sagsbehandlere. I disse studier kan antallet af deltagende børn og unge være ret begrænset (se også oversigtstabellen i Bilag 2). Vi har i afrapporteringen forsøgt primært at medtage resultater baseret på viden fra børn og unge, men en sådan skildring har ikke altid været mulig.

5.2 Analysemodel: Lundys model for børneinddragelse

Vi har valgt Laura Lundys (2007) model for børneinddragelse som analysemodel for selve analysen i vidensindsamlingen. Modellen har været en del af protokollen og har således informeret vidensindsamlingen og litteratursøgningerne. Vi har også valgt at anvende hendes model til den overordnede strukturering af analysen i vidensindsamlingen. Det betyder, at vi har indplaceret de identificerede studier i forhold til Lundys model og definitioner, som dermed danner baggrund for syntesen af studierne. Det betyder også, at de enkelte studier ikke gennemgås samlet, men indgår flere steder i analysen, hvis de har resultater og konklusioner, som er relevante for flere dele. Bilag 2 viser en sammenhængende præsentation af studiernes oprindelse, metode, resultater og konklusioner.

Vi anvender Lundys model for børneinddragelse, da den tager konkret udgangspunkt i Børnekonventionen og forsøger at operationalisere denne. Dette udgangspunkt er relevant set i sammenhæng med vidensindsamlingens fokus på børneinddragelse i sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet, som er et reguleret område, hvor også formelle rettigheder er centrale for praksis. Med sit konkrete udgangspunkt i Børnekonventionen søger modellen således at operationalisere de krav til inddragelsen af børn og unge, der indgår i lovgivningen i de forskellige nationale kontekster. Modellen konkretiserer fire *elementer*: rum, stemme, tilhører og indflydelse, som skal være til stede for at sikre børns og unges inddragelse. Selvom disse elementer fortsat er abstrakte i forhold til inddragelsen af det enkelte barn, så viser den, at børneinddragelse består af flere afgørende elementer, som ikke kan stå alene. Herved bliver det muligt at identificere og vurdere konkrete forhold og tiltag, der kan understøtte arbejdet med børneinddragelse.

Børneinddragelsesmodellen er udviklet af Lundy i 2007 med særligt fokus på inddragelse af skoleelever i undervisningssammenhænge (2007). Den er imidlertid siden

anvendt i forskellige sammenhænge, hvor børn inddrages, herunder på det sociale børne- og ungeområde eksempelvis til at belyse, hvordan børn og unge oplever at blive inddraget i børnesager (Strömpl & Luhamaa, 2020), som et værktøj til at sikre børns inddragelse i beslutningsprocesser i det sociale system (McCafferty, 2017), og i analysen af, hvordan professionelle hos de sociale myndigheder arbejder med børneinddragelse (Kennan, Brady, & Forkan, 2019). Derudover er modellen også blevet foreslået som model for inddragelse af børn og unge på sundhedsområdet (se fx Davies, Fraser, & Waters, 2019). Modellen er således blevet adopteret af forskellige praksisfelter med fokus på at styrke børns inddragelse.

Denne udbredelse af Lundy's model skal findes i, at den tager udgangspunkt i at omsætte Børnekonventionen og særligt artikel 12 til håndgribelige begreber, som kan anvendes i den socialfaglige praksis (McCafferty, 2017). Det er imidlertid vigtigt at fremhæve, at udgangspunktet i Børnekonventionen også betyder, at inddragelse i udgangspunktet ansues som en individuel rettighed, hvilke kan betyde, at mere strukturelle og kontekstuelle forhold af betydning for børns inddragelse overses eller træder i baggrunden. Derudover tager Børnekonventionen ikke højde for national lovgivning, som er rammesættende for det socialfaglige arbejde. I Danmark er to af principperne fra Børnekonventionen dog, som nævnt i indledningen, inkorporeret i Lov om social service (2022).

I beskrivelsen af sin model er Lundy bevidst om disse begrænsninger og fremhæver, at modellen er en forenkling af meget komplekse forhold. Det er derfor vigtigt, at den ikke i sig selv bliver legitimerende for en praksis, hvor børneinddragelse alene ses som noget, der knytter sig til det enkelte barn eller til specifikke situationer. Lundy påpeger, at inddragelsen af børn gælder alle beslutninger og beslutningsniveauer, som vedrører dem, og ikke alene beslutninger vedrørende det individuelle barn. Det vil sige:

- Beslutninger, som vedrører det enkelte barn
- Lokale planer og retningslinjer, som influerer på børns liv
- Politik og lovgivning omhandlende børns liv.

Samtidig skal inddragelsen finde sted løbende (Lundy, 2007, p. 913).

Ovenstående pointer om, at inddragelse gælder alle niveauer for beslutningstagning og skal anses som en løbende proces, er særligt vigtige at huske på, når vi har fokus på børneinddragelse i myndighedsarbejdet. I myndighedsarbejdet er der nemlig en særlig risiko for, at børns inddragelse i beslutningsprocesser alene bliver anset som relevant i deres egen sag og bliver låst til bestemte lovgivningsbestemte begivenheder i sagsbehandlingen, eksempelvis børnesamtalen (Jensen, 2014). Ved anvendelsen af Lundy's model er det således vigtigt at fastholde, at inddragelse af børn er en løbende proces, som retter sig mod beslutningstagning på alle niveauer af børns liv.

En anden vigtig pointe er, at Lundys model ikke alene tager udgangspunkt i artikel 12 i Børnekonventionen, men at inddragelse skal forstås i kontekst af Børnekonventionen som helhed. Det er vigtigt at medtænke andre centrale artikler i Børnekonventionen for at forstå børneinddragelse. Som særlig vigtige for vores forståelse af inddragelse fremhæver Lundy følgende artikler:

- Artikel 2 (man må ikke diskriminere)
- Artikel 3 (det bedste for barnet)
- Artikel 5 (ret til alderssvarende råd og vejledning)
- Artikel 13 (ret til ytringsfrihed)
- Artikel 19 (beskyttelse mod vold).

Vi kan således ikke forstå børns inddragelse alene gennem artikel 12, men må forstå inddragelse som en ret, der også formes af andre rettigheder, samt børns krav på beskyttelse. Samtidig fremhæver Lundy, at hendes model ikke kan bruges som en tjekliste for inddragelse, men netop skal anvendes ud fra den intention om generelle menneskerettigheder, som ligger bag Børnekonventionen.

For at operationalisere Lundys model har vi valgt at organisere resultaterne fra de udvalgte studier ud fra fire elementer (se Figur 5.2):

- Rum (space): At der skabes plads og rum til, at børn kan udtrykke deres synspunkter
- Stemme (voice): At børn informeres og støttes i at udtrykke deres synspunkter
- Tilhørere (audience): At der lyttes til børns synspunkter
- Indflydelse (influence): At børns synspunkter har passende vægt.

De fire elementer bygger primært på artikel 12 fra børnekonventionen og skal være til stede for, at der er tale om børneinddragelse. I indledningen til hvert analysekapitel er elementerne nærmere beskrevet.

Figur 5.2 Operationalisering af Lundys børneinddragelsesmodel

Ret til at udtrykke synspunkter



Ret til, at synspunkter
tillægges passende vægt

Anm.: I Lundbys originale model omgives ovenstående elementer også af artikel 2, 3, 5, 13 og 19. Disse er udeladt her for overblikkets skyld, men indgår stadig som vigtig kontekst for at forstå de fire fremhævede elementer.

Kilde: Oversat fra Lundy (2007, p. 932). De danske oversættelser af Lundys begreber er hentet fra Petersen og Kornerup (2021, pp. 29-30).

Når vi i analysen laver en syntese af de 38 identificerede studier i forhold til de fire elementer, så anvender vi ovenstående beskrivelser af elementerne, men vi udvider og udvikler også hvert af elementerne. Dels i forhold til at tilpasse dem til børneinddragelse i sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet, dels i forhold til at indfange de aspekter og nuancer, som studierne indeholder. Der er således ikke tale om entydige definitioner af elementerne rum, stemme, tilhørere og indflydelse, men dynamiske definitioner baseret på studiernes empiriske fund inden for hvert element. Der vil derfor også naturligt være overlap mellem elementerne, og det er vigtigt at holde sig for øje, at de netop samlet er centrale for, at der er tale om reel børneinddragelse.

De fire tværgående tematikker, som vi kommer frem til, trækker i forskellig grad på de fire elementer fra Lundys model. Tematikkerne er fremkommet ved at se på tværs af fundene inden for de fire elementer og fremhæver således vigtige aspekter ved børneinddragelse set fra børn og unges eget perspektiv. De 15 punkter til styrket børneinddragelse, som præsenteres i sammenfatning og konklusion, er vi kommet frem til på baggrund af analysen og ved at fokusere på forhold, som fremmer børneinddragelse. Det betyder imidlertid, at der i de 15 fokuspunkter er mindre viden om de barrierer for børneinddragelse, som også fremgår af studierne. Beskrivelse af barrierer kan i stedet findes i rapportens opsamlings.

6 Rum: Børn gives mulighed for at udtrykke deres synspunkter

I dette kapitel gennemgår vi de resultater og konklusioner fra de 16 identificerede studier, som handler om børn og unges oplevelser med elementet *rum* i Lundys børneinddragelsesmodel. Rum og plads til at udtrykke sine synspunkter, oplevelser, vurderinger og følelser er en forudsætning for, at børn og unge bliver inddraget i sagsbehandlings- og beslutningsprocesser på det sociale børne- og ungeområde.

Rum for, at børn og unge skal sikres plads og mulighed for løbende at komme til orde og udtrykke sig vedrørende de forhold, der indgår i sagen, som berører dem. Derfor er det vigtigt, at børn og unge er informeret om sagsforløbet, forventningerne til dem, deres rettigheder og de mulige konsekvenser af sagsforløbet (Lundy, 2007).

For at børn og unge kan få rum til at blive inddraget, skal de voksne engagere sig i deres perspektiver og synspunkter og ikke mindst tage dem alvorligt i forhold til den igangværende proces og de beslutninger, som de har ansvaret for. Det er vigtigt, at der skabes mulighed for at høre børn og unge om, hvilke forhold og beslutninger, de finder er af betydning for dem, og hvordan de ønsker at påvirke processer og beslutninger. Det er således ikke de voksne, der entydigt skal definere, hvad som er vigtigt, men der skal skabes et rum, så barnet eller den unge selv bliver aktive i at meddefinere det, som er vigtigt i deres liv (Lundy, 2007).

Rummet for inddragelse handler også om, at det skal respekteres, hvis børn og unge ikke ønsker at blive inddraget i sagsbehandlings- eller beslutningsprocesser. Børn og unges grunde til at fravælge inddragelse kan bunde i forskellige forhold, som skal afdækkes for at sikre, at fravalget af inddragelse ikke handler om manglende muligheder herfor. Rummet og pladsen til inddragelse skal således skabes som et trygt rum for barnet eller den unge, så deltagelse i processer og beslutninger ikke opleves ubehageligt og overvældende (Lundy, 2007).

De identificerede studier forholder sig på forskellig vis til børn og unges oplevelser af, hvordan der skabes rum for deres inddragelse. De tematikker, som vi har identificeret i forhold til rum, er:

- Formel og uformel inddragelse
- Information
- Tidlig inddragelse
- Teknologiske muligheder.

Tematikkerne er ikke gensidigt udelukkende og er heller ikke udtømmende for, hvad der kunne tænkes at være afgørende for, at der i sagsbehandlingen skabes rum for børn og unges inddragelse.

6.1 Formel og uformel inddragelse

Rum for børneinddragelse finder ikke blot sted gennem formelle processer (fx lovpligtige børnesamtaler), men handler også om det rum, der skabes uformelt (fx gennem kendte voksne fra barnet eller den unges hverdag). I denne vidensindsamling er denne skelnen central i to af studierne for at forstå, hvornår børn og unges inddragelse er reel, og hvornår den primært er symbolsk.

Det første studie er artiklen 'Støtte til inddragelse er central' af Birgitte Schjær Jensen (2015)¹, der er baseret på interview (enkeltinterviews og gruppeinterviews) med børn og unge i alderen 10-26 år, der modtager hjælpeforanstaltninger i Danmark. I artiklen skelner Jensen mellem formel inddragelse, der er den inddragelse af børn og unge, som sociale myndigheder udfører med afsæt i retslig regulering, og uformel inddragelse, der er den hjælp, børn og unge oplever i interaktionen i hverdagen med andre i deres private og professionelle netværk.

I artiklen belyser Jensen (2015) vigtigheden af den uformelle støtte som helt central for at hjælpe børn og unge med at mestre dialog og kontakt til sociale myndigheder. Uformel støtte kan udøves af alle støttepersoner, som er en del af barnets eller den unges hverdag. Det kan således være lærere eller pædagogisk personale, der er en del af børnenes liv, og det kan være forældre, plejeforældre og pædagoger fra opholdssteder eller institutioner. Det, som er afgørende, er, at det er voksne, som barnet har tillid til, og som kender barnet. Uformel støtte skal ses som en læreproces, hvor barnet eller den unge i interaktionen med de støttepersoner, som barnet eller den unge kender fra sin hverdag, får erfaringer med og tillid til at tro på, at den formelle inddragelse er håndterbar og meningsfuld for dem. Dialogen med disse støttepersoner før og efter samtaler med de sociale myndigheder får børnene og de unge til at opleve sig forberedt på samtalen samt giver dem mulighed for at få be- eller afkræftet deres oplevelser af samtalen.

Jensen påpeger (2015), at den uformelle inddragelse er vigtig, da børn og unge på den måde kan blive inddraget i tillidsfulde dialoger i hverdagen og herved få sat ord på oplevelser og idéer samt blive bekræftet i, at de er kompetente aktører i eget liv med værdifulde input til løsninger af deres problemer. Den uformelle støtte kan være med til at sikre, at barnet eller den unge mestrer samarbejdet og kontakten til sociale myndigheder, og kan have afgørende betydning for, at børn og unge oplever sig reelt

¹ Artiklen er delvist baseret på Jensens afhandling 'Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde – reel inddragelse eller symbolsk retorik?' fra (2014), som ikke indgår i denne del af rapporten, da den falder uden for årstalskriteriet for vidensindsamlingen.

inddraget i deres egen sag. Dette er vigtigt for at sikre, at børn og unge ikke kun opfatter den formelle inddragelse som symbolsk retorik (fx en oplevelse af at være til pynt og tingsliggjort). Når de oplever sig reelt inddraget, kan det give dem positive erfaringer med inddragelse, og samtidig giver deres perspektiver mulighed for at træffe gode beslutninger. Oplevelsen af at være inddraget i sagsbehandlingen kan for nogle børn og unge styrke deres selvværd og udvikle deres deltagelseskompetencer, som de også fremover kan bruge til at styrke deres deltagelse.

Det andet studie er en norsk artikel af Veronika Paulsen (2016) med titlen 'Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet'. Artiklen fokuserer ligeledes på, at inddragelse ikke sker automatisk gennem børn og unges tilstedeværelse (fx på møder), og studiet inddrager en skelnen mellem "tilstedeværelse" og egentlig "medvirken" i beslutningstagningsprocesser. Studiet bygger på interview (enkeltinterviews og fokusgruppeinterview) med 45 unge i alderen 16-26 år, som har eller har haft en sag hos de sociale myndigheder og har haft behov for foranstaltninger, såsom anbringelse på institution eller plejefamilie gennem opvæksten, mens de fleste også har haft behov for støtte og indsatser i ungdommen såsom efterværn. I undersøgelsen fortæller de fleste, at de har oplevet en lav grad af inddragelse. De fortæller, at de har manglet information og om en oplevelse af ikke at blive hørt, når de udtrykker deres synspunkter. Nogle af de unge fortæller dog, at de hen mod 18-årsalderen oplevede en større grad af inddragelse.

I studiet identificerer Paulsen (2016) tre typer af deltagelse: 1) ingen/lille tilstedeværelse, 2) tilstedeværelse uden medvirken og 3) medvirken. Den første type (ingen/lille tilstedeværelse) omhandler typisk børnehavealderen eller førskolealderen, hvor de unge fortæller, at de sjældent blev inviteret med til møder. Hvis de deltog, skete det ofte sammen med andre, og de havde derfor ikke mulighed for at tale med sagsbehandleren alene. Deres manglende tilstedeværelse betød, at de ikke fik information om myndighedernes rolle eller formål samt iværksættelsen af foranstaltninger. De manglede også information om, hvad der skulle ske, samt formålet med foranstaltningerne. Den manglende information kunne gøre dem usikre og bange. Den anden type deltagelse (tilstedeværelse uden medvirken) handler om en oplevelse af at være til stede til møder, men ikke at opleve at blive hørt. Møderne bestod ofte i, at de fik information, men ikke, at der blev spurgt ind til dem og deres synspunkter. Hvis de blev spurgt, oplevede de, at deres synspunkter vejede lidt i den endelige beslutning. Som en konsekvens af ikke at føle sig hørt, valgte flere af de unge ikke at dele deres synspunkter eller helt at stoppe med at møde op til møder. Den sidste type (medvirken) handler om, at de unge oplever af at få information og blive hørt. De har ofte løbende kontakt med de sociale myndigheder, har samtaler alene samt oplever, at de bliver respekteret og at det, de siger, bliver taget alvorligt. De har været inddragede i planlægningen af indsatser, mål for indsatser og beslutningsprocesser. De fortæller ofte, at de har haft en fast kontaktperson, som de har haft en god relation til.

Studiet peger på tre opmærksomhedspunkter i børneinddragelse. For det første øger børn og unges tilstedeværelse på og invitation til møder og samtaler deres muligheder for inddragelse, men det fører ikke i sig selv til reel inddragelse. For det andet har barnets eller den unges alder betydning for deres inddragelse. Typen af inddragelse ændrer sig, jo ældre barnet bliver. For de unge i dette studie giver de fleste udtryk for, at de begyndte at opleve en højere grad af tilstedeværelse, da de var i alderen 9-10 år, men at de først oplevede medvirken i 15-16-årsalderen. For det tredje er relationen til sagsbehandleren central for oplevelsen af inddragelse. En god relation gør det nemmere at stille spørgsmål og give sin mening til kende. Det giver også de unge lyst til i højere grad at medvirke, og de oplever større indflydelse på beslutninger. Den gode relation kommer også til udtryk i en oplevelse af anerkendelse og støtte fra sagsbehandlerens side samt tillid til vedkommende (Paulsen, 2016).

6.2 Information

Det er helt centralt for, at børn og unge oplever sig inddraget i sagsbehandlingen, at de løbende modtager information om processen, rollefordeling, ansvarsområder og beslutninger. Vigtigheden af information som en del af det at skabe rum for inddragelse indgår enten direkte eller indirekte i børn og unges udsagn i stort set alle de inkluderede studier, og i det følgende præsenteres fundene fra de studier, der har et særskilt fokus på dette.

6.2.1 Alderssvarende og løbende information

På tværs af flere af studierne i denne vidensindsamling fremhæves betydningen af, at børn og unge modtager løbende og alderssvarende information for at skabe rum for deres inddragelse. Særligt to studier tager specifikt dette tema op.

Det første studie er den danske rapport 'Inddragelse af børn og unge ved valg af indsats og opfølgning' fra Ankestyrelsen (2021c), som undersøger børn og unges oplevelser af at blive inddraget i deres egen sag i kommunen med fokus på, hvad der kendetegner god inddragelse. Rapporten er baseret på interview med 16 børn og unge i alderen 11-17 år, som alle modtog en indsats efter § 52, stk. 3 i serviceloven på interviewtidspunktet. De interviewede børn modtog enten familiebesøg, havde en kontaktperson eller var anbragt i en plejefamilie, på et opholdssted, en døgninstitution eller på eget værelse.

For at skabe rum for børn og unges inddragelse fremhæver rapporten vigtigheden af, at der bliver skabt et trygt rum for børnenes deltagelse, eksempelvis ved at have en kontaktperson eller familiebehandler, som kender børnene, med til møderne. Det er vigtigt for børnene og de unges oplevelse af inddragelse at blive orienteret løbende om, hvad der sker i deres sag. Herunder at blive opdateret om sagen undervejs og

bl.a. kende til handleplanen og blive inddraget i udarbejdelsen af denne. Flere af børnene og de unge kendte formålet med indsatsen, og nogle kendte også de konkrete mål. Få kendte dog deres handleplan og forstod den som et konkret dokument. De oplever generelt ikke at være blevet inddraget i udarbejdelse eller revidering af handleplanen (Ankestyrelsen, 2021c).

Flere af børnene og de unge oplevede ikke opfølgning på indsatsen i form af samtaler med sagsbehandleren. Det gælder også for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Rapporten peger på forskellige forhold, som kan have indflydelse herpå. Herunder at barnet eller den unge ikke har været inddraget i opfølgningen af sagsbehandler, men kan have været inddraget indirekte eksempelvis gennem deres kontaktperson eller familiebehandler. Det kan også skyldes, at barnet eller den unge ikke kan huske opfølgning fra sagsbehandleren, enten fordi det er længe siden, eller fordi de har svært ved at skelne forskellige fagpersoner fra hinanden. Rapporten peger på, at det er vigtigt, at barnet eller den unge oplever, at sagsbehandler orienterer om ændringer. Samt at denne orientering sker i god tid, eksempelvis er det kommet som en overraskelse for nogle af de interviewede børn og unge, at de skal flytte til et andet sted (Ankestyrelsen, 2021c).

Det andet studie er den norske rapport 'Å medvirke når barnevernet undersøger. En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid' (Havnen et al., 2020). Rapporten sætter fokus på børn, unge og forældres inddragelse i det undersøgende arbejde i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder, eksempelvis ved mistanke om vold i de nære relationer eller forælders misbrug. Rapporten bygger på et bredt datamateriale, som bl.a. inkluderer interview med seks børn og unge i alderen 12-17 år. Rapporten påpeger, at det er vigtigt, at de sociale myndigheder forklarer, hvorfor de har samtaler med eller undersøger barnet, samt hvad informationerne skal bruges til. Når børn og unge oplever sig informeret, kan det medvirke til at undgå forvirring og usikkerhed. Derudover peger de på et behov for at udvikle en praksis omkring, hvordan børn og unge får informationer og tilbagemeldinger løbende gennem forløbet.

6.2.2 Information under anbringelse og ved hjemgivelse

Seks studier belyser, hvordan børn og unge oplever at få information under anbringelse og særligt i forbindelse med hjemgivelse, og dermed, hvordan børn og unges rum for inddragelse i forbindelse med foranstaltninger kan blive understøttet eller begrænset af henholdsvis information eller mangel på information.

Det første studie omhandler anbragte børn og unge i Danmark 'Udsatte unges inddragelse i kommunernes sagsbehandling' af Hans Kloppenborg og Mette Lausten (2020). Rapporten bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt udsatte børn og unge i alderen 12-17 år, som enten var anbragt eller havde en fast kontaktperson som fore-

byggende foranstaltning. Spørgeskemaet indeholdt spørgsmål om børnene og de unges egne vurderinger af inddragelse i kommunens sagsbehandling med repræsentativ stikprøve med ca. 2.300 besvarelser fra børn og unge, der er blevet sammenkørt med registerdata.

Rapportens resultater viser, at ca. 50-70 pct. af de unge vurderer, at de bliver godt informeret om sagsbehandlingen. Disse unge svarer positivt på en række udsagn om, hvorvidt de på forhånd ved, hvad der skal tales om, samt hvem der deltager på møder. Ligeledes oplever en stor del af de unge, at deres sagsbehandler forklarer dem, hvorfor beslutninger falder ud, som de gør. Der er imidlertid ca. 15-30 pct. af de unge, som ikke føler sig godt informeret om sagsbehandlingen. Særligt er der stor forskel på de unges vurdering af, hvor omfattende sagsbehandlerens opfølgning på møder er (Kloppenborg & Lausten, 2020).

Tre af de øvrige studier er baseret på det samme empiriske materiale fra Spanien omkring børn og unge, der er anbragt og står over for eller er blevet hjemgivet (Balsells, Fuentes-Peláez, & Pastor, 2017; Mateos et al., 2017; Pastor et al., 2022). I alt har 135 personer deltaget, hvoraf 30 var børn og unge i alderen 11-21 år, som enten var hjemgivet, eller hvor de skulle hjemgives. Derudover deltog 63 sagsbehandlere og 42 biologiske forældre. Der er både gennemført 18 interviews (16 unge og 2 forældre) og 22 fokusgruppeinterview (9 interview med professionelle, 8 interview med forældre og 5 interview med børn).

I den første af de tre spanske artikler 'Uninformed, afraid and confused: What children need to know at the beginning of their foster care process' af Crescencia Pastor, M^a Àngels Balsells, Eduard Vaquero, Maribel Mateo og Anna Ciurana (2022) undersøges ligeledes inddragelse af børn i anbringelsesprocessen (før og efter anbringelse) i Spanien med fokus på, hvilken information de har behov for og oplever at være blevet givet. De fleste børn og unge fortæller, at de ikke blev informeret om, hvad grunden var, til at de skulle anbringes. Nogle oplevede også at få at vide, at de snart ville vende tilbage til deres familie igen, og når det ikke skete, kunne det få betydning for tilliden til de professionelle. Manglende forklaringer betød også, at nogle af børnene følte sig ansvarlige for, at de blev anbragt. De fleste børn fortæller, at de ikke var en del af den indledende proces inden anbringelsen og derfor ikke var forberedte på, at de skulle anbringes. Dette kunne medføre svære følelser såsom vrede, angst, forvirring, tristhed og chok. Derudover var de heller ikke blevet fortalt, hvilken type anbringelse, de skulle placeres i, og de manglede også information om deres rettigheder under anbringelsen, hvilket gjorde, at de ikke stillede spørgsmål, da de ikke vidste, de havde ret til det. Endelig fortalte flere af børnene, at de ikke var informeret om mulighederne for samvær med deres biologiske familie og ikke var informeret om betydningen af samvær i forbindelse med en mulig hjemgivelse (Pastor et al., 2022).

I forhold til spørgsmålet om samvær har en svensk rapport 'Umgänge ur barnens perspektiv: erfarenheter av kontakt med anhöriga för barn som bor i familjehem' af Ann-

Sofie Bergman og Christina Sandahl (2020), belyst samme problemstilling. Studiet er baseret på interviews med 19 børn og unge i alderen 10-17 år, som er anbragt i plejefamilie. Dette studie peger på, at børnene og de unge ofte oplever at have fået støtte til den praktiske planlægning og fået information om selve gennemførelsen af samværet fra sagsbehandler, plejemor eller biologisk mor. Børnene er dog ofte i tvivl om, hvem der bestemmer rammerne for samværet med deres forældre.

I den anden af de spanske artikler 'Listening to the voices of children in decision-making: A challenge for the child protection system in Spain' af M. Ángeles Balsells, Nuria Fuentes-Peláez og Crescencia Pastor (2017), undersøges det, hvordan børn og unge har oplevet at blive inddraget i forbindelse med anbringelse og hjemgivelse. Studiet finder, at børnene og de unge i starten af forløbet mangler viden om, hvad sagen drejer sig om, og ikke oplever, at de blev inddraget i processen omkring anbringelse og mangler information om, hvor de skal anbringes og inddragelse i denne beslutning. Når børnene og de unge ikke bliver forberedt på, hvad der sker, og hvad der skal ske, kan det medføre usikkerhed og forvirring og lede til svære følelser, der kan påvirke starten af anbringelsen negativt. I forhold til processen omkring hjemgivelse giver de fleste af børnene og de unge udtryk for, at de mangler viden om processen, og hvilke forandringer der skal ske, før de kan blive hjemgivet. Den manglende viden og usikkerhed gælder særligt for yngre børn. Flere oplever, at de ikke er inddraget i processen, og det betyder, at de er uforberedte på hjemgivelsen og eventuelle ændringer, der har fundet sted i den biologiske familie (Balsells et al., 2017).

Studiet konkluderer, at børnene og de unge mangler information gennem alle dele af beslutningsprocessen samt mangler viden om begrundelserne for anbringelsen. De årsager, der er til anbringelsen, kan få betydning for, hvordan barnet inddrages (fx hvis der er tale om overgreb, som medfører protektionistiske tilgange, hvor barnet beskyttes fra familien). Endelig så peger studiet på, at når børn og unge inddrages i processen om hjemgivelsen, er det med til at sikre hjemgivelsens succes og stabilitet (Balsells et al., 2017).

Den tredje spanske artikel 'They didn't tell me anything; they just sent me home: Children's participation in the return home' af Ainoa Mateos, Eduard Vaquero, M. Angels Balsells og Carmen Ponce (2017) fokuserer ligeledes på børn og unges oplevelser med anbringelse og hjemgivelse. Studiet finder, at mange af børnene og de unge giver udtryk af en oplevelse af at være ikke-informeret og ikke vide, hvorfor de skal hjemgives, eller hvilke ændringer der har muliggjort dette. Det fører til en manglende forståelse for motiverne til hjemgivelse. I de tilfælde, hvor anbringelsen skyldtes barnets adfærd, har børnene og de unge oftere en større forståelse for, hvordan hjemgivelse er blevet muligt, frem for de sager, hvor anbringelsen har skyldtes forældrenes forældrekompetencer. Flere af børnene og de unge oplever, at de bliver informeret om hjemgivelse med kort varsel og oplever at mangle tid til at forberede sig på at tage afsked med deres plejefamilie/pædagoger og venner på institutionen.

Studiet konkluderer, at det er vigtigt at forberede børnene og de unge på hjemgivelse og identificere deres behov for støtte. På den baggrund anbefaler studiet, at der kommer øget fokus på at sikre, at børn og unge er en del af processen forud for hjemgivelse, samt at inddrage børn og unge i beslutningen om, hvordan deres hjemgivelse skal foregå (Mateos et al., 2017).

Det sidste studie er et amerikansk studie 'We are merchandise on a conveyer belt: How young adults in the public child protection system perceive their participation in decisions about their care' af Katrin Križ og Dakota Roundtree-Swain (2017). I artiklen undersøges tidligere og nuværende anbragte unges oplevelser med inddragelse. Studiet er baseret på interview med otte unge, der tidligere har været anbragt eller fortsat er anbragt efter 18-årsalderen. Deltagerne var i alderen 18-21 år. Interviewene omhandlede deres oplevelser med inddragelse, erfaringer med at være anbragt samt overgang til voksenlivet.

De unge fortæller, at inddragelse er vigtigt for dem af flere årsager, herunder at det giver dem bedre indsigt i deres sag, bidrager til, at der træffes bedre beslutninger, bidrager til at styrke deres viden om de sociale myndigheder, samt at det styrker deres selvværd og selvstændighed. I praksis havde de unge både positive og negative erfaringer med inddragelse. De fleste oplevede at blive inddraget i beslutningen om at fortsætte anbringelsen, efter at de var fyldt 18 år, samt samvær med biologiske familiemedlemmer. Derimod blev de fleste ikke inddraget i beslutningen om typen af anbringelse. Beslutningen blev ofte truffet hurtigt, og de unge manglede information. For nogle ændrede det sig med alderen, og de oplevede en højere grad af inddragelse, jo ældre de blev. Nogle oplevede også, at deres synspunkter blev taget mere alvorligt med alderen. De unge fremhæver adgangen til information som central for deres inddragelse. De fleste fik information fra deres sagsbehandler om muligheden for at forblive i deres anbringelse, efter at de fyldte 18 år, hvilket hjalp dem til at træffe beslutningen. Nogle af de unge oplevede at mangle information. Særligt fremhæves den første tid i deres anbringelse, hvor de ikke vidste, hvad der skulle ske, eller hvad deres status var (Križ & Roundtree-Swain, 2017).

Studiet konkluderer, at de unge havde varierende oplevelser med inddragelse. Studiet identificerer en række forhold, der kan få betydning for de unges inddragelse, herunder at barnet eller den unges adgang til information er en vigtig forudsætning for inddragelse. Barnets alder kan have betydning, hvor særligt børn under 14 år kan have begrænsede muligheder for inddragelse. Barnet eller den unges evne til at udtrykke sine synspunkter kan få betydning for, i hvor høj grad de inddrages. Derudover har mængden af information, som sagsbehandleren gør tilgængelig for barnet eller den unge, betydning for deres muligheder for inddragelse (fx barnet eller den unges mulighed for at udtrykke synspunkter). Sagsbehandlerens viden om inddragelse kan også få betydning (Križ & Roundtree-Swain, 2017).

6.2.3 Manglende information fører til manglende inddragelse

På tværs af studierne finder vi, at børn og unge oplever manglende information, hvilket fører til oplevelser af manglende inddragelse. Dette belyses særligt i tre studier.

I den første artikel 'Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support' af Inger Sofie Dahlø Husby, Tor Slettebø og Randi Juul (2018) undersøges det, hvilken betydning relationen mellem børn og unge og deres sagsbehandler har for deres inddragelse i myndighedssager. Studiet stammer fra Norge og er baseret på gentagne interviews med 10 børn og unge i alderen 9-17 år. De fleste af børnene og de unge i dette studie giver udtryk for at mangle information om, hvilke tiltag eller indsatser der var igangsat. Derudover havde børnene svært ved at identificere episoder, hvor de havde oplevet at blive inddraget i beslutningsprocesser.

I en anden artikel 'Participation in child protection: A small-scale qualitative study' af Jo Dillon, Daz Greenop og Mel Hill (2016) finder forfatterne store mangler i forhold til information til børn og unge. Artiklen undersøger, hvordan børn og unge oplever at blive inddraget i sager hos de sociale myndigheder i England. Fem børn og unge i alderen 12-17 år har deltaget i interview i forbindelse med undersøgelsen. De havde alle enten haft eller havde en igangværende sag hos de sociale myndigheder.

Børnene og de unge var inden samtalen ikke blevet informeret om, at der ville komme en sagsbehandler, og at der var startet en sag hos de sociale myndigheder. Nogle reagerede på den manglende information med vrede, nervøsitet eller mistillid. Dette gjorde det vanskeligt for børnene og de unge at indgå i samtalen med sagsbehandleren, da de ikke havde haft mulighed for at forberede sig. Artiklen konkluderer, at udfordringen med inddragelse i høj grad handler om, hvorvidt voksne er villige til at inddrage børn, frem for børns kompetencer. Studiet anbefaler, at der kommer mere fokus på at udvikle retningslinjer (eksempelvis for regelmæssig afholdelse af møder) og kommunikationsfærdigheder hos sagsbehandlere (Dillon et al., 2016).

Endelig belyser et studie fra Storbritannien 'Children and Parent Participation in Child Protection Conferences: A Study in One English Local Authority' af Kerry Muench, Clive Diaz og Rebecca Wright (2017) børns og unges kendskab til klageprocesser i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder. Selvom børnene ikke oprindeligt var blevet spurgt ind til klageprocessen, endte det med at blive et fremtrædende tema, da størstedelen af børnene og de unge ikke havde tilstrækkelig viden om, hvordan de skulle indgå i en klageproces. Ganske få af børnene og de unge, 3 ud af de 22, var blevet informeret om klageprocessen. Kun 2 af børnene havde benyttet sig af muligheden for at klage og havde oplevet positive ændringer efterfølgende. Andre af børnene havde ikke følt, at de havde haft muligheden for at klage og var generelt usikre på, hvem de i så fald skulle tale med. Andre var bange for at klage, fordi de frygtede negative konsekvenser for deres dem selv og deres familier. Forfatterne påpeger, at den manglende viden om muligheden for at kunne klage er essentiel, da den er med

til at underminere oplevelsen af selvbestemmelse og følelse af at have kontrol over deres eget liv.

Forfatterne finder videre, at selvom formålet med netværkskonferencerne er grundlæggende at engagere børn og unge i systemet og i deres egne sager for at kunne sikre, at deres stemmer bliver hørt, så sker det ikke, da mange af børnene slet ikke deltager i konferencerne, og at dem, som deltager, ikke føler sig lyttet til eller støttet, hvilket betyder, at de har minimal eller kun delvis forståelse af processen. Forfatterne peger på et behov for, at børn og forældre skal informeres bedre om processen, og at dette kræver, at man forklarer processen på en simpel måde, som er tilpasset den enkelte, og at deltagerene informeres, før netværkskonferencerne afholdes (Muench et al., 2017).

6.3 Tidlig inddragelse

At skabe rum for børn og unges inddragelse handler ikke blot om, at de får og har adgang til information, men også, at de allerede tidligt i processen skal have information om sagen og processen. Dette fremhæves særligt i to studier.

I den føromtalt svenske rapport om børn, unge og forældres oplevelser med inddragelse i det undersøgende arbejde i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder (Havnen et al., 2020) ser rapporten bl.a. på deres oplevelser med den første kontakt med de sociale myndigheder og det første møde. Af de seks børn og unge i alderen 12-17 år, der har deltaget i undersøgelsen, havde én af de unge gentagne gange forsøgt at få de sociale myndigheder involveret på grund af forælders misbrug. De andre sager var startet ved underretning fra sundhedsplejerske, skole eller politi. Ved den første kontakt fortæller de fleste, at de var bekymrede for, hvad der ville ske, eksempelvis om de vil blive anbragt, eller hvordan forældrene vil reagere (særligt for den unge, der selv havde kontaktet myndighederne). I de sager, hvor andre havde lavet en underretning, blev barnet eller den unge typisk overrasket og overvældet, da de ikke var bekendt med underretningen, eller hvilke bekymrende forhold der var blevet underrettet om.

Forud for det første møde fortæller de fleste af børnene og de unge, at de er bekymrede for, hvad der skal ske, hvad de vil blive spurgt om, og hvordan sagsbehandleren vil være. Det varierede også, om de var blevet forberedt på mødet eller ej, og det havde betydning for, hvordan de oplevede det første møde. For én af de unge foregik det første møde på skolen, og vedkommende oplevede det ubehageligt at blive hentet i klassen foran kammeraterne. I sager om vold eller overgreb oplevede de unge også, at den første samtale i høj grad havde karakter af en afhøring (Havnen et al., 2020).

Det andet studie 'I've changed so much within a year': care leavers' perspectives on the aftercare planning process' af Natalie Glynn og Paula Mayock (2019) stammer fra Irland. Studiet er baseret på interview med 16 unge, som er fyldt 18 år og dermed er på vej ud af anbringelsessystemet og er ved at planlægge det videre forløb. Interviewene tager udgangspunkt i en nylig lovændring, hvor det er blevet obligatorisk, at unge skal have en handleplan for efterværn, når de forlader anbringelse. Det undersøges, hvordan udviklingen af praksis kan styrkes med udgangspunkt i de unges oplevelser af processen omkring efterværn.

Studiet finder, at tillid og transparens var central for, at de unge oplevede sig inddraget, og at dette i høj grad hang sammen med, at den unge oplever at blive inddraget tidligt i processen. Gensidighed og positiv kommunikation mellem den unge og sagsbehandleren højner de unges deltagelse og tilfredshed med processen. Hvis de unge blev fuldt informeret og oplevede, at de blev givet indflydelse på valg, så følte de i højere grad autonomi og kontrol og dermed at deltage i planlægningsprocessen. Studiet finder desuden, at der var stor forskel på, hvor fremtrædende en rolle de unge ønskede at have i processen. Derfor er det vigtigt, at de unge spørges så tidligt som muligt om, hvilken rolle de selv ønsker, og hvordan de selv tænker deres deltagelse (Glynn & Mayock, 2019).

Forfatterne understreger vigtigheden af og anbefaler kraftigt, at den unge tidligt inddrages i planlægningen og udformningen af handleplanen. Samtidig så finder de, at unge, der levede under usikre boligforhold, bliver negativt påvirket af deres situation, og dette afspejlede sig i deres muligheder for deltagelse, da det havde indflydelse på deres evne til at planlægge og engagere sig i processen på en meningsfuld måde (Glynn & Mayock, 2019).

6.4 Teknologiske muligheder

De senere års hastige teknologiske og digitale udvikling har også betydning for sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet og kan også tænkes at kunne skabe nye rum og muligheder for inddragelse af børn og unge. Vi har imidlertid alene fundet to studier, som berører disse nye muligheds betydning for inddragelsen af børn og unge i sagsbehandlingen.

Det første studiet er rapporten 'Digital kommunikation mellem anbragte børn og unge og deres sagsbehandler: Evaluering af udviklings- og forskningsprojektet Teledialog' udarbejdet af Stinne Aaløkke Ballegaard, Lars Bo Andersen, Leif Olsen, Peter Danholt og Peter Lauritsen (Ballegaard et al., 2018). Rapporten bygger på empiri indsamlet i forbindelse med en dansk evaluering af Teledialog, som er en digital kommunikationsform mellem anbragte børn og unge og deres kommunale sagsbehandlere. Evalueringen består af et kvalitativt casestudie og en kombineret proces-, mål- og virkningsevaluering. Datagrundlaget består bl.a. af besøg og interview med de anbragte

børn og unge, som medvirker i Teledialog, samt workshops med udvalgte anbragte børn og unge og deres sagsbehandlere. Det præcise datagrundlag fremgår ikke tydeligt af rapporten.

Et af formålene med Teledialog er at undersøge, hvordan kommunikation på forskellige medieplatforme mellem børn og unge og deres sagsbehandler kan understøtte inddragelsen af børn og unge i beslutninger om deres eget liv. Målet er at styrke dialog og relationer mellem anbragte børn og unge og deres sagsbehandlere, ved at sagsbehandler bruger de kommunikationsplatforme, som børn og unge selv bruger i deres hverdag. Kommunikationen skal derfor ske via teknologiske platforme såsom videoopkald og sms. Forventningen er, at Teledialog kan bidrage til, at sagsbehandleren får bedre kendskab til barnet eller den unge, og de derved i højere grad inddrages (Ballegaard et al., 2018).

Evalueringen finder tre konkrete måder, hvorpå Teledialog styrker inddragelsen af anbragte børn og unge i beslutninger om deres eget liv og dermed sikrer et bedre beslutningsgrundlag på både kort og lang sigt. For det første skaber Teledialog mulighed for vekselende kommunikation mellem smalltalk og konkrete afklaringspunkter mellem barnet/den unge og sagsbehandleren. Denne vekslende kommunikation skaber rum for, at børnene og de unge selv bringer emner på banen, som de oplever er vigtige. For det andet, så giver Teledialog sagsbehandleren mulighed for hurtigt og direkte at følge op på emner, der rejses af barnet eller den unge, det kan eksempelvis være vanskeligt samvær med biologiske forældre eller overvejelser om uddannelsesvalg. Samtalerne giver også sagsbehandleren mulighed for løbende at få viden om barnet eller den unge og derved løbende justere beslutninger. For det tredje giver hyppig kontakt sagsbehandleren et bedre kendskab til og forståelse for barnet og den unge både i forhold til ønsker og deres nuværende situation. Viden, som sagsbehandleren kan bruge i sagsbehandlingen og den faglige vurdering af barnet eller den unges behov. Den løbende kommunikation via Teledialog kan også være med til at gøre de fysiske møder bedre, da kendskabet hos både barn eller ung og sagsbehandler er større (Ballegaard et al., 2018).

Evalueringen konkluderer, at Teledialog kan bidrage positivt til kommunikationen mellem barnet eller den unge og sagsbehandler, både i form af at sikre hyppigere kontakt, en bedre relationsopbygning, samt at sagsbehandler får bedre viden om den unges ønsker og behov. Kommunikationen via forskellige platforme kan desuden bidrage til at kvalificere sagsbehandlerens beslutningsgrundlag og øger kvaliteten af børnesamtaler og netværksmøder. Rapporten konkluderer imidlertid også, at teknologiske kommunikationsplatforme er en sårbar infrastruktur, hvor både børn, unge og sagsbehandlere aktivt skal kunne samarbejde med en række forskellige teknologier for at sikre de optimale rammer for kommunikationen (Ballegaard et al., 2018).

I et andet dansk studie fremhæves nye teknologiske muligheder ligeledes som en måde at skabe rum på i inddragelsen af børn og unge i myndighedssagsbehandling. I antologikapitlet 'Børn som deltagere i professionel praksis. Åbninger, muligheder og

rettigheder' (2021b) argumenterer Louise Harkes med udgangspunkt i to cases med to unge for, at arbejdet med tillidsfulde relationer kan styrkes, hvis organiseringen tilrettelægges, så sagsbehandlere har mulighed for at kommunikere med de unge via de platforme, hvor de unge er til stede, eksempelvis Messenger, sms og andre sociale medier. Dette vil give de unge bedre mulighed for at opdage og nemt reagere på henvendelser fra sagsbehandler.

6.5 Opsamling på rum



At skabe rum for inddragelse af børn og unge foregår ikke blot gennem formelle møder og kommunikationsformer, men handler også om, hvordan børn og unge støttes til inddragelse gennem uformelle relationer, information og nye teknologiske muligheder. I det følgende samler vi hovedresultaterne fra studierne om rum.

6.5.1 Behov for støtte i inddragelse

Skellet mellem formel og uformel inddragelse er en væsentlig skelnen for at forstå, hvornår børn og unges inddragelse er reel, og hvornår den primært er symbolsk. Den formelle inddragelse, hvor børn og unge inddrages med afsæt i regler og retslig regulering, fører ikke automatisk til reel inddragelse. I stedet kan den uformelle inddragelse, som børn og unge oplever i interaktionen med andre i deres hverdagsliv, støtte dem i at indgå i den formelle inddragelse, fx i forhold til at meste kontakten med de sociale myndigheder (Ankestyrelsen, 2021c; Jensen, 2015). Derudover kan dialogen med de kendte støttepersoner før og efter samtaler med de sociale myndigheder bidrage til, at børn og unge oplever sig forberedt på samtalen, samt give dem mulighed for at få be- eller afkræftet deres oplevelser af samtalen (Ankestyrelsen, 2021c; Jensen, 2015; Paulsen, 2016). På den måde er den uformelle inddragelse vigtig, da den kan være med til at sikre, at børn og unge ikke kun opfatter den formelle inddragelse som symbolsk retorik (fx en oplevelse af at være til pynt, blive tingsliggjort eller overset) (Glynn & Mayock, 2019; Jensen, 2015).

For at sikre børn og unges rum til både formel og uformel inddragelse kan det være nødvendigt at skelne mellem børn og unges "tilstedeværelse" og så deres egentlige "medvirken" i sagsbehandlingen (Paulsen, 2016). Hvis der er ingen/lille tilstedeværelse i sagsbehandlings processer og beslutninger, så har barnet eller den unge ikke mulighed for at tale med sagsbehandleren eller få information om myndighedernes rolle, formål eller iværksættelse eller ændringer af foranstaltninger. Hvis børn og unge er tilstedeværende, men uden at medvirke, kan det give en oplevelse af, at der ikke er rum til at høre deres synspunkter. Selv hvis barnet eller den unge bliver spurgt, kan de have en oplevelse af, at deres synspunkter ikke tages til efterretning. Det kan have den konsekvens, at barnet eller den unge ikke deler deres synspunkter

eller helt stopper med at møde op til møder (Paulsen, 2016), hvilket begrænser deres rum for inddragelse.

6.5.2 Information om rettigheder, dokumenter, proces, beslutninger og klagemuligheder

Løbende, alderssvarende og relevant information er central for, om børn og unge oplever sig inddragede og som aktivt medvirkende i deres sag. Det er ikke nok at informere barnet eller den unge ved undersøgelsens opstart, der skal sikres løbende information om, hvad de sociale myndigheder tænker om sagen, ved iværksættelse af indsatser samt under og efter indsatsen (Ankestyrelsen, 2021c; Balsells et al., 2017; Havnen et al., 2020; Križ & Roundtree-Swain, 2017; Mateos et al., 2017; Pastor et al., 2022). Det er også centralt for børn og unges oplevelse af inddragelse, at de kender til vigtige dokumenter, eksempelvis handleplanen, og at de får mulighed for at få indflydelse på disse (Ankestyrelsen, 2021c; Kloppenborg & Lausten, 2020). Derudover er det væsentligt, at børn og unge informeres om deres rettigheder. Dette er vigtigt, at de kan stille spørgsmål til eller klage over beslutninger (Kloppenborg & Lausten, 2020; Pastor et al., 2022).

Når børn og unge bliver fuldt informeret, så oplever de indflydelse på valg og højere grad af autonomi og kontrol og dermed ønske om at deltage i planlægningsprocessen (Glynn & Mayock, 2019; Križ & Roundtree-Swain, 2017). Oplevelsen af at være inddraget i sagsbehandlingen kan for nogle børn og unge betyde styrket selvværd og udviklingen af deltagelseskompetencer, som de også fremover kan bruge til at styrke deres deltagelse (Jensen, 2015). Manglende information kan således i alle dele af sagsbehandlingsprocessen have store negative konsekvenser for børn og unge. Herunder oplevelser af forvirring, usikkerhed, misforståelser og manglende kontrol over situationen, hvilket kan lede til svære følelser og manglende selvværd (Havnen et al., 2020), samt at de iværksatte indsatser opleves negativt (Balsells et al., 2017; Bergman & Sandahl, 2020). Desuden kan manglende information lede til, at nogle børn og unge føler sig ansvarlige for beslutninger, eksempelvis anbringelsen (Pastor et al., 2022).

Det er nødvendigt, at barnet eller den unge ikke blot er til stede, men at der også skabes rum for deres medvirken, så de får mulighed for at tale med sagsbehandleren eller få information om myndighedernes rolle, formål eller iværksættelse eller ændringer af foranstaltninger (Balsells et al., 2017; Husby et al., 2018; Paulsen, 2016). Faktorer, der bidrager til børneinddragelse, er bl.a. invitation til møder og samtaler, voksne, der sikrer børn og unges muligheder for aktiv tilstedeværelse på møder samt en god og tillidsfuld relation til sagsbehandler (Paulsen, 2016). Forud for samtaler er det vigtigt, at de sociale myndigheder forbereder barnet eller den unge, herunder om formålet med undersøgelsen, og hvad informationerne skal bruges til (Ankestyrelsen, 2021c; Havnen et al., 2020; Pastor et al., 2022).

Flere studier peger på, at det er helt centralt, at myndighedspraksis styrkes i forhold til at sikre løbende og relevant information tilpasset børnene. Det påpeges, at inddragelse i høj grad handler om voksnes villighed til at inddrage børn og unge (Havnen et al., 2020; Mateos et al., 2017; Pastor et al., 2022; Paulsen, 2016). Der er således anbefalinger til, at der udvikles en praksis, som sikrer, at børn og unge får informationer og tilbagemeldinger løbende gennem forløbet (Havnen et al., 2020), eksempelvis at der udvikles retningslinjer for, hvordan børn og unge informeres eventuelt via regelmæssig afholdelse af møder, samt at kommunikationsfærdigheder hos sagsbehandlere forbedres (Dillon et al., 2016; Mateos et al., 2017).

6.5.3 Vigtigt med tidlig inddragelse

For at børn og unge oplever sig inddraget, og indsatser opleves som en hjælp, er det vigtigt, at børn og unge tidligt inddrages i sagsbehandlingen, herunder planlægning og udformningen af handleplanen, og at der tages udgangspunkt i barnet eller den unges konkrete situation og ønsker, særligt hvilken rolle de selv ønsker, og hvordan de selv tænker deres deltagelse. Tillid, gensidighed og transparens i kommunikationen fra sagsbehandlers side er vigtig for, at børnene og de unge oplever sig inddraget, hvilket hænger sammen med inddragelse tidligt i processen (Glynn & Mayock, 2019).

Barnet eller den unge kan blive ubehageligt overrasket og overvældet i sager, hvor andre har lavet en underretning til de sociale myndigheder, da de ofte ikke er bekendt med underretningen, eller hvilke bekymrende forhold der er blevet underrettet om. Der påhviler derfor sagsbehandler et særligt ansvar for tidligt at informere barnet eller den unge om underretninger og deres indhold. Forud for det første møde kan det have betydning, om barnet eller den unge er blevet forberedt på mødet, da nogle kan være bekymret for, hvad der skal ske, hvad de vil blive spurgt om, og hvordan sagsbehandleren vil være. Det er vigtigt, at mødet ikke gennemføres, så barnet eller den unge oplever sig udstillet, eksempelvis ved at blive hentet i klassen foran kammeraterne. I nogle typer af sager, eksempelvis om vold eller overgreb, er det vigtigt at være opmærksom på, at den første samtale opleves som en afhøring, og at arbejde aktivt for at reducere denne oplevelse (Havnen et al., 2020).

6.5.4 Nye rum for inddragelse via teknologiske muligheder

Nye teknologiske muligheder kan skabe rum for vekslende kommunikation mellem barnet eller den unge og sagsbehandleren. Dette kan skabe rum for, at børn og unge selv bringer emner på banen, som de oplever er vigtige. Samtalerne via teknologiske løsninger giver sagsbehandleren mulighed for løbende at få viden om barnet eller den unge og derved løbende justere beslutninger (Ballegaard et al., 2018). Arbejdet med tillidsfulde relationer kan styrkes, når der er mulighed for at kommunikere på de teknologiske platforme, hvor børn og unge er til stede, eksempelvis Messenger, sms og

andre sociale medier, da det muliggør hyppig kontakt og dermed et bedre kendskab til hinanden (Ballegaard et al., 2018; Harkes, 2021b). De nye teknologiske muligheder indeholder imidlertid også potentielle sårbarheder, da børn og unge samt sagsbehandler skal kunne interagere med en række forskellige teknologier, for at kommunikationen fungerer (Ballegaard et al., 2018).

7 Stemme: Børn skal udtrykke deres synspunkter

I dette kapitel gennemgår vi de resultater og konklusioner fra de 23 identificerede studier², som handler om børn og unges oplevelser med elementet *stemme* i Lundys børneinddragelsesmodel. Stemme handler om retten til at ytre sig, men også retten til at modtage støtte og vejledning til at kunne ytre sig.

At kunne ytre sig og komme til orde er vigtigt for at kunne udtrykke ønsker og bekymringer og dermed vigtigt for, at børn kan udtrykke deres synspunkter i beslutningsprocesser. Det skal derfor sikres, at børn kan udtrykke deres synspunkter omkring forhold i sagen, da dette er centralt for deres muligheder for at få indflydelse på de beslutninger, der træffes og vedrører deres liv (Lundy, 2007).

Børns stemmer handler ikke kun om barnets individuelle evner til at udtrykke sig, men handler også om, at barnet skal støttes i at udtrykke sine synspunkter. Barnet kan have behov for hjælp og vejledning til at kunne ytre sig. Denne hjælp kan komme fra støttende voksne, men kan også komme fra børnevenlige tiltag, som understøtter børns rum for at ytre sig, eksempelvis tilstrækkelig tid til refleksion, børnevenlig information og dokumentation, uddannelse af professionelle i børnevenlig inddragelse (se også kapitel 6). I nogle juridiske sammenhænge vil barnets stemme være repræsenteret af andre, eksempelvis forældremyndighedsindehaveren, værge eller en advokat. Dette må dog ikke føre til, at barnet også i andre dele af beslutningsprocessen automatisk repræsenteres af andre (Lundy, 2007).

De identificerede studier forholder sig på forskellig vis til, hvor og hvordan børn og unges stemmer og synspunkter udtrykkes. De tematikker, som vi har identificeret i forhold til betydningen af stemme, er:

- Inddragelse i formelle møder
- Inddragelse i dokumentation og planer
- Børnevenlige tiltag og støtte.

Tematikkerne er ikke gensidigt udelukkende og er heller ikke udtømmende for, hvad der kunne tænkes at være afgørende for, at børn gives stemme i sagsbehandlingsprocessen.

² To af disse studier handler om børn og unge med særlige behov og er derfor beskrevet i kapitel 10.

7.1 Inddragelse i formelle møder

En central del af myndighedsarbejdet er afholdelse af møder, hvor sager udredes, drøftes og evalueres. Møderne kan bestå af forskellige aktører og variere i størrelse – fra en-til-en møder mellem barnet og sagsbehandleren til møder med flere professionelle – alt efter formålet med mødet. Dette skaber forskellige betingelser for børns muligheder for at udtrykke deres synspunkter og efterfølgende blive hørt og få indflydelse på beslutninger.

7.1.1 Deltagelse i møder

Fem studier sætter fokus på børn og unges muligheder for at bruge deres stemme og udtrykke deres synspunkter på formelle møder.

Det første studie er en dansk rapport fra Ankestyrelsen 'Børn og unges oplevelse af møder i børn og unge-udvalg og klageinstanser' (2021a). Rapporten undersøger børn og unges oplevelse af at deltage i møder i kommunernes børn og unge-udvalg og/eller klageinstanser. Der er medtaget sager, hvor børn og unge-udvalget har truffet en afgørelse jf. § 74 i serviceloven, og rapporten bygger på 11 interview med børn og unge i alderen 12-17 år, som har deltaget i et eller flere møder med enten de kommunale børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen eller byretten (ikke Ungdomskriminalitetsnævnet). Rapporten finder, at børnene og de unges oplevelser af møderne varierer meget. Det er vigtigt for børnene og de unge at deltage i møderne. Med deres deltagelse vil de gerne vise, at de tager beslutningerne seriøst, fortælle med deres egne ord om deres synspunkter og selv høre, hvad der sker på møderne. Oplevelserne af møderne spænder fra "hyggeligt" og "fint" til "ubehageligt".

På baggrund af børnene og de unges oplevelser peger rapporten på flere forhold, som er vigtige for, at børn og unge får den bedst mulige oplevelse af at deltage i møderne, herunder særligt to forhold i relation til at give børn og unge mulighed for at udtrykke deres synspunkter. For første skal mødet være trygt for barnet og den unge. Det kan ske ved, at børnene og de unge har mulighed for at have en kendt bisidder med til møderne og ved, at de har en (kendt) advokat med. Mødedeltagerne fra de forskellige instanser skal præsentere sig og virke venlige og imødekommende over for barnet eller den unge. Børn og unge skal kunne undgå at møde deres forældre i forbindelse med mødet, hvis de ikke ønsker det, men omvendt skal børnene og de unge have lov til at deltage sammen med deres forældre eller søskende, hvis de ønsker det. For det andet skal børn og unge have reel mulighed for at komme til orde på møderne. Det er vigtigt, at børnene og de unge får mulighed for at udtrykke sig, eksempelvis ved, at der er afsat tid til, at de kan fortælle. Om nødvendigt kan de få hjælp til at sige det, de gerne vil have sagt, eksempelvis fra deres advokat eller bisidder (Ankestyrelsen, 2021a).

I en føromtalt norsk rapport om børn, unge og forældres oplevelser med inddragelse i det undersøgende arbejde i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder (Havnen et al., 2020) finder rapporten, at den måde, møderne blev tilrettelagt på, var vigtig for børnene og de unges oplevelse af mødet og deres mulighed for at udtrykke deres synspunkter. Baseret på interview med seks børn og unge i alderen 12-17 år peger rapporten særligt på vigtigheden af at overveje, hvem der skulle med til mødet, så der ikke var for mange til stede. Desuden var det vigtigt, at mødet blev ledet godt, særligt hvis der var mange til stede, så det blev sikret, at barnet eller den unge fik ordet. Hvis forældrene var til stede, gav nogle af de unge udtryk for, at det var vigtigt, at der ikke kun var et negativt fokus på forælderen, men at de også blev behandlet med respekt. Generelt finder studiet, at flere samtaler med børnene og de unge bar præg af, at de ikke blev forberedt, og at samtalen manglede formål. Rapporten fremhæver, at hvis formålet med samtalen er tydeligt, styrker det børnene og de unges muligheder for inddragelse.

Rapporten konkluderer, at det ikke er alle børn og unge, der deltager og bliver inddraget i samtaler og møder som led i sagsbehandlingsforløbet og dermed får mulighed for at udtrykke sig i de formelle rammer, som møderne sætter. Det fremhæves, at der kan være forskellige årsager til dette. Hvis børn eller unge ikke ønsker at deltage i en samtale, skal det respekteres, mens det er problematisk, hvis samtaler med barnet udelades på baggrund af ønske fra forældrenes side. Der var tilfælde, hvor samtalen blev udeladt på grund af sproglige udfordringer (fx fremmedsprog), og rapporten pæger derfor, at det er særligt vigtigt at have fokus på, hvordan disse samtaler tilrettelægges (Havnen et al., 2020).

I et andet norsk studie – en artikel, der har været beskrevet tidligere (Husby et al., 2018) – undersøges betydning af relationen mellem børn og unge og deres sagsbehandler for deres inddragelse i myndighedssager baseret på interview med 10 børn og unge i alderen 9-17 år. Studiet finder, at de fleste møder fandt sted mellem barnet og sagsbehandleren alene, og at børnene ikke deltog på større møder med flere aktører. Det betød, at børnene og de unge ikke blev inddraget i udviklingen og tilrettelæggelsen af indsatser målrettet dem. Studiet pæger på, at dette resultat pæger på et behov for, at de sociale myndigheder i højere grad får en børnefokuseret tilgang, hvor de anskuer børn som samarbejdspartnere på møder. Når barnet eller den unge ekskluderes fra deltagelse på større møder, gør det de professionelle til den dominerende part, hvilket kan forstærke den asymmetriske magtrelation mellem børn og voksne. Studiet fremhæver også, at børnene og de unge kunne have vanskeligt ved at udtrykke sig, hvis forældrene også deltog på mødet. Studiet anbefaler, at børn og unge inkluderes på møder, og at der anvendes pædagogiske og kreative former for kommunikation, der faciliterer, at børnene inddrages. Som eksempel foreslår de, at møder kan forberedes med barnet inden med anvendelsen af greb såsom slides med billeder eller videoklip, hvorigennem barnet eller den unge selv kan sætte en dagsorden og beskrive, hvad der er vigtigt for dem (Husby et al., 2018).

Det fjerde studie er en ph.d.-afhandling fra Storbritannien "Revolutionizing' Participation in Child Protection Proceedings' af Joanne Dillon (2018). Afhandlingen undersøger inddragelse af børn, der har en sag hos de britiske sociale myndigheder. Afhandlingen belyser, hvilke faktorer der kan fremme og hindre børneinddragelse, og er baseret på interview med sagsbehandlere, forældre og seks børn i alderen 8-12 år. Børnene boede alle hjemme med en eller to forældre på tidspunktet for interviewet. Afhandlingen belyser børnenes inddragelse på en række forskellige møder og elementer i sagsbehandlingsprocessen.

Afhandlingen finder, at ingen af børnene havde deltaget i netværksmøder ('child protection conference'), som flere professionelle og deres forældre deltog i. Derudover havde børnene varierende forståelser af, hvad deres handleplan ('child protection plan') indeholdt. Nogle havde ikke hørt om deres handleplan, mens andre kunne forklare, hvad planen var. Ingen af børnene havde dog set eller læst deres handleplan. Ét af børnene havde oplevet at deltage på et møde ('core group meetings'), men disse møders funktion og indhold forklares ikke nærmere i afhandlingen. Ingen af børnene havde modtaget skriftlig information fra de forskellige møder. De hørte om møderne fra deres forældre eller sagsbehandler. Tre af børnene havde deltaget på familiemøder ('family conference'). De havde alle oplevet mødet som positivt. Nogle af børnene fortæller, at de oplever at blive lyttet til på møderne, når de andre mødedeltagere kigger opmærksomt på dem, eller når de ikke afbrydes. Ét af børnene giver udtryk for at have haft mulighed for at kommentere på udfaldet af et møde, mens resten fortæller, at de blot blev fortalt, hvad der var blevet besluttet på mødet uden at have mulighed for at kommentere på det. Det varierer, om børnene havde adgang til en form for bisidder, der kunne støtte dem i processen (Dillon, 2018).

Endelig har en føromtalt artikel undersøgt børn og unges muligheder for at deltage i deres sag hos de sociale myndigheder i England (Muench et al., 2017). I denne artikel er der ligeledes fokus på 22 børn og unges oplevelser af deltagelse i formelle møder, her med særligt fokus på deres deltagelse i netværkskonferencer ('child protection conferences'). Børnene og de unge var 8-18 år gamle. Netværkskonferencer afholdes i England i børnesager og har deltagelse af forskellige aktører med henblik på bedre at kunne hjælpe det enkelte barn.

Studiet finder, at meget få af børnene og de unge havde en meningsfuld forståelse af netværkskonferencerne og formålet med disse. Resultaterne peger på, at knap halvdelen havde delvis forståelse for mødet og således havde nogen viden om børne- og ungesystemet, men at denne viden ikke nødvendigvis var korrekt. Viden hang ofte sammen med, om barnet eller den unge har deltaget på mødet. Uanset om børnene og de unge havde deltaget i netværkskonferencerne eller ej, så virkede de til at have yderst begrænset forståelse af, at netværkskonferencernes formål var at diskutere deres velbefindende eller foretage beslutninger om deres liv. Nogle af børnene og de unge udtrykte et ønske om, at nogen tog sig tid til at forklare dem formålet med møderne. Helst skulle det være deres forældre, som forklarede dem dette, men enkelte af børnene ønskede også, at deres sagsbehandler tog sig tid til det. Fem af

børnene ønskede ikke at få forklaret formålet med møderne, fordi de ikke følte, at det havde noget med dem at gøre. Af de børn og unge, som havde deltaget i netværkskonferencen, havde knap halvdelen haft en kontaktperson med som støtte. Ingen af børnene eller de unge, som havde deltaget i netværkskonferencerne, havde efterfølgende fået at vide, hvad resultaterne af netværkskonferencen var, og kunne ikke identificere målsætninger eller iværksatte foranstaltninger. Nogle børn og unge følte derfor, at deltagelse i netværkskonferencerne havde været spild af tid. Studiet konkluderer, at børn og unges forståelse af og deltagelse i netværkskonferencerne er minimal og fremhæver bl.a., at de metoder, som bliver anvendt til at engagere børnene i processen, er ineffektive, hvorfor deres mulighed for at udtrykke sig i disse fora er begrænset (Muench et al., 2017).

7.1.2 Børn og voksnes roller på møder

Børn og unges muligheder for at udtrykke deres synspunkter i regi af formelle møder handler også om den eller de roller, som de indtager eller bliver tilskrevet på møderne, samt det børnesyn, som præger de andre mødedeltagere, herunder sagsbehandleren og andre professionelle. Dette belyses særligt i fem studier.

I den danske rapport fra Ankestyrelsen (2021a), der også er nævnt ovenfor, undersøges 11 børn og unges oplevelser med deltagelse på møder med enten de kommunale børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen eller byretten. Børnene og de unge er i alderen 12-17 år. Rapporten fremhæver en række forslag til forbedringer, der kan sikre bedre inddragelse af børn og unge. Det drejer sig bl.a. om, hvordan voksne deltagere på møderne bør agere over for børn og unge. Her foreslås det, at mødedeltagerne skal opføre sig inkluderende over for børn og unge ved at være venlige og imødekommende, præsentere sig, stille spørgsmål til barnet, give barnet ros og være anerkendende ved mødets afslutning. Derudover foreslår de også, at der skal være tiltag for at undgå uønskede møder mellem barn og forældre, samt at der lægges billeder eller film af lokaler på deres hjemmeside, så børnene og de unge kan se, hvordan der ser ud, før de møder op. Desuden er de fysiske rammer for mødet vigtige, da de ikke skal være for formelle, men tilpasses barnet og den unges deltagelse. Samtidig skal mødets varighed og eventuelle pauser afstemmes barnet og den unges behov. Specifikt for byretten anbefales det, at der er et mødelokale til afholdelse af mødet, så barnet ikke behøver angive forklaring i retssalen.

I artiklen 'Children's agency in interprofessional collaborative meetings in child welfare work' af Anette Bolin (2016) undersøges børn og unges inddragelse i møder i regi af børne- og ungesystemet i Sverige. Studiet ser på børn og unges agens, dvs. handlemuligheder, i forbindelse med møder. Artiklen er baseret på interview med 28 børn og unge i alderen 5-20 år. Alle havde modtaget en eller flere sociale indsatser, herunder interventioner i hjemmet eller anbringelse.

Artiklen peger på, at flere af børnene og de unge oplevede, at professionelle i fremstillinger og samtaler ikke inddrog den unge som subjekt, og nogle oplevede, at de var "ikke eksisterende" til møder. De beskriver en oplevelse af, at de professionelle talte meget, uden at de selv kom til orde under mødet. Nogle fortæller også, at de oplevede at blive talt til i et "voksensprog", der gjorde det svært for dem at deltage i mødet, da de havde svært ved at følge mødet. Der var en oplevelse af, at der gjaldt forskellige regler for deltagelse i møderne, eksempelvis at voksne kunne afbryde andre, men børn måtte ikke afbryde voksne. Derudover oplever nogle, at deres mening ikke var betydningsfuld. På baggrund af dette konkluderer artiklen, at børnene og de unge oplever begrænset handlerum på formelle møder. De oplever, at børn og voksne har forudbestemte og faste roller, og at det betyder, at der er en bestemt måde, som de skal opføre sig på. De ældre børn oplever, at de professionelle dominerer mødet, og at de selv kun får få muligheder for at udtrykke sig. Til møderne kan børnene og de unge derfor virke uinteresserede, men studiet peger på, at dette er en strategi for at passe ind i de voksnes forventninger til dem, men at de samtidig er meget opmærksomme på, hvad der foregår på møderne (Bolin, 2016).

Et tredje studie "You've got to trust her and she's got to trust you: children's views on participation in the child protection system" af Jeanette Cossar, Marian Brandon og Peter Jordan (2016) har ligeledes undersøgt, hvordan børn og unge samt professionelle agerer til møder. Studiet stammer fra Storbritannien og er baseret på interview med 26 børn og unge i alderen 6-17 år, der har en sag hos de sociale myndigheder. Alle børnene og de unge boede hjemme på tidspunktet for undersøgelsen. Dette studie finder, at når sagsbehandleren afbryder til møder, kan det udfordre børns muligheder for at udtrykke deres synspunkter, mens nogle af børnene og de unge også oplevede det som akavet at skulle svare på spørgsmål på møder, hvor deres forældre også deltog.

Det fjerde studie er baseret på empiri fra Estland 'Participation in the Child Protection Assessment: Voices from Children in Estonia' af Kadi Lauri, Karmen Toros og Rafaela Lehtme (Lauri et al., 2021). Studiet bygger på interview med 14 børn og unge i alderen 10-17 år. Børnene og de unge har alle en igangværende sag hos de sociale myndigheder. Dette studie fremhæver også, at børn og unge kan opleve ikke at blive set som subjekter. For at øge deres inddragelsesmuligheder anbefaler studiet en tilgang, hvor barnet sættes i centrum. Dette handler om at se barnet som en ekspert og som et subjekt i processen. Studiet fandt, at de tilgange, man havde anvendt indtil da, handlede mere om at gøre noget for barnet frem for med barnet, og de oplevede, at kontaktpersonerne eller sagsbehandlerne indtog en ekspertrolle frem for at lade børnene og de unge være eksperter i eget liv. Inddragende processer handler om at engagere barnet i deres eget liv uanset dets alder. Børnene i studiet havde forskellige oplevelser af, hvordan kontaktpersonerne talte til dem afhængig af deres alder. De yngre børn oplevede slet ikke, at der blev kommunikeret med dem, hvor ældre børn ofte i højere grad oplevede at blive givet mulighed for deltagelse.

Det femte og sidste studie stammer ligeledes fra Estland. Det er artiklen 'Participatory discourse: Engagement in the context of child protection assessment practices from the perspectives of child protection workers, parents and children' af Ere Arbeiter og Karmen Toros (2017). Artiklen undersøger, hvordan forskellige aktører (herunder børn, forældre og sagsbehandlere) forstår og oplever børneinddragelse. Data er baseret på interview med 11 børn og unge i alderen 7-15 år samt 11 forældre og 11 sagsbehandlere. På tidspunktet for dataindsamlingen boede syv af børnene hos de biologiske forældre, mens fire var anbragt. De havde alle en igangværende sag hos de sociale myndigheder.

De resultater, der i artiklen fokuserer på børnenes oplevelser, peger på, at børnene ser sagsbehandleren som "ekspert" og en person, der har kontrol over familiens fremtid. Deres udsagn giver indtryk af, at de oplever at blive "engageret" gennem tale eller ved at blive taget til en specialist, der skal undersøge dem. Nogle børn oplever, at sagsbehandleren kun taler med dem i begrænset omfang. Derudover peger artiklen på, at børnene og de unge havde en oplevelse af, at sagsbehandleren fokuserede mere på 'problemer' end 'behov'. De oplevede, at sagsbehandleren i høj grad forsøgte at afdække problemer, fx om barnet var i fare i hjemmet, i stedet for også at spørge dem om, hvilke ændringer der fra deres perspektiv kunne forbedre barnets situation. Nogle børn oplevede, at deres sagsbehandler ikke spurgte dem, men udelukkende fokuserede på forældrenes perspektiv. Det kunne medføre en oplevelse af, at sagsbehandleren ikke var interesseret i barnet (Arbeiter & Toros, 2017).

7.2 Inddragelse i dokumentation og planer

Inddragelse og det, at barnet får mulighed for at udtrykke sine synspunkter, finder ikke kun sted på møder, men handler også om, hvordan barnet inddrages i det dokumentationsarbejde og de handleplaner, der laves som del af det sociale myndighedsarbejde. Dette belyses særligt i seks studier.

I ph.d.-afhandlingen "Jeg gad godt, de skrev en ny". En undersøgelse af kompleksiteten i handleplansprocesser i myndighedsarbejdet med børn og unge i udsatte positioner' af Louise Harkes (2021a) undersøges brugen af handleplaner i to danske kommuner. Afhandlingens omdrejningspunkt er at beskrive og forstå sagsbehandleres erfaringer med handleplansprocessen i deres professionelle praksis, samt hvordan denne praksis influerer på de unge, der har behov for særlig støtte. Afhandlingen er baseret på interview med fem unge i alderen 14-21 år og ni sagsbehandlere samt observationer af sagsbehandlere og sagsdokumenter.

Afhandlingen viser, at handleplanen (mod ambitionen bag) ikke er et samarbejdsdokument. Det gælder både i relation til sagsbehandleres samarbejde med forældre samt med unge. Analyserne viser, at der samarbejdes uden om handleplanerne, og at

handleplanerne i stedet kommer til at fungere som "døde" dokumenter. Derudover viser afhandlingen, hvordan handleplanen ikke fungerer som det inddragende redskab, det er tænkt som. De unge bliver ikke inddraget i handleplanens udformning, men bliver i stedet forelagt handleplanen til kommentering. Deres kommentarer tilføjes, men indarbejdes ikke i selve handleplanen. Fundene viser, at handleplanen ikke er et neutralt redskab i det socialfaglige arbejde, men at det påvirker de unge. De unge oplever det ubehageligt at blive dokumenteret på den måde, hvor deres problemer er i front. Handleplaner bliver således problematiske ud fra en narrativ forståelse af, at fortællinger konstruerer et billede af den unge, som for den unge er uønsket (Harkes, 2021a).

Når dokumentation og handleplan ikke skabes i et samarbejde med den unge, så kan det opleves som objektgørende, da dokumentationen i høj grad består af udefra-perspektiver på den unge. Den unges egne oplevelser, ønsker og behov tilsidesættes dermed i handleplanen. Udefra-perspektiver gør sig også gældende, når det kommer til de mål, der indgår i handleplanen. Her oplever de unge, at de ikke inddrages i, hvilke mål der skal indgå, men at definitionsmagten ligger hos det pædagogiske personale, der skal hjælpe dem, og sagsbehandlerne. De unge oplever de mange mål som et ubehageligt pres. Endelig peger afhandlingen på, at sagsbehandlerens forståelse af motivation, og hvad der skaber motivation hos den enkelte unge, kan være en afgørende faktor i relation til at sikre de unge hjælp. Motivation er afgørende for, at de unge indgår i hjælpen, og når motivation ikke anskues som en relationel størrelse, er der risiko for, at de unge tabes i systemet (Harkes, 2021a).

I den danske 'Trivselsundersøgelsen blandt anbragte børn og unge', som gentages ca. hvert andet år, undersøges det, hvordan anbragte børn og unge trives i Danmark, og hvordan de oplever deres hverdag (fx skolegang og uddannelse) samt relationen til deres venner og familie. Dertil undersøges det, hvordan børnene og de unge oplever medinddragelse og medbestemmelse i egen sag angående anbringelse. Undersøgelsen bygger på en spørgeskemaundersøgelse med anbragte børn og unge på 11, 13, 15 og 17 år. Spørgeskemaundersøgelsen er gennemført fire gange og sammenligner således resultaterne fra 2014, 2016 og 2018, mens den fjerde og seneste måling først er udkommet i 2022 og således falder uden for vidensindsamlingens kriterier for udgivelsesår.³

Første rapport 'Anbragte børn og unges trivsel 2014' af Mai Heide Ottosen, Mette Lausten, Signe Frederiksen og Dines Andersen (2015) viser, at 35 pct. blev taget med på råd om valg af anbringelsessted, 55 pct. blev ikke taget med på råd, og 12 pct. svarede, at de ved eller ikke husker det. Rapporten finder, at 16 pct. af de 11-årige er blevet inddraget, 25 pct. af de 13-årige, 27 pct. af 15-årige blev taget med på råd om valg af anbringelsessted, mens 51 pct. af de 17-årige blev taget med på råd.

³ Den fjerde rapport 'Anbragte unges trivsel 2020 – Trivselsundersøgelse blandt anbragte 15- og 17-årige, 2014-2020' af Mette Lausten og Asger Graa Andreassen er udkommet i 2022.

Anden rapport 'Anbragte børn og unges trivsel 2016' af Mette Lausten og Trine Jørgensen (2017) viser, at hver tredje anbragte unge i både 2014 og 2016 oplevede at blive involveret i beslutningen om, hvor de skal bo i forbindelse med anbringelse. Børn anbragt på kostskole, efterskole eller på eget værelse føler, at de bliver mere inddraget end børn på andre anbringelsessteder. Fra 2014 til 2016 er der sket en stigning i antallet af 15-årige, der føler sig inddraget. Der er dog fortsat en tredjedel af ny-anbragte, som ikke føler sig tilstrækkelig involveret i egen sag. Efter endt anbringelse svarer 23 pct. af de 17-årige, at de ikke ved, hvad der skal ske, når de fylder 18 år, eller at det endnu ikke er besluttet.

Tredje rapport 'Anbragte børn og unges trivsel 2018', som er skrevet af Rambøll (2018), finder, at andelen af anbragte børn og unge, der oplever at blive taget med på råd ved beslutningen om, hvor de skal bo, er faldet fra 35 pct. i 2016 til 27 pct. i 2018. Særligt oplever børnene på socialpædagogiske opholdssteder i højere grad end på de andre anbringelsesformer at blive taget med på råd (Rambøll, 2018).

Et studie, som ligeledes omhandler anbragte børn og unge i Danmark, har været omtalt tidligere (Kloppenborg & Lausten, 2020) og peger baseret på kvantitative data på, at der er en del af de unge, der oplever, at de bliver inddraget i arbejdet med handleplanen, men også, at en stor del af de unge enten ikke ved, hvad en handleplan er, eller ikke føler sig inddraget i handleplansarbejdet.

Det sidste studie er artiklen 'Children's participation in LAC reviews: a study in one English local authority' af Hayley Pert, Clive Diaz og Nigel Thomas (2017) undersøger det, hvordan anbragte børn oplever at blive inddraget i de møder, der i Storbritannien kaldes 'Looked After Children (LAC) Review'. Det fremgår ikke klart af artiklen, hvad indholdet af LAC-undersøgelserne er, men det er beskrevet, at der indgår et møde med sagsbehandler. Studiet bygger på 25 interviews med børn og unge samt 16 interviews med plejeforældre. Børnene og de unge var mellem 8-17 år.

Børnene og de unge i studiet havde varierende viden om formålet med LAC-undersøgelserne. Ingen af børnene synes, at det var rart at deltage i møderne, og nogle følte, at det var pinligt, hvis de ikke havde noget at sige. De fleste oplevede, at indholdet på møderne var på et generelt niveau, som ikke tog udgangspunkt i deres situation. Børnenes oplevelse af brugbarheden af LAC-undersøgelserne hang sammen med deres forståelse af formålet. Nogle af børnene oplevede, at undersøgelserne var brugbare, når de havde nogle konkrete udfordringer, som de ønskede, at der blev taget hånd om. De børn, der havde været anbragt i lang tid, kunne typisk ikke se noget formål med undersøgelserne, da de ikke mente, det ville ændre noget (Pert et al., 2017).

Kun få af børnene gav udtryk for, at deres sagsbehandler havde talt med dem om deres ønsker inden LAC-undersøgelsen. Forud for LAC-mødet huskede nogle af børnene, at de var blevet tildelt et skema, som de skulle udfylde, men de fleste fortæller, at dette skema ikke tog højde for deres alder eller kompetencer. De fleste oplevede også at blive givet få valgmuligheder, fx hvor og hvornår LAC-undersøgelsen

skulle afholdes, samt hvem der skulle deltage. Til selve møderne oplevede børnene overordnet set, at det var sagsbehandleren, der styrede samtalen, og at de blev spurgt, om de var enige eller uenige. Her oplevede flere, at deres plejeforældre kunne være en god støtte i at få deres synspunkter frem (Pert et al., 2017).

7.3 Børnevenlige tiltag og støtte

Det kan være nødvendigt at støtte børn i at udtrykke deres synspunkter. Det kan gøres på forskellige måder og kan fx handle om den rolle, som professionelle indtager i relation til barnet, eller handle om anvendelsen af børnevenlige tiltag eller teknikker, der kan støtte barnet i at ytre sig. Fire studier belyser, hvordan børn og unge kan støttes gennem forskellige tiltag, mens to studier har undersøgt to konkrete metoder eller uddannelsesforløb.

7.3.1 Støtte gennem bisidder eller organisatoriske tiltag

Tre studier undersøger og kommer med forslag til, hvordan børn og unge kan støttes i at få deres synspunkter frem gennem forskellige tiltag.

I det førnævnte danske studie om børn og unges formelle og uformelle inddragelse (Jensen, 2015) fremhæves det, hvordan professionelle kan støtte børn og unge i at udtrykke deres synspunkter, ved at professionelle eller andre voksne indtager rollen som "mestringsagent". Baseret på interview med 10 børn og unge, der alle var anbragte og modtog forebyggende foranstaltninger, beskrives anvendeligheden af rollen som "mestringsagent" i arbejdet med børneinddragelse. Denne rolle går ud på løbende at bistå barnet eller den unge i inddragelse i deres egen sag. Som "mestringsagent" skal man have øje for at sikre, at barnet eller den unges stemme bliver hørt både før, under og efter kontakten til de sociale myndigheder.

Et norsk studie har ligeledes undersøgt betydningen af støtte fra professionelle for barnets inddragelse i artiklen 'Service user participation in interprofessional teams in child welfare in Norway: Vulnerable adolescents' perceptions' af Siv Elin Nord Sæbjørnsen og Elisabeth Willumsen (2017). Artiklen bygger på interview med fem unge i alderen 13-16 år, som har svære psykosociale vanskeligheder. Her undersøges et tiltag, der skal øge børn og unges mulighed for deltagelse i egen sagsbehandling. Tiltaget består af oprettelsen af tværprofessionelle teams, som kaldes "ansvarsgrupper". Grupperne består af forskellige professionelle og ikke-professionelle såsom barnet selv, barnets forældre eller kæreste.

I artiklen identificeres tre kategorier, der beskriver de unges oplevelser af ansvarsgrupperne:

- Aktiv i beslutningstagning – tilbagetrækning
- Tillid – mistillid
- Brugbar – ikke brugbar.

Den første kategori handler om, at der var stor forskel på, i hvilket omfang de unge følte, at de kunne eller måtte deltage i møderne med ansvarsgruppen. Alle fem unge ville gerne deltage og følte, at deres deltagelse var vigtig, men ikke alle følte, at de fik lov til det, og derfor havde de trukket sig efter deltagelse på møderne. Den anden kategori handler om, at det var essentielt for de unges deltagelse, at de havde tillid til de professionelle, som var med til møderne. Hvis de unge udviklede en god relation til en eller flere af de voksne, førte det til en mere general tillid til selve ansvarsgruppen. Hos nogle af de unge førte tillid også til øget samarbejdsvillighed, fordi de følte en forpligtigelse over for den pågældende voksne. Den tredje kategori handler om, hvorvidt de unge oplevede, at ansvarsgruppen var anvendelig for dem. De fleste af de unge fandt, at ansvarsgruppen var brugbar. Nogle af de unge brød sig ikke om at deltage i møderne, men udtalte alligevel, at det havde hjulpet på deres situation (Sæbjørnsen & Willumsen, 2017).

Studiet konkluderer, at deltagelse i ansvarsgrupper kan være en måde at sikre unges inddragelse. Dette understøttes bedst, hvis den unge har et tillidsfuldt forhold til en af de professionelle mødedeltagere, som også har en magtfuld position i ansvarsgruppen, gerne for personen. I studiet beskrives succesfuld deltagelse som det, at de unge gives mulighed for at udtrykke deres synspunkter (Sæbjørnsen & Willumsen, 2017).

Det tredje studie stammer fra Canada og er artiklen 'The listen to me project: Creating lasting changes in voice and participation for children in care through a youth-led project' af Gissele Damiani-Taraba, Iona Sky, Dakota Hegler, Nicholas Woolridge, Blake Anderson og Andrew Koster (2018). I dette studie undersøges anbragte unges oplevelse af inddragelse. Omdrejningspunktet for dataindsamlingen er projektet 'Listen to me', som havde til formål at få unges perspektiv på, hvad sagsbehandlere og sociale myndigheder kan gøre, for at unge får en bedre oplevelse af inddragelse. Data i artiklen er baseret på et 2-dags arrangement styret af 10 unge, der deltog i projektet. De 10 unge var i alderen 16-22 år.

Artiklen sammenfatter resultaterne for, hvad børnene og de unge finder vigtigt i forhold til at opleve sig inddraget. Dette sammenfattes under syv temaer:

1. Lyt til os og tro på os
2. Hold os informeret og vær ærlig
3. Involver os i beslutninger
4. Støt os
5. Fasthold vores relation til familie og traditioner
6. Tænd vores passion

7. Opgiv os ikke.

Af særlig interesse for temaet om støtte til at ytre sig er, at de unge efterspørger støtte fra professionelle hos de sociale myndigheder, at de professionelle engagerer sig i de unge ved at understøtte deres passion samt ikke giver op på dem (Damiani-Taraba et al., 2018).

Endelig belyser et studie omkring børn og unges oplevelser med hjemgivelse fra anbringelse i Spanien vigtigheden af at støtte børnene og de unge i processen (Mateos et al., 2017). Studiet er baseret på interview med 30 børn og unge i alderen 11-20 år, hvoraf 21 var blevet genforenet med deres familier, og 9 var i proces. Studiet fremhæver tre tiltag til at forberede og støtte børnene og de unge i hjemgivelsesprocessen:

1. Sikre, at børnene og de unge er en del af evalueringsprocessen forud for hjemgivelse (forståelse for, at deres forældre har forbedret sig, hvordan de har forbedret sig, og hvilke ændringer der er sket), og lad børnene deltage i beslutningen om, hvordan deres hjemgivelse skal foregå (hvordan, hvornår og hvorfor).
2. Sikre, at børnene accepterer/er bevidste om, at de kan komme til at opleve et tab af mennesker fra deres anbringelse, som har været betydningsfulde for dem.
3. Sikre, at de har adgang til støtte og rådgivning under genforeningsprocessen, fx i form af en mentor.

7.3.2 Inddragelse via Flipover-metoden

I den norske ph.d.-afhandling 'Unge brukermedvirkning i Flipover-metoden – Dilemmaer ved maktutøvelse i barnevern' undersøger Gro Jensen (2016) en konkret metode til at inddrage børn og unge, der har en sag hos de sociale myndigheder. Metoden kaldes 'flipover-metode' og bygger på, at den unge skal give udtryk for sine synspunkter og høres. Derudover skal den unge kunne vælge, hvilke udfordringer der skal fokuseres på, og hvem fra den unges netværk der skal deltage. Den unge skal også deltage i forhandlinger og beslutninger om tiltag, indsatser eller løsninger, som bliver diskuteret og truffet på netværksmøder. På netværksmøderne deltager den unge, sagsbehandleren og personer fra den unges netværk. Ud over netværksmøder deltager barnet også i enesamtaler med sagsbehandleren. Metoden anvendes for unge i alderen 12-18 år, der har adfærdsudfordringer, eksempelvis misbrug, kriminalitet, skoleproblemer. Afhandlingen er baseret på kvalitativt data med tre unge i alderen 15-17 år, der blev fulgt til netværksmøder i perioden 2009-2011, hvoraf én af de unge blev observeret i over ét år. Observationerne stammer fra i alt 17 netværksmøder, hvor der deltog mellem 5-12 personer, hvoraf to personer fra de sociale myndigheder ledede mødet. Én af de unge har også deltaget i et interview (Jensen, 2016).

Resultaterne peger på, at når udfordringer skulle identificeres og defineres på netværksmøderne, havde de unge primært indflydelse på at definere "ufarlige" problemstillinger, såsom et ønske om at få en fritidsaktivitet. Derudover havde de i varierende grader mulighed for at udtrykke deres synspunkter og blive inddraget i beslutninger. Afhandlingen beskriver de tre unge en ad gangen og viser, hvordan de forskellige roller, som de unge indtog eller fik på møderne, kan få betydning for deres inddragelse. Den første unge fik meget få begrundelser fra de professionelle, eksempelvis hvorfor det var vigtigt for den unge at gå i skole. Møderne fik derfor karakter af "overtalelsespraksis", hvor den unge kun blev inddraget i lav grad eller ingen grad, og hvor de voksne eller professionelle styrede mødet og indholdet. På møderne med den pågældende unge er forældrene gode til at få deres synspunkter frem, mens den unge ikke deltager i at træffe beslutninger. En anden ung fik på møderne en position som "modspiller", da vedkommende udfordrede de løsninger, som blev foreslået, men alligevel blev en "medspiller", da vedkommende accepterede forslagene. Den tredje og sidste unge havde et godt samarbejde med deltagerne på netværksmøderne. Vedkommende fremstod informeret omkring sin situation og kom selv med løsningsforslag, eksempelvis at se en psykolog. På møderne afbrød vedkommende ikke og begrundede sine synspunkter. Vedkommende mestrede også at reflektere over begivenheder og relationer, der havde haft betydning for hans udfordringer. Dette gav vedkommende en stærk "medspiller"-position på møderne, hvor de voksne og professionelle lyttede til vedkommendes synspunkter (Jensen, 2016).

Afhandlingen konkluderer, at de unge skal indtage en position som "medspiller", eksempelvis ved at vise, at de er villige til at ændre sig, for at blive hørt på møderne. I tilfælde, hvor den unge bliver en "modspiller", bliver vedkommende konstrueret som værende imod sit "eget bedste", og der kan opstå en alliance mellem forældre og medarbejdere fra de sociale myndigheder, som ender med at træffe beslutninger på de unges vegne. Derudover finder afhandlingen, at Flipover-metoden er brugbar til at løse enkle problemer, men derimod er vanskelig at anvende, når der er tale om alvorlige eller svære udfordringer. Det hænger sammen med, at metoden forenkler den unges situation for at skabe grundlag for problemløsning mellem den unge og de sociale myndigheder (Jensen, 2016).

7.3.3 Videreuddannelse af sagsbehandlere

En måde at sikre bedre børneinddragelse kan være at tilbyde videreuddannelse til professionelle for at give dem viden om inddragelse, og hvordan de kan støtte børn i at udtrykke deres synspunkter.

I den danske rapport 'Evalueringsprojekt Bedre Børneinddragelse' af Hans Kloppenborg, Else Ladekjær og Hanne Søndergaard Pedersen (2018) undersøges projektet 'Bedre Børneinddragelse', som afprøver indsatser til at styrke børns inddragelse i den kommunale sagsbehandling på det specialiserede børne- og ungeområde. Umiddel-

bart er indsatsen for alle udsatte børn og unge i kommunerne, men målgruppen i evalueringen er børn og unge i alderen 12-22-årige. Metodisk er børnenes eget perspektiv inddraget gennem fokusgrupper med udsatte børn og unge i aldersgrupperne 12-14 år, 15-17 år og 18-22 år. I alt har 18 børn og unge fra projektkommunerne deltaget i interviewene. Derudover er der også lavet interview og spørgeskemaundersøgelse med sagsbehandlere og leverandører af sociale indsatser. I rapporten bringes børn og professionelles vurderinger ikke adskilt, og selvom vi i denne vidensindsamling har fokus på børn og unges perspektiver, kan der være resultater i det følgende, som baserer sig på professionelles vurderinger.

Projekt 'Bedre Børneinddragelse' består af to hovedelementer: 1) Træningsforløb for kommunernes myndighedssagsbehandlere og ledere på det specialiserede børne- og ungeområde med fokus på børneperspektivet i sagsbehandlingen. Forløbet kobler viden om børn og inddragelse til øvelser og refleksion relateret til egen praksis. 2) Tre indsatsområder, hvor kommunerne skal arbejde med i praksis at inddrage børn og unge bedre. Disse indsatsområder omhandler: a) rammesætning for møderne, hvor børn og unge skal inddrages aktivt i rammesætning af deres sag, b) inddragelse i handleplanen med etablering af faste rutiner, der sikrer barnets eller den unges inddragelse og synlighed i handleplanen, så barnet i højere grad føler ejerskab for målsætninger og tiltag, og c) sagsbehandlers refleksion over egen praksis gennem opbygning af faste refleksionsrutiner i kommunerne med henblik på at sikre fokus, udvikling og sikkerhed i arbejdet med at inddrage børn og unge i sagsbehandlingen (Kloppenborg et al., 2018).

Rapportens resultater viser, at det er meget forskelligt, om børnene og de unge vurderer, at de har medbestemmelse vedrørende deres egen sag. Resultaterne viser ikke indikationer på, at projektet har øget børnenes og de unges kendskab eller ejerskab til deres handleplaner. Der er heller ikke indikationer på, at sagsbehandlerskift i projektkommunerne gennemføres på en måde, så børnene og de unge i højere grad bliver inddraget, og det sikres, at skiftet får så få negative konsekvenser som muligt. Endelig viser evalueringen, at der potentielt kan være utilsigtede virkninger forbundet med en højere grad af børneinddragelse. Blandt andet kan inddragelsen af barnet eller den unge skabe forventninger hos dem, som efterfølgende ikke kan indfries. Derudover er det for nogle børn og unge svært at blive inddraget i sagsbehandlingen (Kloppenborg et al., 2018).

Rapporten finder ikke markante virkninger af projektet for børnene og de unge. Der peges på flere forklaringer herpå. En af dem er, at det på baggrund af det tilgængelige datamateriale overordnet set er vanskeligt at vurdere, om børnene og de unge i projektkommunerne generelt oplever, at de i højere grad bliver inddraget i sagsbehandlingen, end det var tilfældet forud for projektet. I interviewene med børn og unge træder virkningerne af projektet ikke stærkt frem. Desuden peger evalueringen på, at implementeringen af projektet har været udfordret, bl.a. af udskiftning i sagsbehandlere, hvilket kan betyde, at projektet ikke har nået sit fulde potentiale (Kloppenborg et al., 2018).

7.4 Opsamling på stemme



Børn og unges muligheder for at udtrykke deres synspunkter i sociale sager, der vedrører dem, kan blive understøttet og begrænset af en række forhold, som vi sammenfatter i det følgende.

7.4.1 Forberedelse, tilrettelæggelse og styring af møder

For at børn og unge kan ytre sig og komme til orde i sagsbehandlingen, er det vigtigt, at de møder, der er en central del af det sociale myndighedsarbejde, forberedes, tilrettelægges og styres, så det giver børn og unge mulighed for at udtrykke deres synspunkter.

Når børn og unge ikke er forberedt på mødet, mangler viden om, hvem der vil være til stede, samt mangler viden om indholdet af og formålet med mødet, kan det vanskeliggøre, at deres synspunkter kommer frem (Ankestyrelsen, 2021a; Havnen et al., 2020). Nogle af studierne beskriver, at formålet med møderne var uklare for børnene og de unge, hvilket kan skabe bekymringer hos barnet forud for mødet med tanke på, hvad barnet vil blive spurgt om (Havnen et al., 2020; Muench et al., 2017). Hvis børn og unge derfor forberedes på møderne og særligt får viden om formålet med mødet, kan det understøtte deres inddragelse, da det giver dem mulighed for at forberede det, de gerne vil sige (Havnen et al., 2020).

For at sikre børns stemmer i sagsbehandlingen er det vigtigt, at formelle møder tilrettelægges og styres, så de kan komme til orde. Studierne peger på, at det er vigtigt for børn at være til stede til møder, hvor de kan udtrykke deres synspunkter og høre andres meninger (Ankestyrelsen, 2021a). På møder, hvor der deltager flere aktører, kan det dog være en særlig udfordring at sikre, at børn kommer til orde. Måder at imødegå dette på kan være, at mødet styres, så det sikres, at barnet får ordet, at afsætte tid på mødet, til at barnet kan ytre sig, eller at barnet har en bisidder med til mødet, som kan sørge for, at barnet får mulighed for at udtrykke sine synspunkter (Ankestyrelsen, 2021a; Havnen et al., 2020). Derudover peger et studie også på, at børn i nogle tilfælde kan have svært ved at udtrykke deres synspunkter, hvis forældrene også deltager på mødet (Husby et al., 2018). Desuden fremhæves det, at der kan være behov for at overveje, hvem og hvor mange der skal med på møder, for at sikre, at barnet får ordet (Havnen et al., 2020), samt at dem, der er til stede, præsenterer sig over for barnet og inkluderer barnet i mødet, fx gennem ro og anerkendelse (Ankestyrelsen, 2021a).

7.4.2 Børns positioner og andres stemmer

De positioner, som børn indtager og bliver tildelt på møder, kan få betydning for deres mulighed for at udtrykke deres synspunkter. Tilgangen til eller forståelsen af børn fremhæves i flere studier som central for børns mulighed for at udtrykke deres synspunkter (Bolin, 2016; Lauri et al., 2021). Det fremhæves i nogle studier, at børn og unge havde en oplevelse af ikke at blive set som subjekter (Bolin, 2016; Lauri et al., 2021). Dette kom eksempelvis til udtryk i en oplevelse af, at der er forskellige regler for børn og voksne på møder (fx hvem der må afbryde hvem) (Bolin, 2016), og at voksne kan indtage en eksperterrolle, der kan gøre det vanskeligt for børn at få deres stemme frem og hørt (Lauri et al., 2021). Studierne i denne vidensindsamling stammer fra flere forskellige lande, og der kan være kulturelle forskelle på, hvordan børn forstås. Der er dog flere studier, der fremhæver, at sagsbehandlingsprocessen kan opleves objektgørende for børn, fx i forbindelse med dokumentation, hvor nogle børn og unge siger, at det er ubehageligt at blive "dokumenteret", fx gennem handleplaner eller vurderingsskemaer, og føler sig objektgjort, når dokumentationen ikke skabes i et samarbejde med barnet eller den unge. Her er der risiko for at "udefra-perspektiver" på barnet, fx sagsbehandler eller pædagogisk personales blik på barnet, får en stor stemme i dokumentationsarbejdet, hvor barnet kan opleve sin egen stemme tilsidesat (Harkes, 2021a).

I relation til børns positioner og muligheder for at udtrykke deres synspunkter beskriver et studie, hvordan det sociale system kan være med til at kategorisere børn og unge som enten "medspillere" eller "modspillere" (Jensen, 2016). En medspiller er én, der italesætter udfordringer, som det sociale system er i stand til at løse, er reflekteret og kommer med konkrete løsningsforslag, mens en modspiller virker uengageret og udfordrer løsningsforslag. Når barnet eller den unge blev set som modspiller, kunne møder få karakter af "overtalelsespraksis", hvor fx forældrenes stemmer fyldte, mens professionelle i højere grad lyttede, hvis barnet eller den unge blev set som medspiller. Studiet finder dog, at metoden – som skulle styrke børnenes inddragelse – gør, at børn og unge kun får indflydelse på mindre beslutninger, mens metoden ikke er gearret til at løse komplekse problemstillinger (Jensen, 2016).

Endelig kan det variere, i hvor høj grad børn og unge inviteres med til møder med flere aktører. Dette kan begrænse deres inddragelse, da det kan betyde, at professionelle træffer beslutninger, og at det er deres stemmer, der bliver hørt, uden at barnet har haft mulighed for at udtrykke sine synspunkter (Husby et al., 2018). Et studie peger på, at en børnefokuseret tilgang, hvor børn ses som samarbejdspartnere, kan bidrage til at styrke deres inddragelse (Husby et al., 2018).

7.4.3 En stemme gennem hele sagsbehandlingen

Nogle af studierne finder, at der kan være vanskeligheder med at sikre, at børn og unge får mulighed for at udtrykke deres synspunkter gennem hele sagsbehandlings-

processen og de forskellige dele af sagsbehandlingen (fx handleplaner) (Dillon, 2018; Harkes, 2021a).

Ud over at nogle børn og unge, som nævnt oven for, ikke oplevede at være blevet forberedt på sagen hos de sociale myndigheder, så beskriver nogle af studierne, at børnene og de unge ofte heller ikke fik information om udfaldet af eller beslutninger truffet på baggrund af møder, eller hvad der blev noteret i handleplaner, hvilket betød, at de ikke fik mulighed for at kommentere på dette og udtrykke deres synspunkter (Harkes, 2021a; Muench et al., 2017). Derudover beskriver nogle af studierne også, at der kan være bestemte tidspunkter i forløbet, hvor børnene og de unge ikke føler sig inddraget og dermed bliver begrænset i at kunne udtrykke deres synspunkter, fx i starten af en anbringelse eller forud for, at de fylder 18 år (Lausten & Jørgensen, 2017).

7.4.4 Støtte til at udtrykke synspunkter

Børn kan opleve at blive begrænset i at udtrykke deres synspunkter, hvis sproget (fx på møder) er et "voksensprog", som gør det svært for dem at deltage og ytre sig (Bolin, 2016). Nogle af studierne fremhæver, at børns stemmer kan styrkes, hvis de metoder, som anvendes til at engagere børn og unge i sagsbehandlingen, bliver ændret (Husby et al., 2018; Muench et al., 2017). Det kan fx gøres gennem brugen af kreative kommunikationsformer (Husby et al., 2018) og anvendelsen af et sprog, som børn kan relatere sig til (Bolin, 2016).

Flere af studierne fremhæver betydningen af, at barnet eller den unge har en form for bisidder, der kan støtte dem i at udtrykke deres synspunkter (Ankestyrelsen, 2021a). En bisidder – eller det, som i et studie kaldes en "mestringsagent" (Jensen, 2015) – kan hjælpe børn og unge på konkrete møder (fx ved at sikre, at de kommer til orde eller "oversætte" sproget på møder), bistå dem løbende i at komme til orde både før, under og efter kontakten med de sociale myndigheder eller støtte dem i at navigere i det sociale system generelt (Jensen, 2015).

Endelig peger en rapport, som har evalueret et projekt, der havde til formål at skabe bedre børneinddragelse, at det er komplekst at styrke tiltag for bedre børneinddragelse, og at implementeringen, ressourcer og rammer er vigtige for succes (Kloppenborg et al., 2018).

8 Tilhører: Børns synspunkter skal lyttes til

I dette kapitel gennemgår vi de resultater og konklusioner fra de 22 identificerede studier⁴, som handler om børn og unges oplevelser med elementet *tilhører* i Lundys børneinddragelsesmodel. Kapitlet handler om, at børns stemmer ikke blot skal ytres, men også høres. For at børneinddragelse kan finde sted, skal der således være nogen, der er tilhører til barnets synspunkter.

At høre børns stemmer kan lyde simpelt. Det er dog ikke nødvendigvis ligetil, da det dels kræver, at børn bliver givet mulighed for og er i stand til at udtrykke deres synspunkter (se også kapitel 7), og dels kræver, at voksne og professionelle omkring barnet lytter. I det sociale myndighedsarbejde med børn og unge kan det dog være vanskeligt at udvikle praksisser for, hvordan børns synspunkter skal høres og lyttes til, da der kan opstå konflikter mellem forskellige synspunkter (fx børn og forældre) og rettighedsperspektiver (fx barnets ret til at blive hørt og barnets ret til at blive beskyttet) (Archard & Skivenes, 2009).

Tilhørere skal ikke alene høre det, barnet siger, men også tillægge det passende vægt. Det betyder, at der skal lyttes til barnet, når det ytrer sig, og at de, som er involverede i beslutningsprocessen, aktivt skal lytte til og høre, hvad barnet siger. Her er det ikke kun barnets verbale kommunikation, som der skal lyttes til, men også andre former for kommunikation, eksempelvis observation af kropssprog. Særligt, når der er tale om mindre børn (op til 8 år), kræver det at lytte, at de voksne viser tålmodighed og kreativitet og viser interesse for barnets interesser, forståelsesniveau og barnets fortrukne kommunikationsformer. Det er vigtigt, at børns synspunkter ikke alene høres, men også videreformidles og indgår i selve beslutningstagningen (Lundy, 2007).

De identificerede studier forholder sig på forskellig vis til, hvor og hvordan børns synspunkter lyttes til af tilhører. De tematikker, som vi har identificeret i forhold til betydningen af tilhører, er:

- At høre børns stemmer
- Oplevelser af sagsbehandler
- Tillidsfulde relationer.

⁴ Ét af disse studier handler om børn og unge med særlige behov og er derfor beskrevet i kapitel 10.

Tematikkerne er ikke gensidigt udelukkende og er heller ikke udtømmende for, hvad der kunne tænkes at være afgørende for, at børns synspunkter lyttes til i sagsbehandlingen.

8.1 At høre børns stemmer

At høre børns stemmer handler om, at barnet får mulighed for at udtrykke sine synspunkter, og at professionelle lytter til barnet. Dette berøres i flere af studierne i denne vidensindsamling, men særligt i fire studier, der beskrives i det følgende.

Det første studie er et føromtalt norsk studie, der undersøger betydningen af relationen mellem børn og unge og deres sagsbehandler for deres inddragelse i myndighedssager (Husby et al., 2018). Studiet er baseret på 10 interviews med børn og unge i alderen 9-17 år. I studiet fremhæves en bestemt måde at lytte til og høre børn og unges stemmer, som betegnes 'omhyggelig lydhørhed'. Dette beskriver en særlig måde, som professionelle kan lytte til barnet eller den unge på. 'Omhyggelig lydhørhed' er, når professionelle lytter til barnet eller den unge med respekt for deres ønsker samt anerkendelse, således at barnet eller den unge oplever det som at indgå i et samarbejde. Børnene og de unge gav også udtryk for et behov for, at professionelle engagerede dem på pædagogiske måder. Nogle af børnene fortæller, at det kunne hjælpe, hvis de lavede en aktivitet sammen med sagsbehandleren (eksempelvis lege eller tegne), da det støttede dem i at tale med voksne.

I en dansk kontekst peger Ankestyrelsens rapport (2021a) på en sammenhæng mellem afgørelser og beslutninger og børn og unges oplevelser af at blive hørt. Rapporten undersøger børn og unges oplevelse af at deltage i møder i kommunernes børn og unge-udvalg og/eller klageinstanser og bygger på 11 interviews med børn og unge i alderen 12-17 år. Analysen peger på, at børnene og de unges oplevelser af at blive hørt ofte kunne være farvet af, hvorvidt afgørelsen gik imod deres egne ønsker eller ej. Hvis afgørelsen ikke tog højde for deres synspunkter, kunne det medføre en oplevelse af ikke at blive lyttet til og hørt. Eksempelvis, hvis barnet eller den unge blev anbragt mod deres vilje, oplevede de ofte ikke at være blevet lyttet til. Når afgørelsen ikke afspejlede barnet eller den unges synspunkter og ønsker, skabte det en følelse af, at deres deltagelse ikke havde nogen betydning. Rapporten finder også, at de forskellige mødedeltageres fremtoning og ageren over for barnet eller den unge havde betydning for deres oplevelse af at føle sig hørt på møder (Ankestyrelsen, 2021a).

Det tredje studie er den norske artikel 'Precarious participation: Exploring ethnic minority youth's narratives about out-of-home placement in Norway' af Marte Knag Fylkesnes, Julie Taylor og Anette Christine Iversen (2018). Dette studie sætter fokus på betydningen af børns evne til at skabe et narrativ i forhold til at blive hørt af tilhører. I

studiet belyses problemstilling med afsæt i seks interviews med unge med etnisk minoritetsbaggrund i alderen 17-19 år, som enten er eller har været anbragt. Interviewene havde særligt fokus på, hvordan de unge fremstiller deres egne handlemuligheder, samt hvordan strukturelle forhold har haft indflydelse på deres handlemuligheder.

Artiklen finder, at nogle af de unge var gode til at konstruere et samlet narrativ om dem selv som både udsat og moden, hvormed de i deres narrativer positionerede sig som "et kompetent barn". Det var disse unge med stærke narrativer, som oplevede mest succes med at deltage i deres eget sagsforløb. De unge, som havde svært ved at udtrykke deres oplevelser og ønsker, blev ikke hørt eller forstået i samme grad. Forfatterne peger på, at der er bestemte kulturelle normer for, hvordan kompetente børn bør agere, og at disse kulturelle normer kan være en barriere for deltagelse. De unges deltagelse blev påvirket af, hvorvidt der var en voksen involveret, som var i stand til at lytte til dem og handle efter deres bekymringer og ønsker. En vigtig del af de unges oplevelser af at kunne deltage var gode relationer til voksne. De unge, som oplevede handlemuligheder og deltagelse, giver udtryk for, at de følte sig lyttet til og taget alvorligt af voksne i det sociale system. De unges muligheder for at skabe gode relationer til voksne kontaktpersoner blev dog ofte begrænset af bureaukratiske forhold og mangel på ressourcer. Kontinuitet og stabilitet i besøg fra sagsbehandleren havde også stor betydning for de unges oplevelser af at blive hørt (Fylkesnes et al., 2018).

Det sidste studie er en artikel baseret på empiri fra Estland (Lauri et al., 2021), der tidligere er blevet beskrevet. Artiklen undersøger, hvordan børn og unge bedst kan blive inddraget i deres egne børnesager set fra børn og unges perspektiver. Studiet er baseret på interviews med 14 børn i alderen 10-17 år. Børnene og de unge fremhæver, at det vigtigste for dem er at være inddraget i kommunikationen med sagsbehandler, og at sagsbehandler spurgte ind til deres meninger og holdninger, samt at det blev gjort respektfuldt. Dette kunne dog blive udfordret af en manglende relation til sagsbehandler, hvilket særligt blev set ved hyppige sagsbehandlerskift. Børnene og de unge oplevede, at de kun i begrænset omfang fik mulighed for at udtrykke deres synspunkter og blive hørt. Der manglede kommunikation mellem barnet og sagsbehandleren, og der var ingen dybe samtaler, der fokuserede på deres behov og ønsker. Dette var særligt en udfordring blandt yngre børn. Studiet peger på, at de professionelle ofte indtog en "ekspertrolle" frem for at lade børnene være eksperter i deres eget liv, hvilket betød, at børnenes synspunkter ikke blev hørt.

8.2 Oplevelser af sagsbehandler

Når det handler om børn og unge, der har en sag hos de sociale myndigheder, er sagsbehandleren en vigtig person, da børnene og de unges oplevelser af sagsbe-

handleren kan få betydning for, hvordan de føler sig inddraget. Relationen til en sagsbehandler er for mange børn og unge en uvant relation, som samtidig er forbundet med en situation, som barnet eller den unge kan finde ubehagelig, usikker og præget af svære følelser (fx undersøgelser i forbindelse med mistanke om svigt eller overgreb). Relationen til sagsbehandleren er dog helt central i forhold til at sikre, at børn og unges synspunkter høres, og deres oplevelse af denne tilhører har derfor betydning for deres muligheder for inddragelse.

8.2.1 Viden om sagsbehandler

Det er vigtigt, at børn og unge ved, hvem deres sagsbehandler er, og at de kender sagsbehandler, da det primært er sagsbehandlers ansvar og opgave at sikre, at børn og unge inddrages i sagsbehandlingen. Dette belyses særligt i to studier.

I den danske rapport om udsatte børn og unges inddragelse i sagsbehandling (Kloppenborg & Lausten, 2020), som er præsenteret tidligere, belyses relationen til sagsbehandler via kvantitative data baseret på spørgeskemabesvarelse af børn og unge i alderen 12-17 år. Resultaterne viser, at de fleste unge ved, hvem der er deres sagsbehandler (96 pct.). Det er dog forskelligt, hvor hyppig kontakt de har med deres sagsbehandler, og hvor mange sagsbehandlerskift de har oplevet de sidste 2 år. Analyserne peger på, at inddragelse hænger sammen med tæt kontakt til sagsbehandler. Resultaterne viser, at de unge, der ved, hvem deres nuværende sagsbehandler er, i væsentligt højere grad oplever at være inddraget i sagsbehandlingen, ligesom unge, der har relativt hyppig kontakt med deres sagsbehandler og har haft relativt få sagsbehandlerskift, oplever en højere grad af inddragelse end unge, som har mindre kontakt eller flere skift.

Et flertal af de unge har en god relation til deres sagsbehandler. Cirka 60-75 pct. af de unge svarer således positivt på en række udsagn om, hvorvidt deres sagsbehandler lytter til dem, forstår dem, interesserer sig for dem, og om de kan stole på deres sagsbehandler. Der er dog en mindre gruppe af unge, som oplever udfordringer i relationen til deres sagsbehandler. Især er der relativt mange unge (30 pct.), der svarer, at de har svært ved at få fat på deres sagsbehandler, når de har behov for det (Kloppenborg & Lausten, 2020).

Rapporten viser også, at de unge i varierende grad oplever at være blevet oplyst om forskellige rettigheder af deres sagsbehandler. Resultaterne viser, at 59 pct. af de unge er blevet oplyst om retten til at blive inddraget i deres sag, mens 41 pct. ikke har fået dette forklaret. Flere af de unge (72 pct.) har fået forklaret, at de har ret til at have en bisidder med til møder med kommunen. Endelig er det ca. halvdelen af de unge, som henholdsvis har og ikke har fået oplyst, at de har mulighed for at klage over kommunens beslutninger. I denne sammenhæng skal det desuden bemærkes, at en relativt stor del af de adspurgte unge har svaret 'ved ikke' til spørgsmålene om rettigheder (Kloppenborg & Lausten, 2020).

Det andet studie er en føromtalt estisk artikel, der undersøger, hvordan forskellige aktører (herunder børn, forældre og sagsbehandlere) forstår og oplever børneinddragelse (Arbeiter & Toros, 2017). Data er baseret på interviews med 11 børn og unge i alderen 7-15 år samt interview med 11 forældre og 11 sagsbehandlere. Børnene og de unge havde alle en igangværende sag hos de sociale myndigheder. Generelt beskrev børnene deres sagsbehandler i positive vendinger, fx 'venlig', 'positiv indstilling' og 'hjælpesom'. Dette var vigtigt for børnenes oplevelse af inddragelse, da de ønskede hjælp, og de fleste oplevede, at de fik det. Derudover var det også vigtigt, at sagsbehandleren var tilgængelig for børnene.

8.2.2 Betydningen af en god relation til sagsbehandler

Flere studier fremhæver betydningen af, at børn og unge ikke blot har viden om deres sagsbehandler, men også har en god relation til vedkommende for at sikre deres inddragelse. Fire studier ser specifikt på dette.

Det første studie er en dansk rapport fra Ankestyrelsen 'Inddragelse af børn og unge ved valg af indsats og opfølgning' (2021c). Rapporten er baseret på interview med 16 børn og unge i alderen 11-17 år, som alle modtog en indsats efter § 52, stk. 3 i serviceloven på interviewtidspunktet. Den handler om børn og unges oplevelser af at blive inddraget i deres egen sag i kommunen.

I rapporten fremhæves sagsbehandleren som en nøgleperson i forhold til at sikre god inddragelse. Relationen og kontakten mellem barnet eller den unge og sagsbehandleren har stor betydning for deres oplevelse af at føle sig inddraget. Særligt fremhæves betydningen af, at vedkommende har et kendskab til og interesse for barnet eller den unge, kan sætte sig i deres sted samt kommunikerer klart og ærligt (Ankestyrelsen, 2021c).

Betydningen af en god relation mellem barnet eller den unge og sagsbehandleren fremhæves ligeledes i en førnævnt norsk rapport om børn, unge og forældres oplevelse af inddragelse i det undersøgende arbejde i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder (Havnen et al., 2020). Seks børn og unge i alderen 12-17 år har deltaget i interviews. Rapporten finder, at børnene og de unge gav udtryk for en god relation til sagsbehandleren, hvor de særligt fremhævede oplevelsen af at blive mødt med respekt af sagsbehandleren, og at sagsbehandleren havde lyst til at hjælpe dem. Dette havde betydning for deres oplevelse af sagen som helhed.

De to sidste studier er begge baseret på empiri fra Storbritannien. I det første studie, der omhandler børn og unges oplevelser med at deltage i netværkskonferencer ('child protection conferences') (Muench et al., 2017), deltager 22 børn og unge mellem 8-18 år med en igangværende sag hos de sociale myndigheder. Flere af børnene og de unge deltog ikke i netværkskonferencer. Alligevel havde de fleste en positiv oplevelse af deres sagsbehandleres og kommunens arbejde i forhold til deres sag. De

følte, at sagsbehandleren havde gjort en forskel for dem og deres familie. Relation til sagsbehandleren var således overvejende positiv, men børnene og de unge fortalte også om blandede følelser. De børn, som havde opbygget en god relation til deres sagsbehandler, var meget positivt stemte og følte, at sagsbehandleren havde hjulpet dem og deres familie. Omvendt var de børn, som ikke havde en god relation til sagsbehandleren, mere negative i deres beskrivelser af sagsbehandler. Studiet finder desuden en sammenhæng mellem børnenes og de unges relation med sagsbehandler og sagsbehandlers relation og interaktion med forældrene.

Det sidste studie, som ligeledes stammer fra Storbritannien og har været beskrevet tidligere, omhandler børn og unges oplevelser af at blive inddraget i LAC-undersøgelser ('Looked After Children Review') (Pert et al., 2017). Studiet bygger på 25 interviews med børn og unge i alderen 8-17 år. Nogle af børnene gav udtryk for, at de havde en god relation til deres sagsbehandler, som særligt opstod, hvis de lærte sagsbehandleren at kende som en "rigtig person" og ikke kun en "professionel person". De børn, der gav udtryk for en positiv relation til sagsbehandlere, havde generelt også færre negative oplevelser med LAC-undersøgelserne (Pert et al., 2017) (se også afsnit 7.2 om inddragelse i dokumentation og planer).

8.2.3 Mangelfuld relation til sagsbehandler

Det sidste tema om relationen til sagsbehandleren handler om de børn og unge, der oplever en mangelfuld relation, og hvilken betydning det kan få for deres inddragelse, når de ikke har en relation til denne centrale tilhører. Denne problemstilling berøres særligt i to studier.

Det første studie er en føromtalt britisk ph.d.-afhandling, der undersøger inddragelse af børn, der har en sag hos de britiske sociale myndigheder (Dillon, 2018). Blandt de seks interviewede børn i alderen 8-12 år er alle i stand til at identificere deres sagsbehandler, men deres adgang til sagsbehandlere er begrænset af, at kontakten bliver faciliteret af deres forældre. Få af børnene har prøvet at kommunikere direkte med deres sagsbehandler uden for møder eller hjemmebesøg, eksempelvis via sms. Ingen af børnene oplever, at deres forældre forhindrer dem i at have kontakt med sagsbehandleren, men ét barn fortæller, at vedkommendes mor ikke ville bryde sig om, hvis vedkommende ringede til sagsbehandleren og fortalte om morens adfærd. Flere af børnene har oplevet sagsbehandlerskift.

Det andet studie er ligeledes beskrevet tidligere og bygger på empiri fra Canada, hvor 10 unge i alderen 16-22 år har deltaget i projektet 'Listen to me', som havde til formål at få unges perspektiv på, hvad sagsbehandlere og sociale myndigheder kan gøre, for at unge får en bedre oplevelse af inddragelse (Damiani-Taraba et al., 2018). Studiet peger på, at de fleste unge gav udtryk for en oplevelse af ikke at blive hørt af deres sagsbehandler. Nogle forklarer, at det ville være godt med forskellige måder at kunne give udtryk for synspunkter på, eksempelvis digte og historier. Flere fortæller

også, at de savner information om deres anbringelse eller viden om sagsbehandlernes plan for det videre forløb. En udfordring var også blandt disse unge, at de oplevede, at sagsbehandleren talte i et sprog, der var vanskeligt for dem, samt manglede kendskab til deres sag. Nogle unge havde en følelse af, at sagsbehandleren eller anbringelsesstedet havde givet op på dem, og derfor følte de sig ikke værdsat.

8.3 Tillidsfulde relationer til professionelle

Et centralt tema, der går igen i flere af de inkluderede studier, handler om vigtigheden af tillidsfulde relationer til professionelle i forhold til børn og unges inddragelse. Betydningen af dette tema er ikke begrænset til tilhører, men er også relevant for flere af de andre elementer af børneinddragelse, eksempelvis for at barnet kan og føler tryk i at udtrykke sine synspunkter. Syv studier ser særligt på dette tema.

I det tidligere gennemgåede danske antologikapitel baseret på to cases med to unge (Harkes, 2021b) peges der på, at der skal etableres trygge rammer omkring inddragelsesprocesser, hvis de skal lykkes. Dette handler ikke blot om de fysiske rammer, men også om at tilpasse rammerne til barnets eller den unges behov. Eksempelvis fremhæves det, at for at barnet eller den unge kan høres, afhænger det af, at relationen mellem den unge og sagsbehandlerne er baseret på tillid, så barnet eller den unge oplever at kunne tale frit og åbent og herigennem blive hørt.

I et føromtalt andet dansk studie baseret på kvantitative data om anbragte børn og unge (Lausten & Jørgensen, 2017) undersøges deres oplevelse med medinddragelse og medbestemmelse i egen sag angående anbringelse. I rapporten beskrives børnene og de unges relationer, herunder relationen til professionelle. Her viser resultaterne, at over 40 pct. af de unge mellem 11-17 år har haft tre eller flere sagsbehandlere på 2 år. Godt halvdelen af de anbragte børn og unge vil gå til deres mor, far eller andet familiemedlem, hvis de oplevede problemer. 41 pct. svarer, at de vil søge hjælp hos professionelle voksenrelationer (fx lærer, kontaktperson, sagsbehandler, pædagog). Dog viser rapporten, at der fra 2014-2016 er sket et fald i andelen af unge, som vil søge hjælp fra en professionel voksenrelation. Derudover er de yngste børn dem, der har lavest forventning til at kunne søge professionel hjælp. Endvidere svarer 12 pct. af alle børnene, at de vil søge hjælp hos andre børn eller unge, mens 7 pct. oplever, at de ikke har nogen at gå til.

En svensk rapport, som vi tidligere har belyst, belyser anbragte børn og unges inddragelse i beslutninger om samvær og fremhæver også betydningen af tillid mellem barnet eller den unge og professionelle fra de sociale myndigheder (Bergman & Sandahl, 2020). Rapporten er baseret på interviews med 19 anbragte børn og unge i alderen 10-17 år. Tillid til de professionelle hos de sociale myndigheder, kontinuitet i forhold til sagsbehandler og et godt kendskab til det enkelte barn eller den unge fremhæves som særligt vigtigt for, at børnene og de unge oplever sig lyttet til, samt

hvordan de oplever beslutninger om samvær. Nogle af børnene giver dog udtryk for, at de ikke oplevede at blive inddraget. De fortæller typisk, at de ikke blev spurgt eller oplevede, at deres synspunkter ikke blev lyttet til. Eksempelvis oplevede nogle, at bekymringer i forhold til samvær ikke blev taget alvorligt, og der var også nogle, der følte sig presset til samvær. I disse situationer blev barnets ønsker eller bekymringer således ikke hørt af relevante tilhører (Bergman & Sandahl, 2020).

Det fjerde studie er den norske artikel, som vi ligeledes har beskrevet tidligere, og som undersøger unges mulighed for at deltage i egen sagsbehandling igennem tværprofessionelle teams, kaldet "ansvarsgrupper" (Sæbjørnsen & Willumsen, 2017). Artiklen bygger på interviews med fem unge i alderen 13-16 år, som har svære psykosociale vanskeligheder, og hvor der er etableret en tværprofessionel ansvars-gruppe i deres sag. Studiet finder, at tillid til de professionelle og deltagerne i ansvarsgruppen var essentiel for de unges deltagelse. Hvis de unge udviklede en god relation til en eller flere af de voksne, førte det til en mere generel tillid rettet mod selve ansvarsgruppen. Hos nogle af de unge førte tillid også til øget samarbejdsvillighed, fordi de følte en forpligtigelse over for den pågældende voksne. Artiklen konkluderer, at hvis de unge har et tillidsfuldt forhold til en eller flere af de voksne, opleves det som anerkendelse, hvilket har positiv indvirkning på deres selvtillid. En af de unge følte ikke, at de voksne havde respekt for vedkommende, og han stolede derfor ikke på dem, hvilket medførte, at vedkommende derfor trak sig fra at deltage i ansvarsgruppen.

Det femte studie er en føromtalt artikel baseret på interview med 26 børn og unge i alderen 6-17 år, som bor hos deres biologiske familie, mens de har en igangværende sag hos de sociale myndigheder i England (Cossar et al., 2016). Artiklen fremhæver, at en tillidsfuld relation til sagsbehandleren er vigtig, for at barnet eller den unge kan blive hørt og inddraget. Nogle af deltagerne fortæller, at tillid er vigtig, for at de vil betro sig til sagsbehandleren. Den måde, som sagsbehandleren taler til dem, fremhæves som vigtig. Nogle børn oplever møderne som en "afhøring", hvor de blot er kilder til information. Studiet konkluderer, at en tillidsfuld relation til sagsbehandleren er afgørende for børneinddragelse. En tillidsfuld relation kunne give barnet en oplevelse af selvtillid, sikkerhed og tro på egen formåen. Modsat oplevede børn, der manglede en tillidsfuld relation, at de ikke fik mulighed for at udtrykke deres synspunkter. Derudover peger studiet på, at der i den britiske kontekst er behov for at styrke sagsbehandleres fokus på børns rettigheder, samt hvordan de bedst kommunikerer med børn og unge og tager højde for ulige magtbalancer.

Det sjette studie er en tidligere gennemgået irsk artikel omhandlende 16 unges deltagelse i planlægningen af den videre proces, når de skal til at forlade anbringelse (Glynn & Mayock, 2019). Studiet fremhæver, at relationen mellem de unge og de professionelle, som varetager efterværn, har stor betydning for de unges deltagelse og engagement. Hvis de professionelle, herunder sagsbehandler, får skabt en god forbindelse til den unge, så højner det den unges engagement for at deltage. Forfatterne fremhæver, hvordan tillid og transparens er særligt vigtigt for at kunne udvikle

et godt samarbejde mellem de unge og professionelle. Når de unge føler mistro til systemet, bundede det i, at de oplevede manglende transparens i processen og dermed ikke følte sig respekterede.

Det syvende studie er en estisk artikel 'Child participation in child welfare removals through the looking glass: Estonian children's and professionals' perspectives compared' af Judit Strömpl og Katre Luhamaa (2020). Studiet er både baseret på kvalitative og kvantitative data. Der er gennemført interviews med 20 anbragte børn og unge i alderen 12-18 år samt en spørgeskemaundersøgelse blandt 107 professionelle (sagsbehandlere og andre fagpersoner, som støtter børn i sager om anbringelse). Baggrunden for studiet er, at Estland i 2013 ændrede lovgivning og begyndte at indarbejde børns rettigheder.

Studiet beskriver betydningen af tillid for inddragelse og illustrerer, hvordan manglende tillid kan få betydning for børns inddragelse og muligheder for at blive hørt. Særligt fremhæves betydningen af at have en sagsbehandler over længere tid, som barnet har tillid til, og som kan bistå barnet eksempelvis i forbindelse med møder og høringer forud for anbringelsen. Her kan sagsbehandleren hjælpe barnet med at forstå sagen og de overvejelser, der er forbundet med enten at blive i hjemmet eller blive anbragt. De fleste børn og unge havde ikke et ønske om at deltage i de formelle høringer. De gav udtryk for, at de manglede information om høringerne og ofte blev overrasket over at skulle deltage i dem. Til selve høringerne oplevede de, at de ikke kendte de mennesker, der var til stede, hvilket gjorde det vanskeligt at være tillidsfuld og påvirkede deres muligheder for inddragelse negativt. Den manglende tillid og det manglende kendskab til deltagerne havde indflydelse på det, børnene eller de unge fortalte og kvaliteten af deres vidnesbyrd (fx korte svar). Nogle havde også negative oplevelser med, at sagsbehandleren eller andre professionelle brød deres løfte, eksempelvis hvis barnet eller den unge havde deltaget i en videoafhøring for at undgå at møde op i retten, men i sidste ende alligevel skulle i retten. Børnene og de unges oplevelse af, at samtaler primært handler om at samle "beviser", kan betyde, at de ikke oplever at blive hørt (Strömpl & Luhamaa, 2020).

Endelig fremhæver et føromtalt amerikansk studie også betydningen af en tillidsfuld relation (Križ & Roundtree-Swain, 2017). Studiet undersøger tidligere og nuværende anbragte unges oplevelser med inddragelse baseret på interviews med otte unge i alderen 18-21 år. Studiet finder, at relationen til sagsbehandleren er central for de unges inddragelse. Når sagsbehandleren viste de unge respekt og var interesseret i dem og deres sag, oplevede de unge, at sagsbehandleren var tilgængelig, og de havde tillid til sagsbehandleren. Studiet konkluderer, at en tillidsfuld relation mellem sagsbehandleren og barnet er vigtigt for inddragelse, herunder at sagsbehandleren er tilgængelig, engageret i barnet, viser anerkendelse, respekt og har tid. Det kan få negativ betydning for inddragelse, hvis barnet eller den unge oplever at få påsat en negativ label.

8.3.1 Aspekter af tillidsfulde relationer

Tillidsfulde relationer bliver i forskning om udsatte børn og unge ofte fremhævet som vigtigt, men det er ikke altid, at der gives indblik i, hvilke aspekter der skaber de tillidsfulde relationer (Davies, 2019). Tre af de inkluderede studier i denne vidensindsamling beskriver nogle af de aspekter, der gør, at de oplever en tillidsfuld relation til professionelle.

I en føromtalt dansk rapport fra Ankestyrelsen (2021c) om børn og unges oplevelser af at blive inddraget i deres egen sag i kommunen fremhæves en række punkter, der kendetegner god inddragelse. Rapporten er baseret på interviews med 16 børn og unge i alderen 11-17 år, som alle modtog en indsats efter § 52, stk. 3 i serviceloven på interviewtidspunktet. Et af de aspekter, der fremhæves, er betydningen af, at den professionelle har et godt kendskab til barnet. Her fortæller de interviewede børn og unge, at de oplever, at deres kontaktperson eller familiebehandler kender dem bedre end deres sagsbehandler. Det giver dem derfor tryghed, når disse fagpersoner, som kender dem, er med til møder eller på anden vis er involverede i de beslutninger, der bliver taget i sagen. Flere fortæller i interviewene, at deres kontaktperson eller familiebehandler viderebringer deres ønsker til sagsbehandleren og på den måde bidrager til, at ønskerne bliver hørt. Rapporten argumenterer for, at fagpersonerne på denne måde understøtter sagsbehandlerens inddragelse af og samarbejde med barnet eller den unge.

Et norsk studie baseret på 10 interviews med børn og unge i alderen 9-17 år (Husby et al., 2018), som vi tidligere har beskrevet, belyser, hvilken betydning relationen mellem børn og unge og deres sagsbehandler har for deres inddragelse i myndighedssager. Studiet finder, at børneinddragelse fremmes, når der er en tillidsfuld relation mellem barnet og sagsbehandleren, eller når en anden person, som barnet har tillid til, er til stede. I en tillidsfuld barn-sagsbehandler relation oplever barnet at blive lyttet til, empati, samt at sagsbehandleren er opmærksom på deres udfordringer og bekymringer. Det handler bl.a. om, at sagsbehandleren er i stand til at se, hvis barnet har det svært, samt tør tage svære problemstillinger op med barnet på empatisk vis. En tillidsfuld relation handler derudover også om åbenhed og ærlighed.

Endelig fremhæver en føromtalt britisk artikel om børn og unges oplevelser med at blive inddraget i sager hos de sociale myndigheder i England en række aspekter af tillidsfulde relationer (Dillon et al., 2016). Studiet er baseret på interviews med fem børn og unge i alderen 12-17 år og fremhæver betydningen af en tillidsfuld relation og peger på, hvilke aspekter som er vigtige for oplevelsen af tillid. Studiet finder, at børnene og de unge foretrak at deltage i fysiske møder frem for virtuelle møder. Der var enighed blandt børnene og de unge om, at samtalerne med sagsbehandleren fungerede bedst, når de havde en tillidsfuld relation, som byggede på ærlighed og respekt for deres privatliv. Derudover skulle mødet også foregå i et sprog, der var tilgængeligt for dem. En af deltagerne oplevede, at møderne gik for hurtigt, og at der ikke var tid

til at stille spørgsmål. Oplevelsen af inddragelse kunne også blive påvirket af skiftende sagsbehandlere, hvorved en eventuel tillidsfuld relation blev brudt.

8.4 Opsamling på tilhører



Børn og unge oplever deres muligheder for at blive hørt og lyttet til af tilhører omkring dem forskelligt. I det følgende sammenfatter vi, hvilke forhold der har betydning for, at børn og unge oplever, at deres synpunkter bliver lyttet til af professionelle.

8.4.1 At blive hørt

Barnet eller den unges sagsbehandler spiller en vigtig rolle i oplevelsen af at blive hørt. Her er det vigtigt, at sagsbehandler kan sætte sig i barnets eller den unges sted og møde dem, hvor de er, at sagsbehandler er engageret og viser interesse, at sagsbehandler kommunikerer klart og ærligt, og at sagsbehandleren er i stand til at lytte til og handle efter de unges egne bekymringer og ønsker (Ankestyrelsen, 2021c; Fylkesnes et al., 2018; Havnen et al., 2020). Det er således vigtigt, at børn og unge oplever, at deres sagsbehandler lytter til det, de siger, forstår, hvad de mener, interesserer sig for, hvordan de har det, og at de kan stole på deres sagsbehandler. Dette oplever størstedelen af de danske børn og unge, som har en børne- og ungesag. Ligesom de oplever at blive godt informeret, så de på forhånd ved, hvad der skal tales om, samt hvem der deltager på møder, samt at deres sagsbehandler forklarer dem, hvorfor beslutninger falder ud, som de gør (Ankestyrelsen, 2021c).

Der er imidlertid en gruppe af børn og unge, som har negative erfaringer med sagsbehandler, som bl.a. handler om, at det er vanskeligt at få den rette hjælp, og at kontakten og processen fremstår meget bureaukratisk. Når sagsbehandler ikke lytter til børn og unge, så kan de ikke inddrage dem. Når nogle børn og unge oplever, at sagsbehandler ikke spurgte dem, men udelukkende fokuserede på forældrenes perspektiv, så medfører det en oplevelse af, at sagsbehandleren ikke var interesseret i deres perspektiv (Arbejder & Toros, 2017; Damiani-Taraba et al., 2018; Muench et al., 2017).

Nogle studier peger også på vigtigheden af at kunne skabe en sammenhængende historie og tale systemets sprog for at blive hørt (Fylkesnes et al., 2018; se også i forrige kapitel Jensen, 2016). Et studie viser, at nogle børn og unge er gode til at konstruere et samlet narrativ om dem selv som både udsat og moden, hvilket er et stærkt narrativ set med det sociale systems øjne. Disse børn og unge oplevede mest succes med at deltage i deres eget sagsforløb, mens de børn og unge, som havde svært ved at udtrykke deres oplevelser og ønsker, ikke blev hørt eller forstået i samme grad (Fylkesnes et al., 2018).

8.4.2 Kendskab til sagsbehandler er vigtigt

En central tilhører for børn og unge, der har en sag hos de sociale myndigheder, er deres sagsbehandler. Børnene og de unges oplevelser af sagsbehandleren kan få betydning for, hvordan de føler sig hørt og inddraget i sagen som helhed (Bergman & Sandahl, 2020; Havnen et al., 2020; Muench et al., 2017; Pert et al., 2017).

Inddragelse hænger sammen med tæt kontakt til sagsbehandler, og de børn og unge, som kender deres sagsbehandler, oplever i væsentligt højere grad at være inddragede i sagsbehandlingen, hvilket også gør sig gældende for børn og unge, der har relativt hyppig kontakt med deres sagsbehandler og har haft relativt få sagsbehandler-skift (Kloppenborg & Lausten, 2020). Derudover vil størstedelen af børn og unge gerne have indflydelse på beslutninger, men der er store forskelle på deres oplevelser af indflydelse på møders indhold og selve beslutningerne (Arbeiter & Toros, 2017; Kloppenborg & Lausten, 2020).

Der er således en række forhold i relation til sagsbehandleren, der er afgørende for, at børn og unge oplever sig hørt, herunder at sagsbehandler har kendskab til barnets eller den unges historie, og at der er kontinuitet i relationen mellem sagsbehandler, barnet og den unge (Ankestyrelsen, 2021c; Bergman & Sandahl, 2020; Havnen et al., 2020). Flere studier påpeger, at nogle børn og unge oplever mange skiftende sagsbehandlere, og at disse skift påvirker deres relationsdannelse til sagsbehandleren negativt, hvilket har direkte betydning for, at børnene ikke oplever sig hørt og inddraget (Bergman & Sandahl, 2020; Dillon, 2018; Fylkesnes et al., 2018; Kloppenborg & Lausten, 2020).

8.4.3 En god relation til sagsbehandler er afgørende

Når børn og unge beskriver deres sagsbehandler, er det ofte i positive vendinger, eksempelvis som "venlig", "positiv indstilling" og "hjælpesom". Det er vigtigt for børnenes oplevelse af inddragelse at blive mødt respektfuldt og få den ønskede hjælp af sagsbehandler. Derudover er det vigtigt, at sagsbehandleren er tilgængelig og har et ønske om at hjælpe, hvilket også er vigtigt for børn og unges generelle oplevelse af sagen (Arbeiter & Toros, 2017; Havnen et al., 2020; Kloppenborg & Lausten, 2020a; Muench et al., 2017; Pert et al., 2017). Det er vigtigt, at sagsbehandler har et børneperspektiv i sin tilgang, og at der er fokus på barnet og den unges behov frem for problemer (Arbeiter & Toros, 2017). De fysiske rammer er vigtige, for at børn og unge føler sig trygge, og det er vigtigt, at sagsbehandler kan tilpasse rammerne efter barnet eller den unges behov. Eksempelvis ved at afholde møder og samtaler steder, hvor barnet eller den unge ønsker det.

Der er dog flere børn og unge, der oplever kommunikationen med deres sagsbehandler som negativ, da det er svært at få fat på sagsbehandleren, der opleves som fortravlet og distanceret i både verbal og nonverbal kommunikation (Bergman &

Sandahl, 2020; Kloppenborg & Lausten, 2020). En udfordring er desuden oplevelser af, at sagsbehandler taler i et vanskeligt sprog samt mangler kendskab til netop deres sag, hvilket kan give en følelse af at være opgivet og medfører, at barnet eller den unge ikke føler sig værdsat (Damiani-Taraba et al., 2018) samt manglende kommunikation om sagsbehandlingsprocesser og opfølgning på møder (Kloppenborg & Lausten, 2020; Pert et al., 2017). I en estisk kontekst finder et studie, at børn og unge kan opleve deres sagsbehandler som en "ekspert", der har kontrol over deres og deres familiens fremtid. I denne kulturelle kontekst opleves inddragelse dermed som at tale med en specialist, der skal undersøge dem, og som har mere fokus på deres problemer end deres behov og perspektiver (Arbeiter & Toros, 2017). Der kunne derfor arbejdes mere aktivt med alternative måder at kunne give udtryk for synspunkter på, eksempelvis digte og historier (Damiani-Taraba et al., 2018).

8.4.4 Tillidsfulde relationer

At høre barnet eller den unge afhænger først og fremmest af, at relationen mellem den unge og sagsbehandlerene er baseret på tillid, så barnet eller den unge oplever at kunne tale frit og åbent (Cossar et al., 2016; Harkes, 2021b; Križ & Roundtree-Swain, 2017), og at barnet eller den unge har tillid til andre professionelle hos de sociale myndigheder (Bergman & Sandahl, 2020; Cossar et al., 2016). En tillidsfuld relation er væsentligt, da den er med til at engagere barnet eller den unge i sagsbehandlingen (Strömpl & Luhamaa, 2020), øge samarbejdsvilligheden (Sæbjørnsen & Willumsen, 2017) og kan bidrage til at styrke barnet eller den unges selvtillid, sikkerhed og tro på sig selv (Cossar et al., 2016).

En tillidsfuld relation mellem barnet og sagsbehandleren kan opbygges og udvikles, når relationen bygger på ærlighed og respekt for barnet eller den unges privatliv (Dillon et al., 2016), empati og en opmærksomhed på barnet eller den unges udfordringer og bekymringer (Husby et al., 2018), et godt kendskab til barnet eller den unge (Ankestyrelsen, 2021c), når samtalen eller møder foregår i et tilgængeligt sprog (Dillon et al., 2016), og der er kontinuitet i forhold til sagsbehandleren (Ankestyrelsen, 2021c; Dillon et al., 2016).

Nogle børn og unge oplever dog at miste tilliden til deres sagsbehandler eller andre professionelle. Der kan opstå en mistro til systemet, hvis der mangler transparens, fx manglende tydelighed omkring formål og beslutninger, og hvis barnet eller den unge ikke føler sig respekteret (Glynn & Mayock, 2019). Barnet eller den unge kan også miste tilliden til sagsbehandleren eller andre professionelle, hvis de bryder løfter, som de har givet (Strömpl & Luhamaa, 2020).

9 Indflydelse: Børns meninger skal tillægges vægt

I dette kapitel gennemgår vi de resultater og konklusioner fra de 13 identificerede studier, som handler om børn og unges oplevelser med elementet *indflydelse* i Lundy's børneinddragelsesmodel. Indflydelse handler om, at børn og unge skal have betydning for selve beslutningsprocesserne og beslutningerne.

Børn og unges indflydelse betyder, at deres meninger og vurderinger skal tillægges vægt i konkrete beslutningsprocesser i deres egne sager, og at de ideelt set skal have indflydelse på, hvordan systemer og retningslinjer for beslutningsprocesser udformes, eksempelvis via kommunernes børne- og ungepolitikker og den nationale lovgivning (Lundy, 2007). Der er ikke i vores søgninger identificeret studier, som direkte afdækker børn og unges indflydelse på det overordnede niveau og rammerne for selve sagsbehandlingen. I dette kapitel har vi derfor alene fokus på børn og unges indflydelse på rammer og vilkår i deres egen sagsbehandling.

Børn og unge skal vide, hvor de har indflydelse, og skal kunne se den afspejlet, eksempelvis i beslutninger. Det er vigtigt at fremhæve, at indflydelse *ikke* betyder, at børn skal bestemme udfaldet af beslutninger, men at deres ytringer og synspunkter skal tillægges passende vægt på baggrund af deres alder og modenhed. Barnet eller den unges udvikling må imidlertid ikke bruges negativt som en begrænsning for indflydelse, men i stedet som mulighedsskabende og med barnets bedste som målsætning. Børn og unge er således afhængige af voksne for at få indflydelse, men denne afhængighed må ikke føre til, at deres meninger ikke høres og inddrages (Lundy, 2007).

De identificerede studier forholder sig på forskellig vis til børn og unges indflydelse og muligheder for indflydelse. De tematikker, som vi har identificeret i forhold til betydningen af indflydelse, er:

- Magtbalancen mellem børn og voksne
- Indflydelse blandt forskellige grupper af børn og unge
- Strategier for indflydelse
- Manglende indflydelse.

Tematikkerne er ikke gensidigt udelukkende og er heller ikke udtømmende for, hvad der kunne tænkes at være afgørende for, at børn og unge sikres indflydelse på sagsbehandlingen.

9.1 Magtbalancen mellem børn og voksne

Centralt for børn og unges inddragelse er betydningen af den ulige magtbalance mellem børn og voksne. Børn og unges inddragelse formes og faciliteres af voksne sagsbehandlere, som har magten til at definere hvad, hvornår og hvordan børn og unge inddrages i sagerne. Den asymmetriske magtbalance er et vilkår, når børn og unge inddrages i sagsbehandling, og det er derfor nødvendigt at fokusere på, hvordan barnet bedst inddrages ud fra det vilkår. Dette belyser fire studier.

I det danske antologikapitel, som tidligere er præsenteret, belyses unges inddragelse baseret på to cases med to unge (Harkes, 2021b). Det fremhæves, hvordan den ulige magtbalance mellem børn og voksne kommer til udtryk i den dokumentationspraksis, der er forbundet med de sociale myndigheders arbejde. Her peger kapitlet på, at handleplanen som dokument ikke er designet til at inddrage den unges perspektiver. Handleplanens mål kommer dermed ikke til at afspejle den unges forståelser af, hvilke forandringer der kunne være hensigtsmæssige. I stedet bliver handleplanen som dokument præget af gældende diskurser om normalitet – dvs. normative forståelser, eksempelvis af, hvordan "rigtige" ungevenskaber er. Sådanne normalitetsforståelser hos sagsbehandler kan føre til, at den unge kan opleve sig objektgjort og ikke at blive tilbudt den rette hjælp. Det bliver således ikke det, som er vigtigt for den unge, som kommer til at indgå i handleplanen, men det, som sagsbehandler ud fra dokumentationssystemets logik skal fylde ind i handleplanen.

I den tidligere gennemgåede artikel, der belyser, hvordan børn og unge oplever at blive inddraget i sager hos de sociale myndigheder i England (Dillon et al., 2016), beskrives det, hvordan børn og unge oplevede et ulige magtforhold til deres sagsbehandler. Artiklen er baseret på interviews med fem børn og unge i alderen 12-17 år. Børnene og de unge havde alle enten haft eller havde en igangværende sag hos de sociale myndigheder. Gennem hele processen oplevede børnene og de unge, at der var et ulige magtforhold mellem dem og sagsbehandleren, hvilket medførte en manglende tillid til sagsbehandlerens arbejde, som særligt kom til udtryk i manglende inddragelse. Eksempelvis ved, at barnet eller den unge ikke oplevede at blive spurgt ind til deres synspunkter. Nogle af børnene og de unge oplevede dog med tiden, at dette ændrede sig, og de oplevede, at deres synspunkter blev taget alvorligt.

De sidste to studier, som vi også tidligere har præsenteret, er begge baseret på empiri fra Estland. Det første studie har undersøgt, hvordan forskellige aktører (herunder børn, forældre og sagsbehandlere) forstår og oplever børneinddragelse (Arbeiter & Toros, 2017). Data er baseret på interviews med 11 børn og unge i alderen 7-15 år samt 11 forældre og 11 sagsbehandlere. Studiet finder, at børnene og de unge ikke altid oplevede at blive set som et selvstændige subjekter i processen, og de oplevede ikke, at deres behov var i fokus. Børnene og de unge gav udtryk for, at de gerne ville høres og forstås og opleve, at deres synspunkter blev taget alvorligt, men at de ikke blev inddraget, så det reelt var muligt. Studiet konkluderer, at dette er udtryk for en

traditionel tilgang til børneinddragelse i Estland, hvor børns synspunkter ikke altid tages med i overvejelserne. Studiet peger derfor på et behov for et skifte i magtbalancen mellem barn og sagsbehandler, så der kommer en højere grad af ligestilling mellem de involverede parter. Forskerne mener, at der bør ses på uddannelsen af sagsbehandlere og gives uddannelser i kommunikation og en styrke-fokuseret tilgang.

Det andet estiske studie undersøger børn og unges inddragelse i anbringelsessager (Strömpl & Luhamaa, 2020). Studiet er baseret på interviews med 20 børn og unge, som blev anbragt, da de var mellem 10-17 år. På tidspunktet for interviewene er de mellem 12-18 år. Studiet fremhæver vigtigheden af, at børn og unge oplever, at det, de fortæller, tages alvorligt, og at de har indflydelse på de beslutninger, der træffes. For børnene og de unge var det også vigtigt, at sagsbehandleren var i stand til at høre og forstå deres komplekse oplevelser, fx deres tilknytning til forældrene på trods af svigt eller overgreb. De fleste af børnene i studiet havde ikke en oplevelse af, at deres mening havde stor vægt i den endelige beslutning.

9.2 Indflydelse blandt forskellige grupper af børn og unge

Generelt peger flere studier på, at forskellige grupper af børn og unge har forskellige grader af indflydelse afhængigt af barnets eller den unges situation, behov og evner. I kapitel 10 sætter vi fokus på tre særligt udsatte grupper af børn og unge (yngre børn, sager uden samtykke samt børn og unge med særlige behov), men i dette afsnit præsenteres tre studier, der beskriver indflydelse blandt to andre grupper: børn og unge med store udfordringer og børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund.

De to første studier, som vi også tidligere har belyst, bygger på det samme kvantitative materiale fra Danmark (Kloppenborg & Lausten, 2020; Lausten & Kloppenborg, 2022). Her har ca. 2.300 unge i alderen 12-17 år, som enten var anbragt eller havde en fast kontaktperson som forebyggende foranstaltning, besvaret et spørgeskema om deres oplevelser af at blive involveret i deres egen sagsbehandling. Efterfølgende er besvarelsene blevet sammenkørt med registerdata. I studierne undersøges sammenhænge mellem baggrundskarakteristika og oplevelser med inddragelse, herunder betydningen af køn, alder og forældrebaggrund, mental trivsel (målt med SDQ), type sociale foranstaltninger, som de unge modtager, kendskab og omfanget af kontakt til sagsbehandler, karakteristika ved skolegang.

De to studier finder, at unge med visse karakteristika i højere grad oplevede sig inddraget end andre unge. Udsatte unge med store udfordringer oplever sig i mindre grad inddraget. Eksempelvis viser resultaterne, at jo flere trivselsudfordringer, de unge har, jo mindre oplever de, at de bliver inddraget i sagsbehandlingen. Derudover viser analyserne, at unge i familiepleje oplever sig mere inddraget, mens unge, der har modtaget specialundervisning eller har et højt skolefravær, oplever en lavere grad

af inddragelse. Studierne finder ikke en sammenhæng mellem de unges inddragelse, og hvordan de klarer sig ved folkeskolens afgangsprøve. Drengene og etniske minoritetsunge oplever sig i højere grad involverede, mens unge med psykiske diagnoser i lavere grad oplever at være involverede. (Kloppenborg & Lausten, 2020; Lausten & Kloppenborg, 2022).

De unges oplevelser er meget forskellige, når det kommer til indflydelse på sagsbehandlingen. Cirka en tredjedel af de unge oplever, at de er med til at bestemme, hvor og hvornår de mødes med deres sagsbehandlere, mens 40-50 pct. ikke oplever, at de har indflydelse herpå. Cirka 45 pct. af de unge oplever, at de har indflydelse på, hvad der skal tales om på møder med deres sagsbehandler, samt på, hvad kommunen beslutter i den unges sag, mens der omvendt er ca. 30 pct. af de unge, som ikke oplever, at de har indflydelse herpå. Resultaterne viser desuden, at størstedelen af de unge gerne vil have indflydelse på, hvad der bliver besluttet i deres sag (Kloppenborg & Lausten, 2020).

Det tredje studie, der også tidligere er gennemgået, undersøger inddragelse via narrative interviews med seks unge med etnisk minoritetsbaggrund, som har været anbragt uden for hjemmet i Norge (Fylkesnes et al., 2018). Studiet finder, at børn med etnisk minoritetsbaggrund har særligt svært ved at få lov at udtrykke deres ønsker og oplevelser, fordi de kan blive mødt af normative forståelser baseret på kulturelle forestillinger om deres etniske baggrund. Særligt under anbringelsen oplevede de unge, at det var svært for dem at blive hørt. De professionelle og sagsbehandlernes egne kulturelle forestillinger kom til at påvirke, hvordan de behandlede de unge, frem for at lytte til og blive guidet af de unges egne ønsker. Disse kulturelle forestillinger kan også være en hindring for at hjælpe de unge med selv at formulere deres ønsker. Studiet påpeger, at der kan være en risiko forbundet med brugen af standardiserede metoder, da de ikke nødvendigvis er meningsfulde i relation til sager med unge med etnisk minoritetsbaggrund.

9.3 Strategier for indflydelse på kontakt med professionelle

Børn og unge kan anvende forskellige strategier til at få indflydelse på deres sag eller rammer for deres inddragelse i sagsbehandlingen. Dette sætter særligt tre studier fokus på, som begge handler om, hvordan børn og unge håndterer kontakten med professionelle, og hvilke strategier, de udvikler for kontakten og samarbejdet.

Det første studie er bogen 'Sidste udvej: Om at anbringe og blive anbragt på sikret institution' af Ann-Karina Henriksen og Rikke Refsgaard (2020). Bogen belyser beslutninger forbundet med det, at unge anbringes på en sikret institution i Danmark. Un-

dersøgelsen er bl.a. baseret på 28 sager, hvor der i 9 af dem er gennemført interviews med unge, der er blevet anbragt på sikret institution, samt med deres sagsbehandlere.

I bogen præsenteres fire samarbejdstyper, som er udviklet på baggrund af det empiriske materiale. Den første 'Gå egne vegne' er en samarbejdstype karakteriseret ved, at der er et ønske om forandring, men ikke fælles mål. Her har de unge en anden forståelse af problemet end sagsbehandleren eller ønsker en anden indsats. De har fx søgt hjælp i psykiatrien, men ikke fået den hjælp, som de forventede. Dette kan medføre en oplevelse af ikke at blive taget alvorligt eller lyttet til. De unge her oplever skiftende sagsbehandlere, begrænset kontakt med sagsbehandleren – ofte først, når en beslutning er truffet.

Den anden 'Trækker sig' er en samarbejdstype karakteriseret ved, at der hverken er fælles mål eller ønske om forandring. Her beskriver de unge en meget begrænset kontakt med deres sagsbehandler, og at det er svært for dem at forstå, hvad de har indflydelse på (fx skelne mellem forslag, muligheder og beslutninger). Det kan medføre, at de er passive eller trækker sig fra samarbejdet. Nogle af de unge har oplevet, at deres sag blev overført til et specialteam, hvilket medførte en oplevelse af at være en særlig svær sag. Når de unge får en oplevelse af at være en "problemkategori", kan det betyde, at de tror mindre på muligheden for forandring.

Den tredje 'Tilpasser sig' er en samarbejdstype karakteriseret ved, at der er fælles mål, men ikke ønske om forandring. Her er nogle af de unge bange for at blive anbragt (igen). De unge forsøger således at tilpasse sig krav og handlemaal for at undgå det. Her kan det være svært at skelne, om samarbejde skyldes et ønske om forandring eller frygt for anbringelse.

Den fjerde 'Tager ansvar' er en samarbejdstype karakteriseret ved, at der er fælles mål og ønske om forandring. De unge oplever, at målene for samarbejde skal være "realistiske", og der således ikke kan samarbejdes om alt. De unge giver udtryk for, at de har brug for hjælp. Studiet peger på, at der er behov for at forstå samarbejdet mellem ung og sagsbehandler som et partnerskab, hvor den unge anerkendes som medskabere af løsninger, for at undgå tvangsmæssige indgreb. Der skal udvikles socialfaglige metoder, der forener beskyttelse, deltagelse og autonomi for unge i udsatte positioner (Henriksen & Refsgård, 2020).

Det andet studie er en svensk artikel 'Children's agency in interprofessional collaboration' af Anette Bolin (2015), der undersøger børn og unges indflydelse på, hvilke professionelle voksne de arbejder sammen med, når de er i kontakt med de sociale myndigheder. Artiklen er baseret på interviews med 28 børn og unge i alderen 5-20 år. Alle havde modtaget en eller flere sociale indsatser, herunder interventioner i hjemmet eller anbringelse.

De yngre børn (5-10 år) gav udtryk for, at det ikke var deres eget valg, hvilke fagprofessionelle, de ville have kontakt med. I stedet var dette bestemt af forældrene. Blandt de ældre børn og unge (11-20 år) trådte fire temaer frem som centrale i forhold til deres kontakt med professionelle.

- For det første er det vigtigt at minimere antallet af professionelle personer, som de har kontakt med, da de oplever, at de ikke har tid til at mødes med mange forskellige fagprofessionelle. For at reducere mængden af møder med forskellige fagprofessionelle udtrykker flere reservation over for at skulle mødes med nye eller bestemte fagprofessionelle, ligesom nogle benyttede sig af at få deres forældre til at bede om, at kontakten blev afbrudt med nogle af de fagprofessionelle.
- For det andet er det vigtigt at kunne afbryde kontakten med fagprofessionelle, som barnet eller den unge ikke oplever giver en god støtte, eksempelvis hvis personen ikke er god at tale med eller ikke fokuserer på barnet og den unges behov.
- For det tredje er det vigtigt at identificere, hvilke fagprofessionelle der forstår barnet og den unge.
- For det fjerde er det afgørende, om barnet og den unge accepterede de forskellige fagprofessionelle som et vilkår (Bolin, 2015).

Studiet konkluderer, at selvom tidligere forskning har peget på, at børn og unge kan mangle indflydelse, eksempelvis på grund af det ulige magtforhold mellem børn og voksne, så peger analysen på, at børn og unge selv aktivt anvender forskellige strategier til at håndtere kontakten med fagprofessionelle. Børnene og de unge er i stand til at identificere egne behov og anvende strategier til at håndtere antallet af professionelle, som de har kontakt med, og formen for kontakt. De er også i stand til at identificere de professionelle personer, som de oplever er hjælpsomme i forhold til deres behov (Bolin, 2015).

Det sidste studie er et amerikansk studie, som vi tidligere har præsenteret, som har undersøgt tidligere og nuværende anbragte unges oplevelser med inddragelse baseret på interviews med otte unge i alderen 18-21 år (Križ & Roundtree-Swain, 2017). Studiet finder, at de unges evne til at argumentere for egen sag havde betydning for deres inddragelse. Nogle anvendte forskellige strategier til at ændre deres anbringelsesforhold (fx udadreagerende adfærd). Dog fortæller nogle af de unge, at hvis de havde en dårlig opførelse i systemets øjne, kunne det få negativ betydning for deres inddragelse, og omvendt, at de blev belønnet for god opførelse. Studiet fremhæver, at det kan få negativ betydning for inddragelse, hvis systemet arbejder hen mod fx hjemgivelse, hvis barnet ikke ønsker dette. Studiet peger på, at beskyttelse af børn ofte tillægges større vægt, end barnet eller den unges ønske er, fx i spørgsmål om samvær, hvorfor der er større sandsynlighed for, at børn og unge lyttes til, hvis deres ønsker er i overensstemmelse med de sociale myndigheder.

9.4 Manglende indflydelse

En del af de inkluderede studier omhandler børn og unges oplevelser af at mangle indflydelse i mødet med det sociale børne- og ungesystem. Oftest indgår disse oplevelser som et baggrundstæppe for børnene og de unges oplevelser, som afspejler sig i alle aspekter af deres møde. Her beskriver vi seks studier, hvor børn og unges manglende indflydelse er særligt fremtrædende.

Det første studie er et dansk antologikapitel om børneinddragelse i danske kommuner, som tidligere er gennemgået. Det er baseret på to cases med to unge (Harkes, 2021b). Her fremhæver analysen, at inddragelse og deltagelse er en socialfaglig opgave, som ikke kan pålægges den unge – også selvom der kan være organisatoriske og lovgivningsmæssige bespænd for at etablere en relation på de unges præmisser, eksempelvis over sociale medier eller sms.

I et andet føromtalt dansk studie om anbringelse på sikret institution (Henriksen & Refsgård, 2020), er det et centralt fund, at disse unge mangler indflydelse igennem stort set hele sagsprocessen. Analysen er baseret på 28 sager, hvor der i 9 af dem er gennemført interviews med unge, der er blevet anbragt på sikret institution samt med deres sagsbehandler. Studiet finder, at få af de unge inddrages i beslutningsprocessen, hvilket ofte skyldes, at de undviger kontakten med deres sagsbehandler. De unge oplever derfor først at blive informeret om beslutningen (ofte telefonisk), kort tid inden de anbringes på sikret institution. I to af sagerne bliver den unge indkaldt til møde under falske forudsætninger, da sagsbehandleren er bange for, at de vil stikke af, og hvor den unge da er blevet mødt af politiet eller en sagsbehandler fra døgnvagten til selve mødet. Forud for anbringelsen fortæller flere af de unge, at de har deltaget på udvalgmøder, hvor beslutningen blev truffet, men de har svært ved at forklare, hvilken indflydelse de har haft på sagens udfald. Inden udvalgmødet har de ikke nødvendigvis læst indstillingen, men giver udtryk for, at de på selve mødet reagerede på, at de enten ikke kunne genkende det, der blev sagt, eller at det var forkert. De oplever, at selvom de har mulighed for at sige noget på møderne, så er det svært at tale imod de problemkonstruktioner, som allerede foreligger (eksempelvis baseret på sagsdokumenterne). De unge giver udtryk for, at de har svært ved at forstå beslutningsprocessen, særligt hvem der beslutter hvad, og hvad grundlaget for anbringelsen på sikret institution er.

I en tidligere præsenteret artikel om børn og unges handlemuligheder til møder i regi af de sociale myndigheder i Sverige (2016) peger resultaterne ligeledes på, at børn og unge ikke oplever at blive inddraget i formelle møder, og at de ikke bliver lyttet til. Artiklen er baseret på interviews med 28 børn og unge i alderen 5-20 år. Alle havde modtaget en eller flere sociale indsatser, herunder interventioner i hjemmet eller anbringelse. Børnene og de unge oplever, at de skal passe ind i de voksnes formelle møderammer, og at der bruges et sprog, som de ikke altid forstår, samt at de til møderne blev tildelt bestemte børneroller uden aktørskab og dermed handlemuligheder.

Det fjerde studie er en norsk rapport, som tidligere er gennemgået, og som undersøger børn, unge og forældres inddragelse i det undersøgende arbejde i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder (Havnen et al., 2020). Rapporten er baseret på interviews med seks børn og unge i alderen 12-17 år. Rapporten konkluderer, at børnene og de unges udsagn og synspunkter kun havde indirekte betydning for den endelige beslutning i sagen. Samtaler med børnene og de unge var med til at rejse bekymring, mens det typisk var informationer fra andre (særligt skolen), som endte med at veje tungest i beslutningen.

Det femte studie er en færdigt ph.d.-afhandling fra Storbritannien, som belyser inddragelse af børn, der har en sag hos de sociale myndigheder (Dillon, 2018). Afhandlingen belyser, hvilke faktorer der kan fremme og hindre børneinddragelse, og er baseret på interviews med sagsbehandlere, forældre og seks børn i alderen 8-12 år. Børnene boede alle hjemme med en eller to forældre på tidspunktet for interviewet. Afhandlingen peger på en række faktorer, som hindrer børneinddragelse. Det handler bl.a. om manglende systematik i deling af information med barnet eller den unge, manglende børnevenlige dokumenter, samt barnet eller den unges manglende tilstedeværelse i fora, hvor der træffes beslutninger.

Det sjette og sidste studie er en artikel, som også tidligere er gennemgået, og er baseret på empiri fra Irland, som undersøger unges deltagelse i planlægningen af deres videre proces, når de skal til at forlade anbringelse (Glynn & Mayock, 2019). Artiklen bygger på interviews med 16 18-årige unge på vej ud af anbringelse. Studiet viser, at der er en række barrierer for de unges deltagelse og dermed indflydelse. De unge har en mistro til deres sagsbehandler, de har tidligere negative erfaringer med systemet, og flere af dem oplever usikre boligforhold efter anbringelsen, hvilket påvirker deres muligheder for deltagelse negativt. Desuden spiller det en rolle for deres oplevelse af inddragelse, hvorvidt de tidligere har oplevet, at deres deltagelse har haft værdi eller får nogen praktisk betydning. Det er således afgørende for de unges oplevelser af inddragelse, om de har erfaringer med, at deres deltagelse er blevet taget seriøst og har betydet noget, og det har ligeledes indflydelse på, hvor tilfredse de var med planlægningen af processen.

9.5 Opsamling på indflydelse



Der er en række forhold, der kan få betydning for børn og unges muligheder for at få indflydelse på beslutningsprocesser og rammerne for deres inddragelse i myndighedssagsbehandling. Dette sammenfatter vi i det følgende.

9.5.1 Børn og unges indflydelse går gennem sagsbehandlere

Til trods for, at flere studier påpeger vigtigheden af, at børn og unge oplever, at det, de fortæller, tages alvorligt og får indflydelse på de beslutninger, der træffes, så fremgår det, at selve organiseringen af sagsbehandlingen kan opleves som en hindring for indflydelse (Dillon, 2021; Harkes, 2021b, 2021a; Strömpl & Luhamaa, 2020). Børnene og de unge bliver langt fra altid set som selvstændige subjekter i sagsbehandlingsprocessen, men bliver i stedet informanter, der skal kunne indgå på systemets vilkår, fx dokumentationsarbejde (Arbeiter & Toros, 2017; Harkes, 2021b, 2021a).

Børn og unge kan i mødet med systemet blive mødt af unuancerede normalitetsforståelser, der kan føre til, at de oplever sig objektgjort eller til at skulle passe ind i forudbestemte kategorier, som de ingen indflydelse har på. Dette medfører den risiko, at børnene og de unge ikke bliver set som individer og derfor ikke får tilbudt den hjælp, de har brug for (Fylkesnes et al., 2018; Harkes, 2021b, 2021a; Križ & Roundtree-Swain, 2017). For børn og unge er det vigtigt, at deres mening har vægt i den endelige beslutning. Flere studier finder imidlertid, at børn og unge kun sjældent oplevede at have indflydelse på beslutninger eller viden om, hvordan deres mening blev vægtet i konkrete beslutninger (Henriksen & Refsgård, 2020; Strömpl & Luhamaa, 2020). Når børn og unge gennem sagsbehandlingsprocessen oplever, at der er et ulige magtforhold mellem dem og sagsbehandleren, som ikke adresseres, eksempelvis i beslutningsgrundlag, så kan det medføre en manglende tillid til sagsbehandlerens arbejde (Arbeiter & Toros, 2017; Dillon et al., 2016). For at modvirke sådanne oplevelser kan der være behov for øget opmærksomhed på magtbalancen mellem barnet og sagsbehandleren (Arbeiter & Toros, 2017). Endvidere peger flere på, at det kan have negative konsekvenser for børn og unges indflydelse, når sagsbehandlere bruger for standardiserede metoder og dokumenter (Fylkesnes et al., 2018; Henriksen & Refsgård, 2020).

9.5.2 Forskellige børn og unge har forskellig indflydelse

Der er en negativ sammenhæng mellem socialbelastende baggrundsforhold og inddragelse, således at børn og unge med store udfordringer oplever sig mindre inddraget i sagsbehandlingen. Særligt trivselsudfordringer, det at modtage specialundervisning eller have et højt skolefravær betyder, at børn og unge oplever sig mindre inddraget (Kloppenborg & Lausten, 2020; Lausten & Kloppenborg, 2022).

Generelt oplever yngre børn sig mindre inddraget end ældre børn og unge (Bolin, 2015; Havnen et al., 2020). Drengene føler sig i højere grad involveret, mens børn og unge med psykiske diagnoser i lavere grad oplever at være involveret (Kloppenborg & Lausten, 2020; Lausten & Kloppenborg, 2022). Børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund findes også at være mere involveret (Kloppenborg & Lausten, 2020; Lausten & Kloppenborg, 2022), dog kan netop denne gruppe af børn og unge have særligt svært ved at få lov at udtrykke deres ønsker og oplevelser. Dette kan skyldes

oplevelser af at blive mødt af normative forståelser baseret på kulturelle forestillinger om etnicitet. Sagsbehandlernes egne kulturelle forestillinger kan komme til at påvirke, hvordan de behandler denne gruppe af børn og unge frem for at lytte til og blive guidet af børnenes og de unges egne ønsker (Fylkesnes et al., 2018).

9.5.3 Børn og unges strategier for indflydelse i mødet med professionelle

Børn og unge kan anvende forskellige strategier til at håndtere kontakten med fagprofessionelle, bl.a. til at håndtere antallet af professionelle, som de har kontakt med, og formen for kontakt. Børn og unge er også i stand til at identificere de professionelle, som de oplever er hjælpsomme i forhold til at imødekomme deres behov (Bolin, 2015). En af de strategier, som børn og unge anvender, er at minimere antallet af professionelle personer, som de har kontakt med (Bolin, 2015). Barnet eller den unge kan helt trække sig fra samarbejdet med sagsbehandler eller gå sine egne veje, da barnet eller den unge har en anden forståelse af problemet end sagsbehandleren eller ønsker en anden indsats (Henriksen & Refsgård, 2020). Endelig kan nogle børn og unge søge at få indflydelse på beslutninger på forskellig vis, herunder at vise utilfredshed med anbringelsesforholdet gennem udadreagerende adfærd (Križ & Roundtree-Swain, 2017).

En anden strategi er at afbryde kontakten med professionelle, som barnet eller den unge ikke oplever giver en god støtte, samt aktivt at identificere, hvilke fagprofessionelle der forstår barnet og den unge. Dette er ikke altid en mulig strategi, og børn og unge kan være bange for, hvilke beslutninger der træffes, hvis de trækker sig og derfor i stedet forsøger at tilpasse sig de forventede krav og handlemål (Henriksen & Refsgård, 2020). Det er således afgørende for kontakten til professionelle, om barnet eller den unge accepterer de forskellige professionelle som et vilkår og ønsker at samarbejde med dem (Bolin, 2015; Henriksen & Refsgård, 2020). Derfor er det vigtigt at forstå samarbejdet mellem børn og unge og deres sagsbehandler som et partnerskab, hvor børn og unge anerkendes som medskabere af løsninger (Henriksen & Refsgård, 2020).

9.5.4 Manglende information og deltagelse som hindring for indflydelse

Når børn og unge ikke løbende informeres om vigtige forhold i deres børne- og ungesag, så afholdes de muligheden for at få indflydelse på sagens udvikling og i sidste ende de beslutninger, som træffes. Det er derfor vigtigt, at børn og unge har adgang til børnevenlige dokumenter, samt at de får mulighed for at deltage i de fora, hvor der træffes beslutninger (Dillon, 2018). Hvis sikring af barnet eller den unges indflydelse ikke ses som en social faglig opgave, så er der risiko for, at barnet eller den unge selv pålægges og dermed ansvarliggøres for deres manglende inddragelse (Harkes, 2021b).

Børn og unges oplevelse af inddragelse er afhængig af, hvorvidt de tidligere har oplevet, at deres deltagelse har haft værdi og reel betydning, samt om de er tilfredse med og blevet inddraget i planlægningen af processen (Glynn & Mayock, 2019). Det hæmmer således oplevelsen af inddragelse, hvis børn og unge oplever, at deres udsagn og synspunkter kun har indirekte betydning for de endelige beslutninger (Havnen et al., 2020).

Manglende inddragelse i beslutningsprocessen kan skyldes, at børn og unge har mistillid til deres sagsbehandler (Glynn & Mayock, 2019) og undviger kontakten med deres sagsbehandler. Dette kan føre til, at unge først bliver informeret om beslutninger, kort tid inden de iværksættes, eller at der anvendes tvang for at gennemføre beslutninger (Henriksen & Refsgård, 2020). Selvom børnene eller de unge har deltaget på møder, hvor der træffes beslutninger, så oplever nogle kun begrænset eller ingen indflydelse på sagens udfald. Derudover kan de have svært ved at forstå beslutningsprocessen eller genkende sig selv i fremstillingerne på møder, samtidig med at det kan være svært at tale imod de problemkonstruktioner, som allerede foreligger (Henriksen & Refsgård, 2020).

10 Viden om inddragelse af tre særligt udsatte børne- og ungegrupper

En tidligere videnskortlægning af kvalitet i sagsbehandling på børne- og ungeområdet i Danmark peger på, at nogle grupper af børn og unge kan være ekstra udfordrede i forhold til inddragelse (Bengtsson & Olsen, 2021). I denne vidensindsamling har vi derfor udvalgt tre specifikke børnegrupper, hvis inddragelse vi sætter særligt fokus på:

- Yngre børn (børnehavebørn og mindre skolebørn)
- Børn og unge med anbringelsessager uden samtykke
- Børn og unge med særlige behov, såsom funktionsnedsættelse, psykiske diagnoser og subjektive vurderinger (fx fra forældre).

Vi ved, at inddragelse af disse børne- og ungegrupper, af sagsbehandlere, forældre og andre professionelle kan opleves som særligt udfordrende. Det har imidlertid vist sig, at der i de studier, som vi har indfanget i denne kortlægning, er begrænset viden om, hvordan inddragelse opleves af netop disse tre børnegrupper. Nogle studier indeholder noget viden, men den samlede viden er begrænset. Om dette skyldes, at der alene findes begrænset viden om disse gruppers inddragelse, eller om vores søgestrategi ikke har kunnet indfange studier herom, kan vi ikke med sikkerhed sige. Det er dog central viden, at netop disse børn og unge erfarer af professionelle og voksne som havende særlige udfordringer i forhold til formaliseret og voksenstyret inddragelse (Bengtsson & Olsen, 2021).

10.1 Yngre børn

Selvom ingen af de kortlagte studier specifikt handler om yngre børn, berører seks af studierne forhold eller oplevelser vedrørende yngre børn. I langt de fleste tilfælde er der tale om børn i den tidlige skolealder, og der er således ingen af de inkluderede studier, der har fokus på de helt unge børn. I det følgende gennemgår vi disse seks studier med fokus på deres indsigter om inddragelse af yngre børn i sagsbehandlingen.

En føromtalt rapport om børn, unge og forældres inddragelse i det undersøgende arbejde i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder i Norge er bl.a. baseret på

gennemgang af sagsmateriale (Havnen et al., 2020). Et af de aspekter, som studiet belyser, er, om der har fundet en samtale sted med barnet eller den unge. Studiet finder, at i 60 pct. af tilfældene havde der fundet en samtale sted og flest blandt gruppen af børn og unge over 6 år (73 pct.). Det vil sige, at dette studie peger på, at særligt børn i førskolealderen ikke blev inddraget via en samtale.

I en anden føromtalt artikel baseret på interview med 45 unge, som bl.a. reflekterer over deres inddragelse i løbet af opvæksten (Paulsen, 2016), peger resultaterne også på, at yngre børn i højere grad oplever begrænset inddragelse sammenlignet med ældre børn og unge. Studiet finder således, at barnets eller den unges alder har en betydning for graden af inddragelse, og jo ældre barnet bliver, jo større grad af inddragelse oplever de. For de unge i dette studie giver de fleste udtryk for, at de begyndte at opleve en højere grad af tilstedeværelse (fx på møder), da de var i alderen 9-10 år, men at de først oplevede medvirken og inddragelse i 15-16-årsalderen.

Samme pointe fremhæves i et tidligere beskrevet amerikansk studie om tidligere og nuværende anbragte unges oplevelser med inddragelse baseret på interview med otte unge i alderen 18-21 år (Križ & Roundtree-Swain, 2017). Her fortæller de fleste unge, at de ikke blev inddraget i beslutningen om typen af anbringelse. Beslutningen blev ofte truffet hurtigt, og de unge manglede information. For nogle ændrede det sig med alderen, og de oplevede en højere grad af inddragelse, jo ældre de blev. Nogle oplevede også, at deres synspunkter blev taget mere alvorligt med alderen.

Et fjerde tidligere omtalt studie, som stammer fra Sverige, har undersøgt børn og unges indflydelse på, hvilke professionelle voksne de arbejder sammen med, når de er i kontakt med de sociale myndigheder (Bolin, 2015). Artiklen er baseret på interviews med 28 børn og unge i alderen 5-20 år og finder, at de yngre børn gav udtryk for, at det ikke var deres eget valg, hvilke fagprofessionelle de ville have kontakt med, men at det i stedet blev bestemt af forældrene.

Det femte studie, som også er gennemgået tidligere, er baseret på interview med 26 børn og unge i alderen 6-17 år, der har en sag hos de sociale myndigheder i Storbritannien (Cossar et al., 2016). Dette studie finder, at ikke alle børnene og de unge i studiet forstod, hvad processen gik ud på hos de sociale myndigheder. Den manglende forståelse af sagen og processen hang særligt sammen med deres alder, og børnene under 10 år fortalte alle, at de enten kun havde minimal eller delvis indsigt i, hvad deres sag og selve sagsbehandlingsprocessen handlede om. Nogle af disse børn gav udtryk for en oplevelse af usikkerhed, og at de var bange. Det kunne også føre til misforståelser, hvilket kunne opleves som ubehageligt for barnet.

I det sidste studie, der også tidligere er gennemgået, belyses det, hvordan yngre børn oplever at blive inddraget. Her peger resultaterne på, at børnene i studiet havde forskellige oplevelser af, hvordan kontaktpersonerne talte til dem afhængig af deres alder (Lauri et al., 2021). Studiet bygger på interviews med 14 børn og unge i alderen 10-17 år, som alle havde en igangværende sag hos de sociale myndigheder. Studiet

finder, at de yngre børn slet ikke oplevede, at der blev kommunikeret med dem, mens ældre børn ofte i højere grad oplevede at få lov at deltage. Dette peger på et behov for, at man arbejder bevidst med inddragende processer, som engagerer børn i beslutninger om deres eget liv uanset alder.

10.2 Børn og unge i sager uden samtykke

I denne vidensindsamling er det kun to danske publikationer, der behandler spørgsmålet om manglende samtykke. Det fremstår derfor, som at manglende samtykke ikke generelt er en tematik i studier om børneinddragelse, men kan også skyldes, at de ikke er indfanget af vores søgninger, da denne gruppe børn hører til i andre systemer end det sociale system i andre lande.

I en tidligere præsenteret dansk rapport fra Ankestyrelsen undersøges det, hvordan børn og unge oplever at deltage i møder i kommunernes børn og unge-udvalg og/eller klageinstanser (Ankestyrelsen, 2021a). Rapporten er baseret på 11 interviews med børn og unge i alderen 12-17 år, som har deltaget i et eller flere møder med enten de kommunale børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen eller byretten (ikke Ungdomskriminalitetsnævnet). Rapporten peger på, at der er en række forhold, som er betydningsfulde for børn og unges oplevelse af at deltage på møder, hvor der træffes afgørelser uden samtykke, herunder vigtigheden af fyldestgørende information før mødet, professionel håndtering af barnet og den unges ankomst og ventetid inden mødets start. Herudover er der forhold ved selve mødet, som det er vigtigt at tage hånd om for barnet og den unge. Det handler bl.a. om at sikre en god opstart af mødet, sikre, at mødet afrundes ordentligt, og at barnet og den unge får tydelig besked om afgørelsen. Derudover fremhæves det som positivt, at mødedeltagerne til møder, hvor der træffes afgørelser uden samtykke, er venlige, imødekommende og interesserede. Modsat fremhæves det, at det er ubehageligt, hvis mødedeltagerne ikke virker interesserede, og at det er vigtigt, at mødedeltagerne ikke fremstår følelsesforladte, og at de lytter aktivt. På møderne oplevede flere børn og unge, at der blev sagt ting, som de ikke forstod, eller som det var ubehageligt at overheøre, eksempelvis at der på møderne blev nævnt en række paragraffer, som barnet eller den unge ikke kendte til og forstod betydningen af, eller at der på et møde blev talt hen over hovedet på dem i stedet for til og med dem. Det nævnes også som ubehageligt, når der bliver fremlagt undersøgelser eller andre beskrivelser enten af børnene og de unge selv eller af deres forældre. Særligt, hvis der er oplysninger, som ikke er korrekte eller genkendelige (Ankestyrelsen, 2021a).

Rapporten beskriver også, at det er vigtigt for børn og unge, at de har deres egen advokat med til møder, hvor der træffes afgørelser uden samtykke. Advokater spiller en afgørende rolle i forhold til at sikre, at de kommer til orde, og sikre, at de får sagt det, som de gerne vil have sagt. Der er vigtigt for børn og unges oplevelse af møderne, at de bliver hørt. De har inden mødet talt med deres advokat om spørgsmål og deres

svar, hvilket gør, at de er forberedt på, hvad de skal svare. Dette bidrager til en positiv oplevelse af møderne (Ankestyrelsen, 2021a).

Det andet studie er en føromtalt bog om unge, der anbringes på en sikret institution (Henriksen & Refsgård, 2020). Studiet er baseret på 28 sager, hvor der i 9 af dem er gennemført interviews med unge, der er blevet anbragt på sikret institution, og med deres sagsbehandler. Studiet finder, at få af de unge blev inddraget i beslutningsprocessen – primært fordi de undveg kontakten med deres sagsbehandler. De unge oplever derfor først at blive informeret om beslutningen (ofte telefonisk), kort tid inden de anbringes på sikret institution. I to af sagerne bliver den unge indkaldt til møde under falske forudsætninger, da sagsbehandleren er bange for, at de vil stikke af, og hvor den unge derfor bliver mødt af politiet eller en sagsbehandler fra døgnvagten til selve mødet. Forud for anbringelsen fortæller flere af de unge, at de har deltaget på udvalgmøder, hvor beslutningen blev truffet, men de har svært ved at forklare, hvilken indflydelse de har haft på sagens udfald. Inden udvalgmødet har de ikke nødvendigvis læst indstillingen, men giver udtryk for, at de på selve mødet reagerede på, at de enten ikke kunne genkende det, der blev sagt, eller at det var forkert. De oplever, at selvom de har mulighed for at sige noget på møderne, er det svært at tale imod den problemkonstruktion, som allerede foreligger (eksempelvis baseret på sagsdokumenterne). De unge giver udtryk for, at de har svært ved at forstå beslutningsprocessen, særligt hvem der beslutter hvad, og hvad grundlaget for anbringelsen på sikret institution er. Studiet peger på, at der er behov for at forstå samarbejdet mellem ung og sagsbehandler som et partnerskab, hvor den unge anerkendes som medskabere af løsninger for at undgå tvangsmæssige indgreb. Der skal udvikles socialfaglige metoder, der forener beskyttelse, deltagelse og autonomi for unge i udsatte positioner.

10.3 Børn og unge med handicap og særlige behov

For børn og unge med handicap og/eller særlige behov kan der være forskellige forhold, der kan vanskeliggøre deres inddragelse, og der kan være behov for tiltag og tilgange, der imødegår disse. Deres inddragelse kan eksempelvis blive udfordret, hvis der er kommunikative vanskeligheder, eller hvis de repræsenteres af en anden person. I denne vidensindsamling er der tre studier, der ser på børn og unge med handicap og/eller særlige behov.

Det første studie er antologikapitlet 'Unge med autismespektrumforstyrrelser og deres oplevelser af møder med myndighedsrådgivere' af Cecilie K. Moesby-Jensen (2019). Studiet bygger på empiri fra Danmark, hvor 19 mænd og 2 kvinder i alderen 17-26 år med en autismespektrumforstyrrelse har deltaget i interview. Mange af de unge har brug for en bostøtte, støttekontaktperson eller anden hjælp til praktiske og sociale forhold i dagligdagen. Størstedelen af de unge er normalt begavede eller særligt godt begavede.

Studiet belyser, hvordan de unge oplever kommunikative udfordringer til møder med deres sagsbehandler (myndighedsrådgiver). De unges kommunikative og sociale vanskeligheder spiller en afgørende rolle i kontakten med sagsbehandler. I studiet er der eksempler på unge, som havde forberedt sig på, hvad de gerne ville sige, men til møderne oplevede ikke at kunne få kommunikeret deres ønsker og behov. Alle unge påpegede behovet for en bisidder til møderne for at styrke deres kommunikative muligheder, fx i form af forældre eller støttekontaktperson. Bisidderen er en indgang for de unge til at komme i kontakt med sagsbehandler og sikrer dem adgang til den støtte og de ydelser, som de har behov for. Derudover kan bisidderen hjælpe dem med at navigere rundt i det sociale system og oversætte myndighedssprog. En bisidder kunne også afhjælpe de unges ubehag ved social interaktion med fremmede, hjælpe med at aflæse kropssprog samt hjælpe med at huske aftaler, der blev indgået på mødet (Moesby-Jensen, 2019).

I studiet belyses både positive og negative erfaringer med sagsbehandler. Positive oplevelser omhandlede bl.a., at sagsbehandleren var engageret og gjorde en stor indsats for at indfri de unges ønsker og behov. Her følte de unge sig respekteret og ligeværdige, særligt i konstruktive samtaler om bosted, uddannelse og deres sociale liv, hvor der efterfølgende blev handlet på en måde, som de unge oplevede som relevant. Tilgængelighed og fleksibilitet i forbindelse med afholdelse af møder og længelevende relationer blev fremhævet som positivt, samt at sagsbehandler anerkendte de unges behov for en støttekontaktperson. Når de unge fortalte om negative erfaringer, handlede det om, at kontakten til sagsbehandler og adgangen til hjælpeforanstaltninger var vanskelig og bureaukratisk. De unge oplevede en mangel på kontinuitet i relationen til deres sagsbehandler, eksempelvis i form af mange skift, som de ikke blev orienteret om baggrunden for. Flere unge havde også oplevelser af, at deres sagsbehandler ikke lyttede til dem, ikke inddrog dem, talte ned til dem, udviste manglende forståelse for autisme som en udfordring, eller ikke udviste forståelse og interesse for dem som personer, samt at sagsbehandleren havde et meget fastlåst billede af dem ud fra sagsdokumenter frem for at forholde sig til den unges nuværende situation. De unge oplevede således, at de ikke blev hørt, set eller taget alvorligt og blev ringeagtet, ved at de blev frataget medbestemmelse over eget liv. Desuden oplevede de, at sagsbehandler førte sine egne løsninger igennem. Flere oplevede også deres sagsbehandler som negativ, fortravlet og distanceret i både verbal og nonverbal kommunikation. Undersøgelsen finder, at det for de unge er en kamp om anerkendelse, som de unge i vid udstrækning taber (Moesby-Jensen, 2019).

Det andet studie er artiklen 'Reluctant participation – the experiences of adolescents with disabilities of meetings with social workers regarding their right to receive personal assistance' af Lill Hultman, Pernilla Pergert og Ulla Forinder (2017). Studiet giver en dybere forståelse af unge med handicaps oplevelser af møder med sagsbehandler i Sverige. Omdrejningspunktet for møderne har omhandlet deres muligheder for at modtage personlig hjælp. Det empiriske grundlag er interviews med 13 unge i alderen

16-21 år, som har adgang til personlig hjælp. De unge har forskellige former for handicap, eksempelvis cerebral parese, muskelsygdomme og hjerneskadener. Deres behov for personlig hjælp var varierende.

Lidt over halvdelen af de unge havde erfaringer med at deltage i møder med sagsbehandlere. Møderne kunne enten finde sted ved fysisk fremhæve eller "by proxy", hvor de unge blev repræsenteret af en anden. For møder, hvor de unge var fysisk til stede, oplevede de kun begrænsede muligheder for at få indflydelse på formen og indholdet af mødet. Derudover følte de ikke, at de kunne svare helt ærligt, da de oplevede, at de skulle fremvise deres "væreste jeg" for at få (eller beholde) den hjælp, de havde behov for. På møderne blev der ofte brugt et svært tilgængeligt sprog, og mange spørgsmål havde en personlig karakter, som blev oplevet ubehagelig, og der var også spørgsmål, der var svære at svare på, da de omhandlede estimer og vurderinger. De unge giver udtryk for, at de særligt er glade for at have en ledsager med til møder, som de stoler på (fx forælder, fysioterapeut eller personlig assistent), og som kunne støtte dem og supplere deres svar. En ung nævner, at trods deltagelse af voksne ved møderne foregår samtalen primært mellem hende og sagsbehandleren, hvilket hun oplever som rart. Et par af de unge fremhæver, at de protesterer mod sagsbehandlerens perspektiver, når de oplever sig uretfærdig behandlet (fx ved at forlade mødet halvvejs) (Hultman et al., 2017).

Ved deltagelse "by proxy" er de unge repræsenteret af en anden til møderne. Dette kan bunde i forskellige årsager. Nogle har haft dårlige oplevelser med at deltage, mens andre synes, at møderne er kedelige, at deres forældre tror, at det vil være svært at deltage i vurderingen, eller fordi de ikke har den store interesse i processen omkring at få personlig hjælp. Mange af de unge, der ikke deltager, repræsenteres af deres forældre, hvilket virker til at være det mest naturlige valg for dem. Flere af de unge, der deltager by proxy, oplever, at de er involverede i forberedelserne af møderne og efter møderne sammen med deres repræsentant. Studiet konkluderer, at de unges deltagelse i møderne kan forstås som tokenism (symbolsk inddragelse), hvor de unge umiddelbart bliver givet en stemme, men hvor de i virkeligheden kun har en lille eller ingen stemme, ligesom de ikke får mulighed for at formulere deres egne meninger (Hultman et al., 2017).

Studiet konkluderer, at de unge overordnet set deltager modstræbende i møder med sagsbehandlere om tildeling af personlig hjælp. De unge finder det ukomfortabelt at deltage, eksempelvis på grund af mødernes form og fokus på tidsberegninger og udmålingen af handicap, fx med afsæt i et vurderingsskema. I stedet efterspørger de unge mere fokus på deres behov med afsæt i deres egen beskrivelse af deres behov, frem for et fokus på, hvad de ikke kan (Hultman et al., 2017).

Det sidste studie er en rapport fra Norge, som vi også tidligere har beskrevet, der undersøger børn, unge og forældres inddragelse i det undersøgende arbejde i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder (Havnen et al., 2020). Rapporten bygger på et bredt datamateriale, som bl.a. inkluderer interviews med seks børn og unge

i alderen 12-17 år og gennemgang af journaler og sagsmaterialer. Baseret på gennemgang af sagsmateriale finder studiet, at der i nogle sager ikke var gennemført en samtale på grund af sproglige udfordringer, eksempelvis fremmedsprog eller funktionsnedsættelse. Studiet påpeger, at det er særligt vigtigt at have fokus på, hvordan disse samtaler tilrettelægges, så sproglige udfordringer ikke bliver en barriere for inddragelse.

10.4 Opsamling



Overordnet set peger studierne om de tre særligt udsatte grupper på, at der kan være store udfordringer med at sikre deres inddragelse i sager, der vedrører dem. Børn og unge, som er yngre, er i en sag uden samtykke eller har handicap, giver ofte udtryk for en oplevelse af manglende inddragelse.

De yngre børn oplever mindre grad af inddragelse end ældre børn og unge. Flere yngre børn end ældre børn oplever således ikke at være inddragede i sagsbehandlingen (Križ & Roundtree-Swain, 2017; Paulsen, 2016), og færre yngre børn er blevet inddraget via en samtale med sagsbehandler (Havnen et al., 2020). De kan have vanskeligt ved at forstå, hvad sagen og sagsbehandlingsprocessen handler om, hvilket kan føre til misforståelser (Cossar et al., 2016). Afhængig af deres alder kan børn også have forskellige oplevelser af, hvordan kontaktpersoner taler til dem, hvor yngre børn kan opleve, at der slet ikke bliver kommunikeret med dem (Lauri et al., 2021). Desuden oplever yngre børn også, at det ikke er deres eget valg, hvilke fagprofessionelle de ville have kontakt med, men at det ofte bestemmes af forældrene (Bolin, 2015).

I sager uden samtykke kan inddragelse blive udfordret, da børn og unge på den ene side gerne vil deltage på møder for at udtrykke deres synspunkter og høre andres (Ankestyrelsen, 2021a), men på den anden side kan søge at undvige møder og beslutningsprocesser, da de kan være usikre på mødernes indhold, have manglende overskud, praktiske forhindringer, erfaringer med ikke at blive lyttet til eller oplevelse af manglende anerkendelse på møder (Ankestyrelsen, 2021a; Henriksen & Refsgård, 2020). Der er også børn og unge, der fortæller om at være blevet indkaldt til møder under falske forudsætninger, da det blev vurderet, at de var rømningstruede (Henriksen & Refsgård, 2020). Børn og unge i disse sager kan også have svært ved at forstå beslutningsprocessen og deres egen indflydelse (Ankestyrelsen, 2021a; Henriksen & Refsgård, 2020). Selvom de får mulighed for at sige noget på mødet, oplever de, at det er vanskeligt at tale imod de problemkonstruktioner, som allerede foreligger (Henriksen & Refsgård, 2020). Det er derfor vigtigt, at de har deres egen advokat, som kan forberede og støtte dem, med til møder (Ankestyrelsen, 2021a). For at styrke inddragelsen i sager uden samtykke peger det ene studie på, at der er behov for at forstå samarbejdet mellem ung og sagsbehandler som et partnerskab, samt et behov for at udvikle socialfaglige metoder, der forener beskyttelse, deltagelse og autonomi for unge i udsatte positioner (Henriksen & Refsgård, 2020).

Børn og unge med handicap og særlige behov oplever ligeledes kun at blive inddraget i begrænset omfang, mens nogle ikke ønskede at deltage på grund af dårlige erfaringer eller negative forventninger til mødet (Havnen et al., 2020; Hultman et al., 2017; Moesby-Jensen, 2019). Børn og unge med handicap og særlige behov giver udtryk for manglende indflydelse på møders form og indhold, og at de bliver begrænset i deres inddragelse på grund af kommunikative eller sociale udfordringer, samt at der er udelukkende fokus på og et fastlåst billede af deres udfordringer (Hultman et al., 2017; Moesby-Jensen, 2019). For denne børne- og ungegruppe fremhæves også betydningen af støtte fra en ledsager eller bisidder, som de stoler på. (Hultman et al., 2017; Moesby-Jensen, 2019). Der kan dog også være en risiko forbundet ved dette, da det kan føre til, at børnene kun bliver givet en symbolsk stemme og ikke får mulighed for at formulere deres egne meninger (Hultman et al., 2017). Derudover fremhæves relationen til sagsbehandleren som vigtig, hvor positive oplevelser inkluderer, at sagsbehandleren var engageret, gjorde en stor indsats for at indfri de unges ønsker og behov, oplevelse af respekt og ligeværd, tilgængelighed og fleksibilitet samt kontinuitet (Moesby-Jensen, 2019).

11 Opsamlende diskussion af centrale tematikker for inddragelse

Formålet med denne vidensindsamling er at blive klogere på, hvad vi ved om børn og unges egne oplevelser med at blive inddraget i sagsbehandlingen på børn og ungeområdet.

Som vi har skitseret indledningsvist, er børneinddragelse en kompleks størrelse, der skal balancere både børn og unges ret til at blive inddraget og deres ret til beskyttelse. Det er disse (og andre) hensyn, som skal afstemmes og tilpasses i sagsbehandlingen, når børn og unge skal inddrages. Ikke alene for det enkelte barn, men også i forhold til de regler og rammer, som der er for selve sagsbehandlingen som praksis. Det bliver således afgørende, om det videre arbejde med børneinddragelse fører til et ændret børnesyn, som sætter sig igennem i kulturen, eller om der i stedet udvikles procedurer og regler for børneinddragelse. Det vil sige, om børneinddragelse betyder, at barnet kommer før systemet, eller om det nærmere betyder, at barnet skal bidrage til systemet.

Som nævnt har vi i definitionen af børneinddragelse og i analysen anvendt Lundys model (2007) og dens fire elementer: rum, stemme, tilhører og indflydelse. Elementerne er generiske og også til tider overlappende i de 38 inkluderede studier. På baggrund af de inkluderede studier tegner der sig et billede af, at børn og unge primært oplever *ikke* at blive inddraget, og at det primært er på systemets præmisser, når de forsøges inddraget. Gennemgangen af studierne peger på, at der ofte er tale om symbolsk inddragelse af børn og unge, og der er ingen studier, som finder, at børn og unge generelt inddrages fuldt i sagsbehandlingen.

Generelt peger studierne på, at børn og unges oplevelser af inddragelse primært knytter sig til afgrænsede og ofte få samtaler med sagsbehandler, og at deres inddragelse ikke opleves at være en del af den samlede sagsbehandlingsproces som helhed, men som et afgrænset element heraf (fx børnesamtalen eller møder). Børn og unge oplever, at der løbende tages vigtige skridt og beslutninger, som de ikke kender til eller har indflydelse på.

Studierne viser imidlertid også, at vi både internationalt og i en dansk kontekst mangler solid viden om børneinddragelse og ikke mindst, hvordan det set fra børn og unges synspunkt bør udformes. Vi mangler mere dybdegående viden om de muligheder og barrierer, som børn og unge oplever i forskellige situationer, og hvordan de udspiller sig

for forskellige børn og unge-grupper. Kortlægningen peger tydeligt på, at det er udfordrende reelt at inddrage børn og unge i sagsbehandlingen, men den viser indirekte også, at forskningen har svært ved at inddrage børn og unge i vidensgenereringen.

Når vi ser på tværs af analysen og de fire elementer i Lundys model for børneinddragelse, træder der fire temaer frem, som er betydningsfulde for børn og unges oplevelser af børneinddragelse fra deres perspektiver:

11.1 Tema 1: Tilgange til og måder at forstå børn og unge

For at sikre børn og unges inddragelse viser flere studier, at det ikke er tilstrækkeligt at have fokus på børn og unges tilstedeværelse, eksempelvis til møder. Det skal sikres, at børn og unge har mulighed for at udtrykke deres synspunkter, blive hørt og medvirke i sagsbehandlingen og beslutningsprocesserne (Ankestyrelsen, 2021a; Havnen et al., 2020; Muench et al., 2017; Paulsen, 2016). Det er vigtigt, at sagsbehandler har et børneperspektiv i sin tilgang, og at der er fokus på barnet og den unges behov frem for problemer (Arbejder & Toros, 2017). Selve møderne skal forberedes, tilrettelægges og styres, så børn og unge kan komme til orde og frit udtrykke deres synspunkter (Ankestyrelsen, 2021a; Bolin, 2016; Havnen et al., 2020; Lauri et al., 2021).

Det fremhæves i nogle studier, at børn og unge havde en oplevelse af ikke at blive set som subjekter (Bolin, 2016; Lauri et al., 2021), men i stedet bliver set som objekter i sagerne og derfor alene set som informanter, der skal kunne indgå i systemets forståelser af børn og på systemets præmisser og vilkår (Arbejder & Toros, 2017; Harkes, 2021b, 2021a). I mødet med systemet kan børn og unge blive mødt af unuancerede normalitetsforståelser, der kan føre til, at de oplever sig objektgjort til at skulle passe ind i forudbestemte kategorier, som barnet eller den unge ingen indflydelse har på (Fylkesnes et al., 2018; Harkes, 2021b, 2021a; Moesby-Jensen, 2019). Hermed oplever børn og unge gennem sagsbehandlingsprocessen, at der er et ulige magtforhold mellem dem og sagsbehandleren, som ikke adresseres. For at modvirke sådanne oplevelser kan der være behov for øget opmærksomhed på magtbalancen mellem barnet og sagsbehandleren. En tilgang kan være at arbejde med skift i magtbalancen, så der kommer en højere grad af ligestilling mellem børn, unge og sagsbehandler og de øvrigt involverede parter (Arbejder & Toros, 2017). Der kan dog også være en risiko forbundet med dette, hvorfor metoder bør overvejes nøje. Eksempelvis finder et studie, at en metode, der skulle understøtte børns inddragelse, primært er i stand til at løse enkle og konkrete problemstillinger og ikke komplekse problemstillinger (Jensen, 2016).

11.2 Tema 2: Rammer for møder og information

Løbende, alderssvarende og relevant information er centralt for, om børn og unge oplever sig inddraget. Børn og unge skal have information om sagsbehandlingsprocessen, aktørers roller og beslutningskompetencer, afgørelser, rettigheder og klagemuligheder (Ankestyrelsen, 2021c; Balsells et al., 2017; Havnen et al., 2020; Mateos et al., 2017; Pastor et al., 2022). Løbende information, som bliver givet i god tid, gør det muligt for barnet eller den unge at forberede sig og indgå oplyst (fx mødedeltagere og deres rolle samt beslutningskompetence) (Ankestyrelsen, 2021c; Dillon et al., 2016; Moesby-Jensen, 2019). Det er desuden centralt for børn og unge, at de har viden om dokumenter, eksempelvis handleplanen, og at de oplever, at de har indflydelse på disse, særligt hvordan de fremstilles (Ankestyrelsen, 2021c; Harkes, 2021a; Henriksen & Refsgård, 2020; Kloppenborg & Lausten, 2020). Samtidig er det vigtigt, at barnet eller den unge informeres om grundlaget for iværksættelse af indsatser (Pastor et al., 2022) og rettidigt får information om centrale beslutninger (fx samvær, hjemgivelse eller sagsbehandlerskift) (Ankestyrelsen, 2021c, 2021a; Bergman & Sandahl, 2020; Dillon et al., 2016; Husby et al., 2018; Pastor et al., 2022). Endelig skal børn og unge informeres om deres rettigheder, så de får mulighed for at stille spørgsmål eller klage over beslutninger (Havnen et al., 2020; Kloppenborg & Lausten, 2020a; Pastor et al., 2022).

Manglende information kan i alle dele af sagsbehandlingsprocessen have negative konsekvenser for børn og unge, herunder oplevelser af forvirring, usikkerhed, misforståelser og en oplevelse af manglende kontrol over situationen. Dette kan lede til manglende selvværd og svære følelser (Havnen et al., 2020), så som vrede, nervøsitet, angst, tristhed, chok og mistillid (Arbejder & Toros, 2017; Dillon et al., 2016; Pastor et al., 2022). Flere af studierne dokumenterer positive virkninger af, at børn og unge modtager relevant information (Havnen et al., 2020; B. S. Jensen, 2015; Paulsen, 2016), da de oplever indflydelse på valg og højere grad af autonomi og kontrol og dermed ønske om at deltage aktivt i sagsbehandlingen (Glynn & Mayock, 2019).

11.3 Tema 3: Samarbejdsrelationen med sagsbehandler

Det er centralt, at børneinddragelse ikke bliver reduceret til at kunne sikres via regler og retslig regulering. Selvom dette kan fremstå vigtigt, sikrer det ikke nødvendigvis børneinddragelse (Ankestyrelsen, 2021c; Jensen, 2015; Paulsen, 2016). Inddragelse skal også sikres igennem uformelle former for inddragelse, hvor kendte og tillidsfulde voksne fra børnenes og de unges hverdag støtter dem til at indgå i den formelle inddragelse (Ankestyrelsen, 2021c; Jensen, 2015; Paulsen, 2016). Denne uformelle støtte kan hjælpe børn og unge med at mestre dialog og kontakt til sociale myndigheder og være med til at skabe en tryk inddragelse (Ankestyrelsen, 2021c). Børn og unge kan også støttes gennem en bisidder, som kan sikre, at de får mulighed for at udtrykke synspunkter, og bistå dem i sagsbehandlingsprocessen både i formelle og

uformelle fora (Ankestyrelsen, 2021a, 2021c; Jensen, 2015; Moesby-Jensen, 2019; Paulsen, 2016).

Relationen mellem barnet eller den unge og sagsbehandler er central, og flere studier fremhæver vigtigheden af, at denne relation er baseret på tillid. En tillidsfuld relation betyder, at barnet eller den unge oplever at kunne tale frit og åbent (Cossar et al., 2016; Harkes, 2021b; Sæbjørnsen & Willumsen, 2017; Strömpl & Luhamaa, 2020). Den kan øge samarbejdsvilligheden (Sæbjørnsen & Willumsen, 2017) og bidrage til at styrke barnet eller den unges selvværd (Cossar et al., 2016). En tillidsfuld relation bygger på ærlighed og respekt for barnet eller den unges privatliv (Dillon et al., 2016), empati og en opmærksomhed på deres udfordringer og bekymringer (Husby et al., 2018). Derudover fremhæves betydningen af, at sagsbehandleren er tilgængelig, har et ønske om at hjælpe, at kommunikationen foregår i et forståeligt sprog, og der er kontinuitet i forhold til sagsbehandleren (Arbeiter & Toros, 2017; Dillon et al., 2016; Havnen et al., 2020; Kloppenborg & Lausten, 2020a; Moesby-Jensen, 2019; Muench et al., 2017; Pert et al., 2017). Den tillidsfulde relation kan desuden sikre børn og unges ret til at vælge ikke at blive inddraget, da sagsbehandler vil have grundlag for at kende barnet eller den unges beslutning (Havnen et al., 2020).

Vilkårene for sagsbehandlingen kan få betydning for samarbejdsrelationen. Flere studier fremhæver betydningen af, at sagsbehandler har kendskab til barnets eller den unges historie, og at der er kontinuitet i relationen (Ankestyrelsen, 2021c; Bergman & Sandahl, 2020; Havnen et al., 2020). Børn og unge, der oplever mange sagsbehandlerskift, oplever, at disse skift påvirker deres relationsdannelse negativt, da der igen skal opbygges en ny tillidsrelation. Sagsbehandlerskift og manglende tillid kan således få direkte betydning for, at børn og unge ikke oplever sig hørt og inddraget (Bergman & Sandahl, 2020; Dillon, 2018; Fylkesnes et al., 2018; Kloppenborg & Lausten, 2020). Dette peger på, at børn og unges muligheder for inddragelse kan blive begrænset af bureaukratiske forhold og mangel på ressourcer (Fylkesnes et al., 2018).

11.4 Tema 4: Børn og unges handlemuligheder og indflydelse

De positioner og roller, som børn indtager og bliver tildelt, kan få betydning for deres mulighed for at udtrykke deres synspunkter. Børn og unge oplever at skulle passe ind i de voksnes formelle rammer og at blive tildelt bestemte børneroller uden aktørskab og dermed handlemuligheder. Inddragelse kan også blive begrænset eller umuliggjort ved, at kommunikation er voksenstyret og foregår i et "voksensprog", som gør det svært for børn og unge at deltage og ytre sig (Bolin, 2016).

Endvidere peger flere studier på, at det kan have negative konsekvenser for børn og unges indflydelse, når sagsbehandlere bruger for standardiserede metoder og dokumenter (Fylkesnes et al., 2018; Harkes, 2021a; Henriksen & Refsgård, 2020), da der er

risiko for, at "udefra-perspektiver" overtager børn og unges egne perspektiver (Harkes, 2021a). I stedet efterspørger børn og unge en tilgang, der fokuserer på deres behov, og hvad de har brug for, frem for hvad de ikke kan (Hultman et al., 2017). Det fremhæves således i fleres studier, at der generelt er et behov for at fremme en bedre forståelse af børn og unges perspektiver, oplevelser og vilkår som parter i sagsbehandlingen (Bolin, 2016; Damiani-Taraba et al., 2018; Jensen, 2015; Lauri et al., 2021; Moesby-Jensen, 2019; Sæbjørnsen & Willumsen, 2017).

Enkelte studier peger på, at der er en negativ sammenhæng mellem socialt belastende baggrundsforhold og inddragelse, og at børn og unges forskelligheder gør, at nogle har behov for, at processen og beslutninger skal forklares på en måde, som er tilpasset den enkelte (Kloppenborg & Lausten, 2020; Lausten & Kloppenborg, 2022; Mateos et al., 2017). Yngre børn oplever sig generelt mindre inddragede end ældre børn og unge (Balsells et al., 2017; Bolin, 2015; Cossar et al., 2016; Havnen et al., 2020). Børn og unge med etnisk minoritetsbaggrund findes i nogle studier at være mere inddragede (Kloppenborg & Lausten, 2020; Lausten & Kloppenborg, 2022), mens andre studier finder, at denne gruppe af børn og unge har særligt svært ved at få lov til at udtrykke deres ønsker og oplevelser på grund af normative kulturelle forestillinger (Fylkesnes et al., 2018). Børn og unge med handicap og særlige behov kan opleve kommunikative og sociale udfordringer, vanskeligheder ved at tale imod et fastlåst billede af dem samt estimater, udmålinger og vurderinger (Hultman et al., 2017; Moesby-Jensen, 2019). I sager uden samtykke kan inddragelsen blive udfordret af, at børn og unge kan være usikre på mødernes indhold, have manglende overskud, praktiske forhindringer, erfaringer med ikke at blive lyttet til, eller oplevelse af manglende anerkendelse på møder. Derudover kan det være vanskeligt for dem at forstå beslutningsprocessen og tale imod problemkonstruktioner (Ankestyrelsen, 2021a; Henriksen & Refsgård, 2020).

Litteratur

- Ankestyrelsen. (2020). *Børnesagsbarometret 2020*. København: Ankestyrelsen.
- Ankestyrelsen. (2021a). *Børn og unges oplevelse af møder i børn og unge-udvalg og klageinstanser*. København: Ankestyrelsen.
- Ankestyrelsen. (2021b). *Børnesagsbarometret 2021*. København: Ankestyrelsen.
- Ankestyrelsen. (2021c). *Inddragelse af børn og unge ved valg af indsats og opfølgning*. København: Ankestyrelsen.
- Antczak, H.B., Mackrill, T., Lange, M.P., & Ebsen, F. (2018). Communicating the law in statutory youth protection settings. *Nordic Social Work Research*, 8(3), 262-272.
- Arbeiter, E., & Toros, K. (2017). Participatory discourse: Engagement in the context of child protection assessment practices from the perspectives of child protection workers, parents and children. *Children and Youth Services Review*, 74, 17-27.
- Archard, D., & Skivenes, M. (2009). Hearing the child. *Child and Family Social Work*, 14(4), 391-399.
- Ballegaard, S.A., Andersen, L.B., Olsen, L., Danholt, P., & Lauritsen, P. (2018). *Digital kommunikation mellem anbragte børn og unge og deres sagsbehandlere: Evaluering af udviklings- og forskningsprojektet Teledialog*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Balsells, M.Á., Fuentes-Peláez, N., & Pastor, C. (2017). Listening to the voices of children in decision-making: A challenge for the child protection system in Spain. *Children and Youth Services Review*, 79, 418-425.
- Bengtsson, T.T., & Jakobsen, T.B. (2009). *Institutionsanbringelse af unge i Norden: En komparativ undersøgelse af lovgrundlag, institutionsformer og udviklingstendenser*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Bengtsson, T.T., & Olsen, R.F. (2021). *Kortlægning af viden om kvalitet i sagsbehandlingen på børne- og ungeområdet: Et litteraturstudie af danske publikationer*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Bergman, A.-S., & Sandahl, C. (2020). *Umgänge ur barnens perspektiv: Erfarenheter av kontakt med anhöriga för barn som bor i familjehem*. Handen: FoU Södertörn.
- Bjerre, C. (2021). *Når staten er far og mor: Børneværnets anbringelser af børn i Danmark 1905-1975*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Bolin, A. (2015). Children's agency in interprofessional collaboration. *Nordic Social Work Research*, 5(1), 50-66.

- Bolin, A. (2016). Children's agency in interprofessional collaborative meetings in child welfare work. *Child & Family Social Work, 21*(4), 502-511.
- Bryderup, I.M. (2005). *Børnelove og socialpædagogik gennem hundrede år*. Aarhus: Klim.
- Cossar, J., Brandon, M., & Jordan, P. (2016). 'You've got to trust her and she's got to trust you': Children's views on participation in the child protection system. *Child & Family Social Work, 21*(1), 103-112.
- Damiani-Taraba, G., Sky, I., Hegler, D., Woolridge, N., Anderson, B., & Koster, A. (2018). The listen to me project: Creating lasting changes in voice and participation for children in care through a youth-led project. *Child & Youth Services, 39*(1), 75-95.
- Davie, R., Upton, G., & Varma, V. (1996). *The Voice Of The Child: A Handbook for Professionals*. London: Falmer Press.
- Davies, C., Fraser, J., & Waters, D. (2019). Establishing a framework for listening to children in healthcare. *Journal of Child Health Care, 1-10*.
- Davies, H. (2019). Trust and distrust: Listening to children about their relationships with professionals. *Social Sciences, 8*(9), 1-15.
- Dillon, J. (2018). *"Revolutionizing" participation in child protection proceedings*. PhD thesis. Liverpool: Liverpool John Moores University.
- Dillon, J. (2021). 'Wishes and feelings': Misunderstandings and missed opportunities for participation in child protection proceedings. *Child & Family Social Work, 26*(4), 664-676.
- Dillon, J., Greenop, D., & Hills, M. (2016). Participation in child protection: A small-scale qualitative study. *Qualitative Social Work: Research and Practice, 15*(1), 70-85.
- Ebsen, F. (2017). Socialpolitiske linjer og københavnske strategier. In I.L. Svendsen (Ed.), *Den svære beslutning: En antologi om beslutninger om anbringelse af børn og unge – hvornår, hvorfor og hvordan?* (pp. 46-61). Frederiksberg: Professionshøjskolen Metropol.
- Egelund, T. (1997). *Beskyttelse af barndommen: Socialforvaltningens risikovurdering og indgreb*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Falch-Eriksen, A., Toros, K., Sindi, I., & Lehtme, R. (2021). Children expressing their views in child protection casework: Current research and their rights going forward. *Child and Family Social Work, 26*(3), 485-497.
- Fylkesnes, M.K., Taylor, J., & Iversen, A.C. (2018). Precarious participation: Exploring ethnic minority youth's narratives about out-of-home placement in Norway. *Children and Youth Services Review, 88*, 341-347.

- Glynn, N., & Mayock, P. (2019). "I've changed so much within a year": Care leavers' perspectives on the aftercare planning process. *Child Care in Practice*, 25(1), 79-98.
- Harkes, L. (2021a). "Jeg gad godt, de skrev en ny": En undersøgelse af kompleksiteten i handleplansprocesser i myndighedsarbejdet med børn og unge i udsatte positioner (Ph.d.-afhandling). Roskilde: Roskilde Universitet.
- Harkes, L. (2021b). Når unge ikke inddrages i handleplaner: "Det meste blev foreslået." In M. Petersen & I. Kornerup (Eds.), *Børn som deltagere i professionel praksis* (pp. 167-184). København: Hans Reitzels Forlag.
- Hart, R. (1992). *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. Firenze: UNICEF International Child Development Centre.
- Havnen, K., Christiansen, Ø., Ljonens, E., Lauritzen, C., Paulsen, V., Jarlby, F., & Vis, A. (2020). *Barnevernets undersøkelserarbeid, delrapport 5 - Å medvirke når barnevernet undersøker: En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelserarbeid*. Tromsø: Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord (RKBU Nord).
- Henriksen, A.-K., & Refsgård, R.C.B. (2020). *Sidste udvej: Om at anbringe og blive anbragt på sikret institution*. København: Akademisk Forlag.
- Horwath, J., Kalyva, E., & Spyru, S. (2012). "I want my experiences to make a difference" promoting participation in policy-making and service development by young people who have experienced violence. *Children and Youth Services Review*, 34(1), 155-162.
- Hultman, L., Pergert, P., & Forinder, U. (2017). Reluctant participation – the experiences of adolescents with disabilities of meetings with social workers regarding their right to receive personal assistance. *European Journal of Social Work*, 20(4), 509-529.
- Husby, I.S.D., Slettebø, T., & Juul, R. (2018). Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & Family Social Work*, 23(3), 443-450.
- James, A., Jenks, C., & Prout, A. (1998). *Theorizing Childhood*. Cambridge: Polity Press.
- Jensen, B. S. (2014). *Inddragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel inddragelse eller symbolsk retorik?* Aalborg: Aalborg Universitet.
- Jensen, B. S. (2015). Støtte til inddragelse er central. *Vera*, 73, 42-47.
- Jensen, G. (2016). *Unge brukermedvirkning i Flipover-metoden: Dilemmaer ved maktutøvelse i barnevern*. Trondheim: NTNU – Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Kennan, D., Brady, B., & Forkan, C. (2018). Supporting children's participation in decision making: A systematic literature review exploring the effectiveness of participatory processes. *British Journal of Social Work*, 48(7), 1985-2002.

- Kennan, D., Brady, B., & Forkan, C. (2019). Space, Voice, Audience and Influence: The Lundy Model of Participation (2007) in Child Welfare Practice. *Practice*, 31(3), 205-218.
- Kitzinger, J. (1997). Who Are You Kidding? Children, Power, and the Struggle Against Sexual Abuse. In A. James & A. Prout (Eds.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood* (pp. 165-189). Oxon: Routledge.
- Kloppenborg, H.S., Ladekjær, E., & Pedersen, H.S. (2018). *Evaluering af projekt Bedre Børneinddragelse*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Kloppenborg, H.S., & Lausten, M. (2020). *Udsatte unges inddragelse i kommunernes sagsbehandling*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Kornerup, I., & Petersen, M. (2021). Veje til deltagelse. In M. Petersen & I. Kornerup (Eds.), *Børn som deltagere i professionel praksis* (pp. 39-52). København: Hans Reitzels Forlag.
- Križ, K., & Roundtree-Swain, D. (2017). "We are merchandise on a conveyer belt": How young adults in the public child protection system perceive their participation in decisions about their care. *Children and Youth Services Review*, 78, 32-40.
- Lansdown, G. (2010). The realisation of children's participation rights: Critical reflections. In B. Percy-Smith & N. Thomas (Eds.), *A Handbook of Children and Young People's Participation* (pp. 11-23). Oxon: Routledge.
- Lauri, K., Toros, K., & Lehtme, R. (2021). Participation in the Child Protection Assessment: Voices from Children in Estonia. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 38(2), 211-226.
- Lausten, M., & Jørgensen, T. (2017). *Anbragte børn og unges trivsel 2016*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Lausten, M., & Kloppenborg, H.S. (2022). Involvement of children and young people in care order decision-making – A Danish perspective. *Child and Family Social Work*, 27(2), 349-357.
- Lundy, L. (2007). "Voice" is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British Educational Research Journal*, 33(6), 927-942.
- Mateos, A., Vaquero, E., Balsells, M.A., & Ponce, C. (2017). 'They didn't tell me anything; they just sent me home': Children's participation in the return home. *Child & Family Social Work*, 22(2), 871-880.
- Mayall, B. (2015). The sociology of childhood and children's rights. In W. Vandenhole, E. Desmet, D. Reynaert, & S. Lembrechts (Eds.), *Routledge International Handbook Children's Rights Studies* (pp. 77-93). Oxon: Routledge.

- McCafferty, P. (2017). Implementing Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child in Child Protection Decision-Making: a Critical Analysis of the Challenges and Opportunities for Social Work. *Child Care in Practice*, 23(4), 327-341.
- McPherson, L., Vosz, M., Gatwiri, K., Parmenter, N., Macnamara, N., Mitchell, J., & Tucci, J. (2021). What does research tell us about young people's participation in decision making in residential care? A systematic scoping review. *Children and Youth Services Review*, 122, 1-11.
- Moesby-Jensen, C.K. (2019). Unge med autismspektrumforstyrrelser og deres oplevelser af møder med myndighedsrådgivere. In C.K. Moesby-Jensen (Ed.), *Diagnoser i myndighedsarbejde*. København: Samfundslitteratur.
- Muench, K., Diaz, C., & Wright, R. (2017). Children and Parent Participation in Child Protection Conferences: A Study in One English Local Authority. *Child Care in Practice*, 23(1), 49-63.
- Ottosen, M.H., Lausten, M., Frederiksen, S., & Andersen, D. (2015). *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Pastor, C., Balsells, M.À., Vaquero, E., Mateo, M., & Ciurana, A. (2022). Uninformed, Afraid and Confused: What Children Need to Know at the Beginning of Their Foster Care Process. *Child Care in Practice*, 28(1), 102-118.
- Paulsen, V. (2016). Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene Forskning*, 9, 4-15.
- Pert, H., Diaz, C., & Thomas, N. (2017). Children's participation in LAC reviews: a study in one English local authority. *Child and Family Social Work*, 22, 1-10.
- Petersen, M., & Kornerup, I. (2021). Perspektiver på børns deltagelsesmuligheder i socialt arbejde. In M. Petersen & I. Kornerup (Eds.), *Børn som deltagere i professionel praksis* (pp. 19-37). København: Hans Reitzels Forlag.
- Prout, A., & James, A. (1997). A New Paradigm for the Sociology of Childhood? Provenance, Promise and Problems. In A. James & A. Prout (Eds.), *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood* (pp. 7-33). Oxon: Routledge.
- Rambøll (2018). *Anbragte børn og unges trivsel 2018*. København: Rambøll.
- Rask, L. (2011). *Børnesamtalen: Inddragelse af barnets perspektiver – dilemmaer i myndighedssagsbehandlerens arbejde*. København: Professionshøjskolen Metropol.
- Regeringen- og aftalepartierne. (2021). *Aftaletekst Børnene Først Bedre og tidligere indsats for udsatte børn og familier*. København: Social- og Ældreministeriet.
- Reynaert, D., Bouverne-De Bie, M., & Vandeveldel, S. (2009). A review of children's rights literature since the adoption of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *Childhood*, 16(4), 518-534.

- Sæbjørnsen, S.E.N., & Willumsen, E. (2017). Service user participation in interprofessional teams in child welfare in Norway: Vulnerable adolescents' perceptions. *Child and Family Social Work, 22*(1995), 43-53.
- Shier, H. (2001). Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. *Children & Society, 15*, 107-117.
- Skytte, M. (2002). *Anbringelse af etniske minoritetsbørn: Om socialarbejderes vurderinger og handlinger*. Lund: Lunds Universitet.
- Social- og Ældreministeriet. (2022). *LBK nr 170 af 24/01/2022. Bekendtgørelse af lov om social service*. København: Social- og Ældreministeriet.
- Spyrou, S. (2011). The limits of children's voices: From authenticity to critical, reflexive representation. *Childhood, 18*(2), 151-165.
- Spyrou, S. (2016). Researching children's silences: Exploring the fullness of voice in childhood research. *Childhood, 23*(1), 7-21.
- Steinicke, J. (1990). *Fra næstekærlig børnesagsarbejder til professional socialpædagog*. Hørsholm: Pædagogisk Psykologisk Forlag.
- Strömpl, J., & Luhamaa, K. (2020). Child participation in child welfare removals through the looking glass: Estonian children's and professionals' perspectives compared. *Children and Youth Services Review, 118*, 1-11.
- Thomas, N. (2007). Towards a theory of children's participation. *International Journal of Children's Rights, 15*(2), 199-218.
- Tisdall, K. (2015). Children and young people's participation: A critical consideration of Article 12. In W. Vandenhole, E. Desmet, D. Reynaert, & S. Lembrechts (Eds.), *Routledge International Handbook Children's Rights Studies* (pp. 185-200). Oxon: Routledge.
- Toros, K. (2021). Children's Participation in Decision Making From Child Welfare Workers' Perspectives: A Systematic Review. *Research on Social Work Practice, 31*(4), 367-374.
- Udenrigsministeriet. (1992). *BKI nr 6 af 16/01/1992. Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder*. København: Udenrigsministeriet.
- van Bijleveld, G.G., Dedding, C.W.M., & Bunders-Aelen, J.F.G. (2015). Children's and young people's participation within child welfare and child protection services: A state-of-the-art review. *Child and Family Social Work, 20*(2), 129-138.
- Vis, S.A. (2014). *Factors that determine children's participation in child welfare decision making (Ph.d.-afhandling)*. Tromsø: UiT The Arctic University of Norway.
- Vis, S.A., Holtan, A., & Thomas, N. (2012). Obstacles for child participation in care and protection cases-why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review, 21*(1), 7-23.

- Warming, H. (2011). Children's Participation and Citizenship in a Global Age: Empowerment, Tokenism or Discriminatory Disciplining? *Social Work & Society*, 9(1), 119-134.
- Warming, H., Fjordside, S., & Lavaud, M. (2017). *Det dobbelte blik: Se styrkerne i det særlige hos børn og unge i udsatte positioner*. København: Akademisk Forlag.
- Wilson, S., Hean, S., Abebe, T., & Heaslip, V. (2020). Children's experiences with Child Protection Services: A synthesis of qualitative evidence. *Children and Youth Services Review*, 113, 1-14.

Bilag 1 Søgestrategi

I dette bilag beskriver vi metoden og fremgangsmåden, der blev anvendt til at finde den relevante litteratur til vidensindsamlingen. Metodisk bygger litteraturindsamlingen på systematiske litteratursøgninger til at identificere relevant litteratur om inddragelse af børn i deres egne sociale sager. Udgangspunktet for søgningerne og screeningen af litteratur var en række opstillede inklusions- og eksklusionskriterier (se i metodeafsnittet i rapporten). Disse kriterier var styrende for søgningerne og den endelige udvælgelse af den inkluderede litteratur.

Den systematiske litteratursøgning er foretaget i både nationale og internationale databaser og hjemmesider (herunder afsøgning af relevant grå litteratur). I databaserne er der søgt på søgeord med afsæt i databasernes egne emneord samt fritekstsøgning ud fra fastlagte søgeord og kriterier. Derudover blev der søgt på relevante hjemmesider (fx forskningsinstitutioner, universiteter og nationale styrelser) efter relevant litteratur, der ikke indgår i ovennævnte databaser (se Bilagsboks 1.1).

Nordiske databaser:

- Bibliotek.dk/DanBib – national dansk biblioteksdatabase
- Libris (Sverige) – national svensk biblioteksdatabase
- ORIA (Norge) – national norsk biblioteksdatabase
- Den Danske Forskningsdatabase (pt./aug. 2021 kun delvis søgbar)
- SwePub – svensk forskningsdatabase
- DIVA – Digitala Vetenskapliga Arkivet
- Norart – Norske og nordiske tidsskriftartikler
- NORA – Norske vitenarkiv

Internationale databaser:

- Academic Search Premier (Ebsco)
- ERIC (Ebsco)
- PsycINFO (Ebsco)
- SocINDEX (Ebsco)
- International Bibliography of the Social Sciences – IBSS (ProQuest)
- Social Services Abstracts (Proquest)
- Sociological Abstracts (Proquest)

Hjemmesider:

Danmark:

- Socialstyrelsen
- NUBU – Nationalt center for forskning i udsathed blandt børn og unge
- VIVE
- Roskilde Universitet
- DPU, Aarhus Universitet
- Institut for sociologi og socialt arbejde, Aalborg Universitet

Norge:

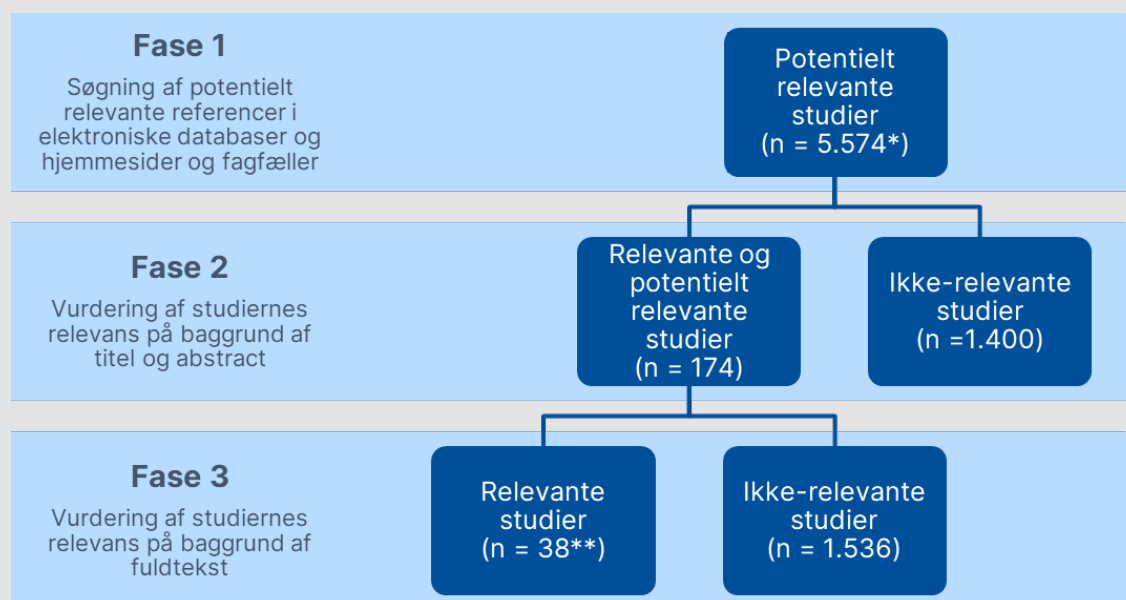
- Barneombudet
- Bufdir
- Norsk Institutt for Forskning om Oppvekst, Velferd og Aldring (NOVA)
- Center for Discretion and paternalism
- NUBU – Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge

Sverige:

- FoU Välfärd
- Socialstyrelsen
- Stiftelsen Allmänna Barnhuset

Screeningen af den fundne litteratur er foregået i tre faser. I **første screeningsfase** blev der gennemført søgninger i de udvalgte databaser og hjemmesider. Søgningen fandt sted i efteråret 2021 og dækkede perioden 2015-2021. Tidsperioden er afgrænset til disse år af metodiske årsager for at identificere den nyeste litteratur på området samt et antal referencer, der var håndterbare inden for rammerne af dette projekt. Søgningen resulterede i 1.574 referencer (efter dubletsortering). Disse referencer indgik i **anden screeningsfase**, hvor referencernes relevans blev vurderet ud fra deres titel og abstract i forhold til inklusions- og eksklusionskriterierne. I denne fase blev 174 referencer vurderet relevante eller potentielt relevante. De potentielt relevante studier var studier, hvor det ikke var muligt at vurdere deres relevans på baggrund af deres titel og abstract. For eksempel var en særlig udfordring, at det ikke altid fremgik af titel eller abstract, om studierne omhandlede børnenes egne perspektiver. I **tredje screeningsfase** blev studierne vurderet ud fra en læsning af studiernes fuldtekst. Her blev en række studier ekskluderet, da de ved nærmere gennemlæsning ikke opfyldte ét eller flere inklusionskriterier. I alt blev 38 studier vurderet relevante i tredje screeningsfase og således endeligt inkluderet i vidensindsamlingen (se screeningsprocessens tre faser i Bilagsfigur 1.1). Søgningerne er ikke udtømmende, og der vil derfor være relevante studier, som ikke er blevet indfanget.

Bilagsfigur 1.1 Screening af litteratur (tre faser)



Note: * 28 studier er fundet gennem fagfæller og indgik ikke i den systematiske søgning. ** 5 studier er fundet gennem fagfæller og indgik ikke i den systematiske søgning.

De 38 studier, der indgår i vidensindsamlingen, er vurderet relevante, da de lever op til de fastsatte metodiske krav samt inklusionskriterierne og belyser forskellige aspekter af inddragelse af børn i egne sociale sager fra børn og unges egne perspektiver.

Efter identificeringen af de 38 relevante studier blev studierne genlæst, og vi udarbejdede et referat af hvert studie, der beskrev studiets metode, resultater og konklusioner. Disse referater har dannet grundlag for analysen i vidensindsamlingen. Herefter blev studiernes fund kategoriseret med afsæt i de fire elementer i inddragelse (rum, stemme, tilhører, indflydelse), som er beskrevet i Lundys (2007) model for børneinddragelse. Efter denne kategorisering foretog vi en tematisk analyse af studiernes fund inden for de fire kategorier. Disse temaer har dannet grundlag for strukturen i de fire analysekapitler.

De fleste af de inkluderede studier stammer fra Danmark (14), mens en stor del også stammer fra de øvrige nordiske lande (10) og andre vesteuropæiske lande (12) og endelig enkelte fra Nordamerika (2). Langt størstedelen af studierne er baserede på kvalitative metoder (særligt interview, men også observationer), mens tre af studierne er baserede på kvantitative metoder (spørgeskema).

Studierne er af varierende kvalitet, og i flere af dem er der tale om et relativt spinkelt datagrundlag. Dette hænger også til dels sammen med, at nogle studier ikke alene har data med fra børn og unge, men også fra eksempelvis forældre og sagsbehandlere. I disse studier kan antallet af deltagende børn og unge være ret begrænset.

Bilag 2 Oversigt over inkluderede studier

I Bilagstabel 2.1 ses en alfabetisk oversigt (efter forfattere) over de 38 inkluderede studier. I tabellen er studiernes empiri, metode, resultater, konklusioner og anbefalinger kort beskrevet.

Bilagstabel 2.1 Inkluderede studier

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
Ankestyrelsen, 2021a	Danmark	Semistruktureret interview med 11 børn og unge i alderen 12-17 år. Børnene og de unge har deltaget i forskellige møder i regi af kommunernes børne- og ungeudvalg og/eller klageinstans i forbindelse med afgørelser på baggrund af servicelovens § 74. 10 har deltaget i ét eller flere møder i regi af børn og unge-udvalg, 9 har deltaget i møder hos klageinstans (Ankestyrelsen), og 5 har deltaget i møde i byretten.	Børnene og de unge ønsker at deltage på møderne for at udtrykke deres synspunkter. Børnene og de unge har varierende oplevelser af møderne. Deres oplevelse hænger ofte sammen med, om afgørelsen gik imod deres ønsker. De andre mødedeltageres fremtoning og ageren havde betydning for børnene og de unges oplevelse af at blive lyttet til.	Rapporten identificerer fire forhold, der er vigtige, for at børnene og de unge får den bedst mulige oplevelse af at deltage på møderne: 1) at være forberedte, 2) at føle sig trygge, 3) at komme til orde og 4) at opleve, at deres deltagelse har betydning. Rapporten fremhæver vigtigheden af at tydeliggøre over for børnene og de unge, at deres synspunkter og forklaringer er vigtige, men at det ikke er ensbetydende med, at afgørelsen vil gå deres vej. Rapporten anbefaler, at mødedeltagerne er venlige og imødekommende, præsenterer sig, stiller spørgsmål til barnet, giver barnet ros og er anerkendende ved mødets afslutning, har tiltag for at undgå uønskede møder mellem barn og forældre samt lægger billeder eller film af lokaler på deres hjemmeside. Specifikt for byretten anbefales det, at der er et lokale, så barnet ikke behøver at afgive forklaring i retssalen.
Ankestyrelsen, 2021c	Danmark	Semistruktureret interview med 16 børn og unge i alderen 11-17 år.	Rapporten finder, at relationen til sagsbehandleren er afgørende, da sagsbehandleren i kraft af sin myndighedsrolle er en nøgleperson i forhold til at sikre inddragelse.	Rapporten identificerer fire forhold, som børnene og de unge fremhæver som god inddragelse: 1) at blive spurgt, 2) at blive hørt, 3) at blive set og 4) at blive orienteret.

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		<p>Børn og unge modtog en indsats efter servicelovens § 52, stk. 3 på tidspunktet for interviewet.</p> <p>Interviewene handlede om børnenes oplevelse af inddragelse i deres eget sagsforløb, og hvad der har haft betydning for deres oplevelse.</p>	<p>På tværs af interviewene fremhæves flere forhold som betydningsfulde i relation til sagsbehandleren:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sagsbehandleren har et godt kendskab til barnet eller den unges historie ▪ Kontinuitet i relationen til sagsbehandleren ▪ Sagsbehandleren evner at sætte sig i barnet eller den unges sted og møde dem der, hvor de er ▪ Sagsbehandleren er engageret og interesseret i barnet eller den unge ▪ Sagsbehandleren kommunikerer klart og ærligt med barnet eller den unge. 	<p>Relationen til sagsbehandleren fremhæves af børnene og de unge som central for deres inddragelse. Det er vigtigt, at sagsbehandleren har kendskab til og interesserer sig for barnet eller den unge, kan sætte sig i deres sted og kommunikerer tydeligt og ærligt.</p>
Arbeiter & Toros, 2017	Estland	<p>Semistruktureret interview med 11 børn og unge i alderen 7-15 år.</p> <p>Børnene og de unge havde en igangværende sag hos de sociale myndigheder. 7 af deltagerne boede hos de biologiske forældre, mens 4 var anbragt.</p> <p>I interviewene blev børnene og de unge spurgt ind til: 1) første møde med sagsbehandleren, 2) hvad barnet/den unge kan lide/ikke lide ved sagsbehandleren og 3) eksempler.</p> <p>Der er også gennemført Semistruktureret interview med 11 forældre og 11 sagsbehandlere.</p>	<p>Børnene og de unge oplever primært at blive engageret i sagen gennem møder med specialister, der skal undersøge dem. De forstår typisk sagsbehandleren som "eks-pert" og som den, der har kontrol, og de taler kun i begrænset omfang med sagsbehandleren. Nogle af børnene og de unge oplevede, at sagsbehandlere ikke spurgte dem, men fokuserede på forældrenes perspektiv.</p> <p>Børnene og de unge oplever, at sagsbehandleren fokuserer på problemer frem for deres behov.</p> <p>Børnene og de unge beskrev overordnet set deres sagsbehandler i positive vendinger, og de fleste oplevede at få hjælp af sagsbehandleren. De ønskede, at sagsbehandleren var tilgængelig for dem, og at de fik information og indflydelse på beslutninger.</p>	<p>Studiet konkluderer, at børnene og de unge ikke altid blev set som et subjekt i processen, og særligt at deres behov og synspunkter ikke blev afdækket. Forfatterne peger på, at dette kan være udtryk for en traditionel tilgang til børneinddragelse, hvor børns synspunkter ikke altid tages med i overvejelserne.</p> <p>Studiet anbefaler, at der skal ske et skifte i magtbalancen mellem barnet og sagsbehandleren, så der kommer en højere grad af ligestilling mellem de involverede parter. Forskerne mener, at der bør ses på uddannelsen af sagsbehandlere og gives uddannelser i kommunikation og en styrke-fokuseret tilgang.</p>
Ballegaard et al., 2018	Danmark	<p>Kvalitativt casestudie og en kombineret proces-, mål- og virkningsevaluering. Datagrundlaget består bl.a. af besøg og interviews med de anbragte børn og unge, som medvirker i Teledialog, samt workshops</p>	<p>Rapporten undersøger anvendelsen af 'Teledialog', som tager afsæt i at bruge video-telefoni og andre it-relaterede kommunikationsplatforme til at gøre dialoger mellem sagsbehandlere og anbragte børn/unge let</p>	<p>Rapporten konkluderer, at Teledialog kan bidrage til positiv kommunikation mellem barnet og sagsbehandleren. Dette sker, da teknologien muliggør hyppigere kommuni-</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		med udvalgte anbragte børn og unge og deres sagsbehandlere. Det præcise datagrundlag fremgår ikke tydeligt af rapporten.	tilgængelige samt at styrke relationen mellem dem. Rapporten finder tre måder, hvorpå Teledialog styrker børneinddragelse: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Teknologien skaber mulighed for at veksle mellem smalltalk og afklaring af spørgsmål mellem barnet og sagsbehandleren, hvilket skaber rum for, at barnet selv kan introducere emner, som barnet finder vigtige. ▪ Teknologien gør det muligt for sagsbehandleren hurtigt og direkte at følge op på punkter, fx samvær, uddannelsesvalg mv., samt justere beslutninger løbende. ▪ Den hyppige kontakt, som teknologien muliggør, bidrager til at skabe øget kendskab mellem barnet og sagsbehandleren, så sagsbehandleren får bedre viden om dets ønsker og situation. 	kation, relationsopbygning samt bedre forståelse for barnets ønsker og behov. Dette bidrager til at kvalificere sagsbehandlerens grundlag for beslutninger og øger kvaliteten af børnesamtaler og netværksmøder. Teledialog er dog også en sårbar kommunikationsform, hvor en række forskellige teknologier og aktører skal have et aktivt samarbejde for, at den enkelte samtale bliver afholdt, og for at sikre de optimale rammer herfor. Det kræver derfor, at der er fokus på koordinering og planlægning, så samtaler finder sted og passer med barnets øvrige hverdag. Endelig kan der også opstå tekniske udfordringer, der kan vanskeliggøre brugen af teknologien.
Balsells et al., 2017	Spanien	Semistruktureret interview og fokusgruppeinterview med 30 børn og unge i alderen 12-20 år. Fordelingen af børn og unge i de forskellige interviewtyper er ikke angivet. Børnene og de unge er hjemgivet og har enten været anbragt på institution eller i plejefamilie og minimum været anbragt ét år. Derudover er der gennemført Semistruktureret interview og fokusgruppeinterview med 42 biologiske forældre og 63 professionelle. Fordelingen på interviewtyper er ikke angivet.	Børnene og de unge manglede i starten af sagsforløbet, viden og information om, hvad sagen drejede sig om. De var derfor uforberedte på, hvad der kom til at ske, hvilket kunne medføre vanskelige følelser og påvirke starten af anbringelsen. De manglede også information om, hvor de skulle anbringes samt inddragelse i denne beslutning. I forhold til hjemgivelse manglede de fleste information om processen, og hvilke forandringer der skulle finde sted, før de kunne hjemgives. Det gjaldt særligt yngre børn. Flere oplevede ikke at være inddragede i processen om hjemgivelse, og det betød, at de var uforberedte på eventuelle ændringer, der havde fundet sted i familien.	Studiet konkluderer, at børnene overordnet set manglede information gennem alle dele af beslutningstagningsprocessen. De manglede viden om anbringelsen og årsagerne hertil. Forskerne peger på, at årsagerne til anbringelsen kan få betydning for, hvordan barnet inddrages (fx hvis der er tale om overgreb), da nogle årsager kan medføre protektionistiske tilgange, hvor barnet beskyttes fra familien. Forskerne fremhæver, at når børn og unge inddrages i processen om hjemgivelsen, er det med til at sikre hjemgivelsens succes og stabilitet.
Bergman & Sandahl, 2020	Sverige	Semistruktureret interview med 19 børn og unge i alderen 10-17 år. 6 er drenge, og 13 er piger. Alle undtagen én er interviewet to	Flere af børnene og de unge vidste ikke, hvem der bestemte rammerne for samvær.	Rapporten fremhæver følgende forhold som vigtige for børn og unges oplevelser af inddragelse i beslutninger om samvær: 1) information gennem hele processen, 2) tillid til

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		<p>gange (anden gang over telefon). 2 har bidraget med skriftligt materiale.</p> <p>Børnene og de unge er anbragt i plejefamilie. Interviewene omhandlede børnene og de unges erfaringer med samvær og inddragelse i planlægningen af dette. I interviewene anvendtes tidslinjer.</p>	<p>De oplevede ofte at få støtte til den praktiske planlægning af samværet og fik information fra deres sagsbehandler, plejemor eller biologiske mor.</p> <p>De fleste børn og unge oplever at blive lyttet til, og deres synspunkter inddraget i beslutningen om samvær. Nogle børn og unge oplevede dog ikke at blive inddraget og deres synspunkter taget i betragtning. Årsager til dette handlede om, at myndighederne ikke havde tid, at der ikke var kontinuitet, samt at forældreperspektivet tog over for børneperspektivet hos de sociale myndigheder.</p> <p>Rapporten peger på, at de børn og unge, der var inddragede i planlægningen af samværet, også var mere tilfredse med samværet.</p>	<p>fagprofessionelle hos de sociale myndigheder, 3) kontinuitet i forhold til sagsbehandler, og 4) at fagprofessionelle har et godt kendskab til det enkelte barn.</p>
Bolin, 2015	Sverige	<p>Semistruktureret interview med 28 børn og unge i alderen 5-20 år. 6 børn var i alderen 5-10 år, mens resten var i alderen 11-20 år. I alt deltog 14 piger og 14 drenge. Alle havde modtaget en eller flere sociale indsatser, herunder interventioner i hjemmet eller anbringelse.</p> <p>Interviewene tog udgangspunkt i en liste over de fagprofessionelle, som barnet eller den unge havde kontakt med. Interviewet anvendte også billeder til at illustrere hypotetiske situationer, som involverede fagprofessionelles støtte.</p>	<p>De yngre børn (under 10 år) oplevede en lav grad af indflydelse på, hvilke fagprofessionelle de havde kontakt med. I stedet var dette bestemt af forældrene.</p> <p>De ældre børn og unge (10-20 år) gav overordnet set udtryk for fire strategier, som de benyttede til at få indflydelse på kontakten med fagprofessionelle: 1) minimere antallet af fagprofessionelle, som de har kontakt med, fx udtrykke reservation i forhold til at mødes eller bede forældre afbryde kontakten, 2) afbryde kontakt til fagprofessionelle, som ikke støtter barnet eller møder barnets behov, 3) identificere fagprofessionelle, der er forstående over for barnet eller den unge og 4) accept af kontakt med forskellige fagprofessionelle som et vilkår.</p>	<p>Studiet konkluderer, at selvom tidligere forskning har peget på, at børn og unge kan mangle indflydelse (fx pga. ulige magtforhold), viser analysen, at børn og unge anvender forskellige strategier til at håndtere kontakten med fagprofessionelle. Børnene og de unge anvender strategier til at håndtere antallet af professionelle, som de har kontakt med, og formen for kontakt. De er også i stand til at identificere de personer, som de oplever er hjælpsomme i forhold til deres behov.</p>
Bolin, 2016	Sverige	<p>Semistruktureret interview med 28 børn og unge i alderen 5-20 år. 6 børn var i alderen 5-10 år, mens resten var i alderen 11-20 år. I alt deltog 14 piger og 14 drenge. Alle havde</p>	<p>Flere af de unge gav udtryk for, at de ikke blev inddraget på møder. De oplevede, at de ikke blev set som et subjekt, og derfor at de var ikke-eksisterende på møder. Det</p>	<p>Studiet konkluderer, at børn og unge har en oplevelse af, at børn og voksne har forskellige roller på møder med fagprofessionelle.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		<p>modtaget en eller flere sociale indsatser, herunder interventioner i hjemmet eller anbringelse.</p> <p>Interviewene tog udgangspunkt i en liste over de fagprofessionelle, som barnet eller den unge havde kontakt med. Interviewet anvendte også billeder til at illustrere hypotetiske situationer, som involverede fagprofessionelles støtte.</p>	<p>gjorde det vanskelig for dem at udtrykke deres synspunkter, og nogle oplevede, at deres mening ikke var betydningsfuld.</p> <p>De beskriver, at fagprofessionelle på møderne ofte talte meget, mens de selv havde få muligheder for at komme til orde. De fortæller også om en oplevelse af, at der var forskellige regler for børn og voksne på møderne, fx at voksne kunne afbryde andre, men at børn ikke måtte afbryde voksne. Derudover foregik møderne ofte på "voksensprog", som gjorde det svært for børn og unge at deltage.</p>	<p>Dette betyder, at børnene og de unge føler, at de skal opføre sig på bestemte måder. De unge oplever, at fagprofessionelle dominerer møderne, og de selv kun får få muligheder for at udtrykke deres synspunkter. I stedet taler de fagprofessionelle primært med hinanden til møderne. Til møderne kan børnene og de unge derfor virke uinteresserede, men studiet peger på, at dette er en strategi for at passe ind i de voksnes forventninger til dem, men at de samtidig er meget opmærksomme på, hvad der foregår på møderne.</p>
Cossar et al., 2016	Storbritannien	<p>Semistruktureret interview med 26 børn og unge i alderen 6-17 år, der har en sag hos de sociale myndigheder. I alt deltog 13 piger og 13 drenge. Alle børnene og de unge boede hjemme på tidspunktet for undersøgelsen.</p> <p>I interviewene anvendtes aktiviteter (dette er ikke nærmere beskrevet). I løbet af interviewet kunne barnet eller den unge bruge kort, der beskrev forskellige typer af fagprofessionelle eller steder (fx retsbygning).</p>	<p>Børnene og de unge fremhæver en tillidsfuld relation til sagsbehandleren som central for deres deltagelse. De fortæller, at det er vigtigt i forhold til at blive hørt at betro sig til sagsbehandleren. Måden, som sagsbehandleren talte til dem, var ligeledes vigtig. Særligt negativt var det, hvis de oplevede møder som "afhøring", hvor de blot var kilder til information.</p> <p>Nogle børn og unge manglede viden om processen hos de sociale myndigheder. Dette gjaldt særligt børn under 10 år, som gav udtryk for, at de havde minimal eller delvis indsigt i, hvad processen handlede om. Når børnene manglede viden om processen, kunne det medføre en oplevelse af usikkerhed og frygt. Det kunne også medføre misforståelser, hvilket ligeledes blev oplevet ubehageligt.</p> <p>Til selve møderne oplevede nogle af børnene eller de unge at blive afbrudt af sagsbehandleren. Til møder, hvor forældrene deltog, oplevede nogle børn og unge det akavet at skulle svare på spørgsmål.</p>	<p>Studiet konkluderer, at en tillidsfuld relation til sagsbehandleren er afgørende for børneinddragelse. En tillidsfuld relation kunne give barnet en oplevelse af selvtilid, sikkerhed og tro på egen formåen. Modsat oplevede børn, der manglede en tillidsfuld relation, at de ikke fik mulighed for at udtrykke deres synspunkter.</p> <p>Studiet peger også på, at der er behov for, at børn og unge i højere grad får information, der er forståelig og relevant for dem. Derudover anbefales det, at sagsbehandlere styrkes i at have fokus på børns retigheder, hvordan de bedst kommunikerer med børn og unge samt tager højde for ulige magtbalancer.</p>
Damiani-Taraba et al., 2018	Canada	10 anbragte og tidligere anbragte unge har deltaget i et 2-dages arrangement ledet af	De fleste unge gav udtryk for en oplevelse af ikke at blive hørt af deres sagsbehandler.	Studiet sammenfatter resultaterne under syv temaer: 1) lyt til os og tro på os, 2) hold

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		<p>to tidligere anbragte unge. De 10 unge var i alderen 16-22 år (de fleste var over 20 år). 7 af deltagerne var piger og 3 var drenge.</p> <p>Empirien stammer fra det 2-dages arrangement, hvor de unge diskuterede, hvordan inddragelse i sager hos de sociale myndigheder kunne forbedres, hvordan unge bedst kan støttes i sådanne sager, samt hvad de mente var vigtigt, at sagsbehandlere, lærere mv. vidste om oplevelsen af at være anbragt.</p>	<p>Nogle af de unge efterspørger mulighed for at kunne udtrykke sig på forskellige måder, fx digte og historier.</p> <p>Flere af de unge savnede information om deres anbringelse eller viden om sagsbehandlers plan for det videre forløb.</p> <p>De unge oplevede, at sagsbehandleren talte i et sprog, der var vanskeligt for dem at forstå, og nogle manglede kendskab til deres sag.</p> <p>Endelig gav nogle af de unge udtryk for en oplevelse af, at sagsbehandleren eller anbringelsesstedet havde opgivet dem, og derfor følte de sig ikke værdsat.</p>	<p>os informeret og vær ærlig, 3) involv os i beslutninger, 4) støt os, 5) fasthold vores relation til familie og traditioner, 6) tænd vores passion og 7) opgiv os ikke.</p> <p>Tema 1 og 2 handler om kommunikation mellem barnet og sagsbehandleren. Tema 3 handler om inddragelse i beslutningstagningsprocesser. Tema 4 og 5 handler om relationer og forbindelser til steder og netværk. Tema 6 omhandler støtte i relation til barnets passion og mål. Tema 7 handler om, at børnene oplever, at de skal tilpasse sig systemet, frem for at systemet tilpasser sig dem.</p>
Dillon et al., 2016	Storbritannien	<p>Semistruktureret interview med 5 børn og unge, der har en sag hos de sociale myndigheder. Børnene og de unge var i alderen 12-17 år. 1 deltager var pige, og 4 var drenge.</p> <p>Interviewene fokuserede på børnene og de unges oplevelse med sagsprocessen med spørgsmål omkring møder med sagsbehandleren, sprog, ændringer og indflydelse, inddragelse i andre møder (fx møder mellem sagsbehandleren og forældrene) og indsigt i den endelige plan.</p>	<p>Børnene og de unge manglede information (fx om sagen, og at der ville komme en sagsbehandler). Dette kunne medføre vrede, nervøsitet og/eller mistillid. Dette kunne vanskeliggøre samtalen med sagsbehandleren.</p> <p>Børnene og de unge giver udtryk for et ulige magtforhold mellem dem og sagsbehandleren, hvilket kunne medføre manglende tillid til sagsbehandleren. Dette kunne føre til manglende inddragelse, hvor barnet eller den unge fx ikke oplevede at blive spurgt om synspunkter. Med tiden oplevede nogle børn og unge, at deres synspunkter i højere grad blev givet vægt.</p> <p>De foretrak at deltage i møder fysisk frem for virtuelt, og de fleste oplevede, at møderne foregik i et forståeligt sprog. Samtaler med sagsbehandleren fungerede bedst, når de havde en tillidsfuld relation, der byggede på ærlighed og respekt for barnet eller den unges privatliv. Hvis de havde skiftende sagsbehandlere, kunne det påvirke relationen til sagsbehandleren negativt.</p>	<p>Studiet konkluderer, at udfordringen med inddragelse i høj grad er bundet op på, om voksne omkring barnet eller den unge er villige til at inddrage børn og unge, frem for at manglende inddragelse skyldes børns kompetencer.</p> <p>Studiet anbefaler, at der kommer mere fokus på at udvikle retningslinjer (fx for regelmæssig afholdelse af møder) og kommunikationsfærdigheder hos sagsbehandlere.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
Dillon, 2018	Storbritannien	<p>Semistruktureret interview med 6 børn, der har en sag hos de sociale myndigheder. Børnene var i alderen 8-12 år. 4 drenge deltog og 2 piger. Alle børnene boede hjemme med en eller begge forældre på tidspunktet for undersøgelsen.</p> <p>I interviewet kunne børnene gøre brug af forskellige remedier til at udtrykke sig, fx billeder, klistermærker, dukker, papir og blyanter.</p> <p>Der er også gennemført fokusgruppelinterview med forældre, sagsbehandlere og 'inddragelses-medarbejdere'.</p>	<p>Børnene i afhandlingen vidste, hvem deres sagsbehandler var, men havde begrænset adgang til vedkommende, og kontakten mellem barn og sagsbehandler blev faciliteret af deres forældre. Flere af børnene har oplevet skiftende sagsbehandlere.</p> <p>Ingen af børnene havde deltaget på større møder med flere aktører ('child protection conference'), og de havde varierende forklaringer på, hvad deres sag og plan omhandlede. Ingen af børnene havde modtaget skriftlig information fra møderne. I stedet hørte de om møderne fra deres forældre eller sagsbehandler.</p> <p>Halvdelen af børnene havde deltaget på familiemøder ('family conference'). Disse møder blev oplevet positivt. Når de andre aktører kiggede på børnene under møderne og ikke afbrød dem, oplevede børnene at blive lyttet til.</p> <p>Ét barn havde mulighed for at kommentere på udfaldet af et møde, mens resten fortæller, at de blot blev fortalt, hvad der var blevet besluttet.</p> <p>Børnene oplever, at de personer, der styrer møderne og har størst indflydelse på de beslutninger, der bliver truffet, er deres forældre.</p>	<p>Afhandlingen konkluderer, at der kan være nogle særlige barrierer for børneinddragelse, herunder manglende systematik i deling af information med barnet, mangel på børnevenlige dokumenter samt barnets manglende tilstedeværelse i fora, hvor der træffes beslutninger.</p> <p>I undersøgelsen varierede det, om børnene havde adgang til en form for bisidder eller anden person, der kunne støtte dem i processen.</p>
Fylkesnes et al., 2018	Norge	<p>Narrative interview med 6 unge med etnisk minoritetsbaggrund, som har været anbragt uden for hjemmet. De unge var i alderen 17-19 år. 3 af deltagerne var drenge, og 3 var piger.</p> <p>I interviewene blev de unge bedt om frit at fortælle om deres oplevelser med de sociale myndigheder. Enkelte temaer blev anvendt til at understøtte interviewet (kontakt med de sociale myndigheder over tid, forhold til sagsbehandler og muligheder for</p>	<p>Nogle af de unge var gode til at konstruere et samlet narrativ om dem selv som både udsat og moden, hvormed de fik positioneret sig selv som "et kompetent barn". Det var også den gruppe af unge, som oplevede mest succes med at deltage i deres eget sagsforløb.</p> <p>Studiet inddeler de unges narrativer i tre kategorier:</p>	<p>Studiet konkluderer, at de unge, der havde vanskeligt ved at udtrykke deres synspunkter, ikke blev hørt i samme grad som unge, der havde nemt ved at udtrykke sig. Her peger studiet på, at der kan være kulturelle normer for det "kompetente barn". Det var særligt i tiden, hvor de unge var anbragt, at de følte, at det var svært at blive hørt.</p> <p>De unges inddragelse blev påvirket af, hvorvidt der var en voksen involveret, som var i stand til at lytte til og handle efter de</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		inddragelse samt udfordringer relateret til deres etniske minoritetsbaggrund).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fortællinger om inddragelse, som refererer til de unges fortællinger om at blive hørt og få indflydelse på beslutninger. ▪ Fortællinger om uklar inddragelse, som dækker over fortællinger om inkonsistent inddragelse. ▪ Fortællinger om ikke-inddragelse, som handler om de unges fortællinger om at blive overset og ikke givet mulighed for at udtrykke deres synspunkter i møder med de sociale myndigheder. 	<p>unges egne bekymringer og ønsker. De unge, der oplevede at blive inddraget, følte sig lyttet til og taget alvorligt af voksne hos de sociale myndigheder.</p> <p>En vigtig del af dette var en god relation mellem ung og voksen. Muligheden for at opbygge relationer til voksne kontaktpersoner blev dog ofte begrænset af bureaukratiske forhold og mangel på ressourcer. Kontinuitet og stabilitet i besøg fra sagsbehandleren havde også stor betydning.</p> <p>Studiet konkluderer også, at børn med etnisk minoritetsbaggrund har særligt svært ved at få mulighed for at udtrykke synspunkter grundet normative og kulturelle forestillinger. Fagprofessionelles kulturelle forestillinger kom til at påvirke, hvordan de behandlede de unge</p> <p>Studiet anbefaler, at sagsbehandlere er reflekteret i brugen af standardiserede metoder, når de har med disse sager at gøre.</p>
Glynn & Mayock, 2019	Irland	<p>Semistruktureret interview med 16 unge. De unge var alle 18 år, og havde været anbragt uden for hjemmet. 10 af de unge var drenge, og 6 var piger.</p> <p>Studiet undersøger planlægningen af efterværn, og i interviewene er de unge blevet spurgt ind til dette, men også fået spørgsmål om uddannelse, arbejde, bolig og relationer.</p>	<p>De unge giver udtryk for, at planlægningen af efterværn ofte bestod af et enkelt møde frem for en proces. De havde derfor en oplevelse af, at der ikke havde fundet en planlægning sted.</p> <p>De unge fremhæver en række forhold med betydning for deres inddragelse i planlægningen af efterværn. Særligt peger de på betydningen af kommunikation, som de beskriver som enten respektfuld eller respektløs. Hvis de unge ikke blev informeret, eller hvis kommunikationen var respektløs, gav de udtryk for en oplevelse af, at de ikke blev kommunikeret til som voksne. Derudover var typen af information, som de modtog, også vigtig, fx viden eller støtte i det at flytte i egen bolig og være selvstændig.</p>	<p>Studiet konkluderer, at flere forhold påvirker unges inddragelse i planlægningen af efterværn, herunder de unges behov, deres tidligere oplevelser under anbringelse og forventninger til efterværn, kvaliteten af interaktionen mellem ung og sagsbehandler, modtagelsen af information og relevant støtte i overgangen fra anbringelse til selvstændighed.</p> <p>Derudover fremhæves vigtigheden af tillid, transparens, gensidig enighed og positiv kommunikation mellem den unge og sagsbehandleren for de unges inddragelse og tilfredshed med processen. Hvis de unge blev informeret fuldt ud og oplevede, at de blev givet muligheder og valg, var de også</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>Når de unge fik mulighed for at udtrykke deres synspunkter, oplevede de en højere grad af kontrol og ejerskab over planlægningsprocessen. Når de unge blev givet muligheder og valg, gav de ofte udtryk for tilfredshed med den støtte eller indsats, de fik. Nogle af de unge oplevede dog, at deres synspunkter ikke blev taget med i beslutninger.</p> <p>Hvis andre forhold fyldte i bevidstheden hos de unge, fx udfordringer i forhold til uddannelse eller deres boligsituation, kunne det betyde, at de ikke engagerede sig i planlægningsprocessen.</p> <p>Hvis de unge oplevede, at deres sagsbehandler anerkendte og reagerede på deres individuelle behov og var transparent i kommunikationen med dem, bidrog det til at udvikle en god samarbejdsrelation mellem dem, hvilket påvirkede deres inddragelse positivt.</p>	<p>mere tilbøjelige til at føle autonomi og kontrol og dermed til at deltage i planlægningsprocessen.</p> <p>Endelig peger studiet på, at der var stor forskel på, hvor fremtrædende en rolle de unge ønskede at have i processen. Derfor er det vigtigt at spørge de unge så tidligt som muligt, hvilken rolle de selv ønsker at tage på sig.</p>
Harkes, 2021a	Danmark	<p>Casestudie baseret på Semistruktureret interview med 5 unge fra to forskellige kommuner samt observationer af sagsbehandlere og sagsdokumenter. De unge var i alderen 14-21 år. 3 af de unge var piger, og 2 var drenge.</p> <p>Omdrejningspunktet for undersøgelsen var handleplaner, som således havde en central plads i interviewene og observationerne. Derudover er der også gennemført interview med 9 sagsbehandlere.</p>	<p>Afhandlingen viser, hvordan handleplansprocesser ikke alene styres af sagsbehandlere, men af flere aktører. Modsat intentionen, er handleplanen ikke et samarbejdsdokument – hverken i relation til forældrene eller de udførende aktører – men i stedet et "dødt" dokument.</p> <p>I forhold til de unge virker handleplanen ikke som et inddragende redskab, og handleplanen er ingen garanti for, at unge med særlige behov får den nødvendige hjælp, hvilket er selve formålet med handleplanen.</p> <p>Handleplanen er ikke et neutralt redskab. Unge oplever det som meget ubehageligt at blive dokumenteret på den måde, hvor deres problemer er i front. Handleplaner bliver således problematiske ud fra en narrativ</p>	<p>Afhandlingen konkluderer, at hensigterne bag handleplanerne ikke realiseres i praksis, hvor den i stedet i nogle tilfælde kommer til at virke modsat det formål, som den er tiltænkt (som et inddragende redskab). Handleplanerne understøtter og legitimerer ikke blot det sociale arbejde, men er også med til at definere, hvordan problemer anskues.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>forståelse af, at fortællinger konstruerer et selv, som for den unge er uønsket.</p> <p>Dokumentationen og handleplanen skabes ikke i et samarbejde med den unge, men opleves som objektgørende pga. udefra-perspektiver på den unge. Udefra-perspektiver gør sig også gældende, når det kommer til de mål, der indgår i handleplanen. De unge oplever ikke at blive inddraget i, hvilke mål der skal indgå i handleplanen, men at definitionsmagten ligger hos det pædagogiske personale og sagsbehandlerne. De unge oplever de mange mål som et ubehageligt og evindeligt pres.</p> <p>Endelig peger afhandlingen på, at sagsbehandlerens forståelse af motivation kan være en afgørende faktor i relation til at sikre de unge hjælp. Når motivation ikke ansues som en relationel størrelse, er der risiko for, at de unge tabes i systemet.</p>	
Harkes, 2021b	Danmark	<p>Casestudie baseret på Semistruktureret interview med 5 unge fra to forskellige kommuner samt observationer af sagsbehandlere og sagsdokumenter. De unge var i alderen 14-21 år. 3 af de unge var piger, og 2 var drenge.</p> <p>Omdrejningspunktet for undersøgelsen var handleplaner, som således havde en central plads i interviewene og observationerne.</p> <p>Derudover er der også gennemført interview med 9 sagsbehandlere.</p> <p>I kapitlet anvendes empiri fra to unges forløb.</p>	<p>Kapitlet fremhæver med afsæt i de unges erfaringer, at det er vigtigt at etablere trygge rammer omkring inddragelsesprocesser, hvis de skal lykkes. Det handler både om de fysiske rammer, men også om at tilpasse rammerne de unges behov (fx ved at lade de unge vælge mødestedet).</p> <p>At skabe rum for inddragelse handler også om relationen mellem den unge og sagsbehandleren, som skal være baseret på tillid, der gør, at de unge oplever at kunne udtrykke sig frit og åbent.</p> <p>Kapitlet peger også på, at tillidsfulde relationer kan styrkes, hvis organiseringen tilrettelægges, så sagsbehandlere har mulighed for at kommunikere med de unge via de platforme, hvor de unge er til stede, (fx Messenger, sms og andre sociale medier).</p>	<p>Kapitlet konkluderer, at inddragelse og deltagelse er en socialfaglig opgave, som ikke kan pålægges den unge, også selvom der kan være organisatoriske og lovgivningsmæssige bespænd for at etablere en relation på de unges præmisser, eksempelvis over sociale medier eller sms.</p> <p>Endelig fremhæver kapitlet også, at det, at unge ikke inddrages i arbejdet og processen med handleplaner, ikke må falde tilbage på den unge, som på den måde bliver gjort ansvarlig for den manglende inddragelse.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
Havnen et al., 2020	Norge	<p>Semistruktureret interview med 6 børn og unge, der alle havde en sag hos de sociale myndigheder. Børnene og de unge var i alderen 12-17 år. 4 af deltagerne var piger, 1 var dreng, og 1 var hen.</p> <p>Interviewene fokuserede på børnene og de unges sagsbehandlingsforløb: første kontakt med de sociale myndigheder, første møde, information om sagen, gennemførelse af det undersøgende arbejde i forbindelse med sagen og endelig beslutning. De unge blev også spurgt ind til deres mulighed for at deltage i det undersøgende arbejde i forbindelse med den sociale sag. Derudover bygger rapporten på interview med 12 forældre og 11 kontaktpersoner samt gennemgang af journaler.</p>	<p>Baseret på en gennemgang af sagsmateriale finder rapporten, at der havde fundet en samtale sted med barnet eller den unge i 60 pct. af tilfældene, og flest blandt gruppen af børn og unge over 6 år (73 pct.).</p> <p>Blandt de deltagende børn og unge blev de fleste sagsforløb startet af en underretning, mens en ung selv gentagne gange forsøgte at få de sociale myndigheder involveret pga. forælders misbrug. De fleste fortæller, at de ved den første kontakt med de sociale myndigheder var bekymrede for, hvad der ville ske, fx om de ville blive anbragt, eller hvordan forældrene ville reagere. I de sager, hvor andre havde lavet en underretning, blev de unge typisk overraskede og overvældede, da de ikke var bekendt med underretningen, eller hvilke bekymrende forhold der var blevet underrettet.</p> <p>De fleste unge fortæller, at de forud for det første møde var bekymret for, hvad der skal ske, hvad de vil blive spurgt om, og hvordan sagsbehandleren vil være. Ikke alle var blevet forberedt på mødet, hvilket havde indflydelse på, hvordan de oplevede mødet. En ung fortæller, at første møde foregik på skolen, og oplevede det ubehageligt at blive hentet i klassen foran kammeraterne. I sager om vold eller overgreb oplevede de unge, at den første samtale i høj grad havde karakter af en afhøring.</p> <p>I den undersøgende fase fremhæver de unge vigtigheden af en god relation til sagsbehandleren, fx at blive mødt med respekt, og at sagsbehandleren giver indtryk af at ville hjælpe.</p> <p>De fleste oplevede, at den information, de fik, var forståelig, og fremhævede særligt vigtigheden af at få forklaret, hvem de måtte dele informationen med. Dog peger</p>	<p>Rapporten konkluderer, at det ikke er alle børn og unge, der deltager i en samtale som led i et sagsbehandlingsforløb. Det fremhæves, at der kan være forskellige årsager til dette. Hvis børn eller unge ikke ønsker at deltage i en samtale, skal de respekteres, mens det er problematisk, hvis samtaler med barnet udelades på baggrund af ønske fra forældrenes side. I nogle tilfælde blev samtalen udeladt på grund af sproglige udfordringer (fx fremmedsprog eller funktionsnedsættelse), og rapporten påpeger derfor, at det er særligt vigtigt at have fokus på, hvordan disse samtaler tilrettelægges, så de bliver gennemført.</p> <p>Rapporten finder, at flere samtaler med børnene og de unge bar præg af, at de ikke blev forberedt, at samtalen manglede formål, og at der var en manglende fleksibilitet i forhold til, hvor samtalen fandt sted. Rapporten fremhæver, at hvis formålet med samtalen er tydeligt, styrker det børnene og de unges muligheder for inddragelse. Rapporten peger også på, at børnene og de unges udsagn og synspunkter kun havde indirekte betydning for den endelige beslutning. Samtaler med børnene og de unge var med til at rejse bekymring, mens det typisk var informationer fra andre (særligt skolen), som endte med at veje tungest i beslutningen.</p> <p>Rapporten anbefaler, at de sociale myndigheder skal forberede børn og unge, når en sag indledes, så det forklares, hvorfor de har samtaler med eller undersøger barnet, samt hvad informationerne skal bruges til. Derudover peger de på et behov for at udvikle en praksis omkring, hvordan børn og unge får informationer og tilbagemeldinger løbende gennem hele forløbet.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>interviewene på, at graden af information faldt, som den undersøgende fase skred frem, og at de unge ved afslutningen ikke altid fik information og derfor ikke vidste, hvilke beslutninger der var blevet truffet. Generelt savnede de også løbende information om, hvad de sociale myndigheder tænkte. Det kunne medføre usikkerhed, misforståelser og en oplevelse af manglende kontrol over situationen, hvis sagsbehandleren ikke delte sine tanker med de unge. Det gjaldt særligt, når spørgsmålene fokuserede mere på de unges hverdag, uden at de var blevet forklaret, hvorfor dette aspekt var vigtigt.</p> <p>Den måde, møderne blev tilrettelagt på, var vigtig for de unges oplevelser af mødet. Særligt var det vigtigt at overveje, hvem der skulle med til mødet, og at mødet blev ledet godt, særligt hvis der var mange til stede, så det blev sikret, at den unge fik ordet. Hvis forældrene var til stede, gav nogle af de unge udtryk for, at det var vigtigt, at der ikke kun var et negativt fokus på forældrene, men at de også blev behandlet med respekt.</p>	
Henriksen & Refsgård, 2020	Danmark	Undersøgelsen er baseret på 28 sager, hvor der i 9 af dem er gennemført interview med unge, der er blevet anbragt på sikret institution, samt med deres sagsbehandler. Derudover er der gennemført interview med 2 kommunale afdelingsledere, 4 socialrådgivere ansat på sikrede institutioner samt 4 formænd for børne- og ungeudvalg. Det er ikke angivet præcist, hvor gamle de deltagende unge er, men det er beskrevet, at unge typisk er 12-17 år, når de anbringes på sikret institution.	<p>Undersøgelsen finder, at få af de unge indtages – primært fordi de undviger kontakten med deres sagsbehandler. De unge oplever derfor først at blive informeret om beslutningen, kort tid inden de anbringes på sikret institution. I to af sagerne blev den unge indkaldt til møde under falske forudsætninger, da sagsbehandleren var bange for, at de vil stikke af. I disse tilfælde blev den unge derfor mødt af politiet eller en sagsbehandler fra døgnvagtten til mødet. Forud for anbringelsen deltog flere af de unge på udvalgmøder, hvor beslutningen blev truffet, men de havde svært ved at</p>	Undersøgelsen konkluderer, at der er behov for at forstå samarbejdet mellem ung og sagsbehandler som et partnerskab, hvor den unge anerkendes som medskabere af løsninger, for at undgå tvangsmæssige indgreb. Der skal udvikles socialfaglige metoder, der forener beskyttelse, deltagelse og autonomi for unge i udsatte positioner.

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		<p>De unge er interviewet én gang ca. 2 måneder efter anbringelsen. Interviewene handlede om følgende temaer: inddragelse i beslutningsprocessen, forståelse for anbringelsesbehov samt familie og opvækst. Interviewene varede 45-120 minutter.</p>	<p>pege på, hvilken indflydelse de havde på beslutningen. De unge havde ikke nødvendigvis læst indstillingen forud for mødet, men fortæller, at de på mødet reagerede på, at de enten ikke kunne genkende det, der blev sagt, eller at det var forkert. Selvom de har mulighed for at sige noget på møderne, er det svært at tale imod de problemkonstruktioner, som allerede foreligger (fx baseret på dokumenter). De unge giver udtryk for, at de har svært ved at forstå beslutningsprocessen, særligt hvem der beslutter hvad, og hvad grundlaget for anbringelsen er.</p> <p>På baggrund af det empiriske materiale udvikles fire 4 samarbejdstyper:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 'Gå egne vegne': Der er et ønske om forandring, men ikke fælles mål. Den unge og sagsbehandleren har forskellige forståelser af problematikken, eller ønsker forskellige indsatser. Dette kan medføre en oplevelse af ikke at blive taget alvorligt eller lyttet til. Der kan være flere sagsbehandlerskift og/eller begrænset kontakt med sagsbehandleren. ▪ 'Trækker sig': Der er hverken fælles mål eller ønske om forandring. De unge har begrænset kontakt med sagsbehandleren, og det er uklart, hvilke aspekter de har indflydelse på. Det kan medføre, at de er passive eller trækker sig fra samarbejdet. Nogle unge oplevede sig som en "problemkategori", fx hvis deres sag blev overført til et specialteam, hvilket kunne føre til, at de troede mindre på muligheden for forandring. ▪ 'Tilpasser sig': Der er fælles mål, men ikke ønske om forandring. Den unge forsøger at tilpasse sig krav og handlemål for at undgå at blive anbragt (igen). Her kan det 	

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>være svært at skelne, om samarbejdet mellem den unge og sagsbehandleren skyldes et ønske om forandring eller frygt for anbringelse.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 'Tager ansvar': Fælles mål og ønske om forandring. De unge giver udtryk for, at målene for samarbejdet skal være "realistiske". De unge giver udtryk for, at de har brug for hjælp. 	
Hultman et al., 2017	Sverige	<p>Semistruktureret interview med 13 unge i alderen 16-21 år. 6 af deltagerne var kvinder, og 7 af deltagerne var mænd. Alle havde et handicap (fx cerebral parese, muskelsygdomme og hjerneskrader), der betød, at de fik personlig hjælp. Deres behov for personlig hjælp var varierende.</p> <p>I interviewene blev der anvendt en interviewguide, men deltagerne kunne også selv tage emner op. Studiet beskriver ikke indholdet af interviewene nærmere.</p> <p>8 af de deltagende havde erfaringer med at deltage i møde med socialrådgivere.</p>	<p>Overordnet set er de unge modstræbende i møderne med sagsbehandlerne, da de oplever det ukomfortabelt at deltage, fx pga. mødernes form, svært tilgængeligt sprogbrug, fokus på tidsberegninger og udmåling af handicap, samt personlige spørgsmål, der stilles på en upersonlig måde. I stedet efterspørger de unge fokus på individuelle behov samt at kunne diskutere, hvad de har behov for, frem for hvad de ikke kan.</p> <p>De unge deltager enten i fysiske møder eller "by proxy", hvor de deltager gennem en repræsentant (fx forælder).</p> <p>Ved fysiske møder oplever de unge kun begrænsede muligheder for indflydelse på formen og indholdet af møderne. De udtrykker, at de skal fremvise og agere deres "væreste selv" for at få adgang til hjælp, de har brug for. Selvom spørgsmålene fra sagsbehandlerne kan opleves svære at forstå og personlige, så forsøger de unge at svare, da de vurderer, at de øger deres chancer for hjælp. De fortæller, at de er glade for at have en ledsager med på møderne (fx deres forældre eller en fysioterapeut), der kan supplere deres svar. Nogle unge udtrykker, hvis de er enige med sagsbehandlerens perspektiver eller oplever at blive uretfærdigt behandlet, fx ved at forlade mødet eller argumentere.</p>	<p>Studiet konkluderer, at de unges deltagelse kan beskrives som tokenisme, hvor de bliver inddraget symbolsk, men ikke oplever reel inddragelse. De unge bliver umiddelbart givet en stemme, men deres stemme har begrænset eller ingen indflydelse på samtalen og indholdet, ligesom de ikke får mulighed for at udtrykke deres egne synspunkter.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			Der kan være flere årsager til, at de unge deltager by proxy på møder, fx dårlige oplevelser med tidligere møder, oplevelse af at møderne er kedelige, deres forældre mener, det vil være for vanskeligt for dem at deltage eller manglende interesse i processen. De fleste unge, der deltager by proxy, er repræsenterede af deres forældre, hvilket de udtrykker er det mest naturlige valg for dem. Flere af de unge modtager hjælp fra private leverandører, hvor en rådgiver også bruges som repræsentanter til møderne med socialrådgiverne. Flere af de unge, der deltager by proxy, oplever, at de er involverede i forberedelserne af møderne og efter møderne.	
Husby et al., 2018	Norge	Semistruktureret interview med 10 børn og unge i alderen 9-17 år. 5 af deltagerne var piger, og 5 var drenge. 7 af børnene boede hjemme på tidspunktet for interviewet, men 3 var anbragt i plejefamilie. 9 af børnene blev interviewet to gange, mens det sidste barn blev interviewet én gang. Interviewene omhandlede fire temaer: daglige aktiviteter, hvad der var svært eller udfordrende i deres liv, kontakt med fagprofessionelle, og hvad der kunne gøre deres liv lettere. Interviewsituation blev understøttet af billeder og dukker ved behov. I nærværende artikel er der udelukkende fokus på det tredje tema om kontakt med fagprofessionelle. Interviewene varede i gennemsnit 1 time.	De fleste af børnene og de unge havde deltaget i individuelle møder med fagprofessionelle, men ikke deltaget på større møder med flere aktører. Børnene og de unge giver udtryk for, at de manglede information om, hvilke tiltag eller indsatser der var igangsat. Derudover havde børnene svært ved at identificere episoder, hvor de havde oplevet at blive inddraget i beslutningsprocesser. Når børnene og de unge beskriver positive oplevelser med inddragelse, handler det ofte om en positiv relation til sagsbehandleren baseret på det, studiet kalder "omhyggelig lydhørhed", som beskriver sagsbehandlerens evne til at lytte til barnet med opmærksomhed og sensitivitet samt have respekt for barnets ønsker. Tillid fremhæves som et centralt aspekt af relationen mellem barnet og sagsbehandleren, som kan styrke deres deltagelse. Det handler bl.a. om, at sagsbehandleren er i stand til at se, hvis barnet har det svært, tør tage svære problemstillinger op med barnet	Studiet konkluderer, at børnene og de unge stort set ikke deltog på møder med flere aktører, men typisk havde individuelle møder med fagprofessionelle. Det betyder, at børn og unge ikke blev inddraget i udviklingen og tilrettelæggelsen af indsatser målrettet dem. Studiet fremhæver, at dette peger på et behov for, at de sociale myndigheder ændrer deres børnesyn og anskuer børn og unge som samarbejdspartnere. Studiet påpeger, at en tillidsfuld relation mellem barnet og sagsbehandleren, som bygger på "omhyggelig lydhørhed", er vigtigt for børn og unges inddragelse. Det kunne også støtte børnene, hvis en anden person, de havde tillid til, deltog på mødet. Dog peger de på en opmærksomhed omkring, at børnene og de unge kunne have vanskeligt ved at udtrykke sig, hvis forældrene også deltog på mødet. Endelig påpeger studiet, at når barnet eller den unge ekskluderes fra deltagelse på større møder, gør det de fagprofessionelle til den dominerende part, hvilket forstærker

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>og udviser empati. En tillidsfuld relation handler derudover også om åbenhed og ærlighed.</p> <p>Relationen mellem barnet eller den unge og sagsbehandleren opleves positivt, når det kommer til udtryk som et samarbejde, hvor de har en fælles mission. Det kan give barnet oplevelsen af at have en voksen på sin side (fx til møder), som kan betyde, at barnet åbner mere op. Nogle af børnene fortæller også, at det kunne hjælpe, hvis de lavede en aktivitet sammen med sagsbehandleren (fx leg, tegne), da det kan virke støttende i forhold til at tale med voksne.</p>	<p>den asymmetriske magtrelation, der kan være mellem børn og voksne. Studiet anbefaler derfor, at børn inkluderes på møder, og at der anvendes pædagogiske og kreative former for kommunikation, der faciliterer, at børnene inddrages. Som eksempel foreslår de, at møder kan forberedes med barnet forud for mødet, hvor der anvendes greb såsom slides med billeder eller videoklip, hvorigennem barnet eller den unge selv kan sætte en dagsorden og beskrive, hvad der er vigtigt for dem.</p>
Jensen, 2015	Danmark	<p>Interview med 10 børn og unge, der alle var anbragt og modtog forebyggende foranstaltninger. Børnene og de unge var i alderen 10-18 år. Derudover er der gennemført gruppeinterviews med 7 unge i alderen 14-16 år, der er anbragt, samt 6 unge voksne i alderen 18-26 år, der tidligere har været anbragt. Tilgang, indhold og gennemførelse af interviewene er ikke nærmere beskrevet.</p>	<p>Studiet skelner mellem formel og uformel inddragelse. Formel inddragelse er den inddragelse af børn og unge, som sociale myndigheder udfører med afsæt i retslig regulering. Uformel inddragelse er den hjælp, børn og unge oplever i hverdagen gennem interaktion med eller handlinger fra andre i de unges egne private og professionelle netværk, som kan påvirke den formelle inddragelse.</p> <p>Uformel støtte skal hjælpe børn og unge med at mestre dialog og kontakt med de sociale myndigheder. Uformel støtte skal ses som en læreproces, hvor barnet og den unge i interaktionen med de uformelle støttepersoner (fx plejeforældre) får erfaringer og tiltro til, at den formelle støtte er håndterbar og meningsfuld. Dialog mellem uformelle støttepersoner før og efter samtaler med de sociale myndigheder er med til at forberede børnene på samtalen samt give børnene og de unge mulighed for at få bekræftet deres oplevelser af samtalen. Uformel støtte kan udøves fra hele det pædagogiske personale, der omgiver børnene, så længe, at barnet har tillid til den voksne.</p>	<p>Studiet konkluderer, at det er vigtigt for børn og unges inddragelse, at voksne omkring dem støtter dem i, hvordan de mestrer samarbejdet og kontakten med de sociale myndigheder. Studiet peger fx på, at støtte i beslutningsprocesser kan give børn positive erfaringer med, at det er muligt at få indflydelse på forskellige forhold, og at deres perspektiver er med til at kvalificere myndighedens beslutninger. Dertil beskriver nogle af de unge, at det har styrket deres selvværd og udviklet deres kompetencer, hvilket de kan bruge fremover.</p> <p>Studiet fremhæver, at fagprofessionelle har en rolle som "mestringsagenter" i forhold til udsatte børn og unges inddragelse. Som mestringsagent skal man have øje for, at barnets stemme bliver hørt, både før, under og efter kontakt til de sociale myndigheder. Endelig fortæller flere unge, at deres egne forældre også yder god uformel støtte, samt at samværet med andre ligestillede børn opleves som støttende.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
Jensen, 2016	Norge	<p>Observationer af netværksmøder med 3 unge i alderen 15-17 år. De 3 unge havde alle en sag hos de sociale myndigheder. De unge blev fulgt i perioden 2009-2011, hvoraf én af de unge er blevet observeret i over 1 år. Én af de unge har også deltaget i et interview. 2 af deltagerne var drenge, mens 1 var pige.</p> <p>I alt er der gennemført observationer af 17 netværksmøder. På møderne deltog mellem 5-12 personer, hvoraf to personer fra de sociale myndigheder ledede mødet. Møderne varede 45-90 minutter. Én af de unge har også deltaget i et interview.</p> <p>Derudover er der gennemført interview med 6 ansatte hos de sociale myndigheder.</p>	<p>Afhandlingen afdækker, hvordan en konkret metode i det sociale arbejde i Norge – 'flipover-metoden' – kan bidrage til inddragelse af børn, der har en sag hos de sociale myndigheder. Metoden bygger på, at den unge skal høres og give udtryk for sine synspunkter. Derudover skal den unge kunne vælge, hvilke udfordringer der skal fokuseres på, og hvem fra den unges netværk der skal deltage. Den unge skal også deltage i forhandlinger og beslutninger om tiltag, indsatser eller løsninger, som bliver diskuteret og truffet på netværksmøder. På netværksmøderne deltager den unge, sagsbehandleren og personer fra den unges netværk. Ud over netværksmøder deltager barnet også i enesamtaler med sagsbehandleren. Metoden anvendes for unge i alderen 12-18 år, der har adfærdsudfordringer, fx misbrug, kriminalitet, skoleproblemer.</p> <p>Afhandlingen finder, at de unge primært havde indflydelse på at definere "ufarlige" problemstillinger, såsom et ønske om at få en fritidsaktivitet.</p> <p>Observationerne viste, at de unge blev positioneret forskelligt (fx som "medspiller" eller "modspiller") afhængigt af, hvordan de fagprofessionelle oplevede deres engagement og samarbejde.</p> <p>Den ene ung fik kun få begrundelser fra de fagprofessionelle på møderne, fx begrundelser for, hvorfor det var vigtigt at gå i skole. Møderne fik derfor karakter af "overtalelsespraksis" med en lav eller ingen grad af inddragelse. I stedet blev mødet og indholdet styret af voksne eller fagprofessionelle. På møderne med den pågældende unge er forældrene gode til at få deres synspunkter frem, mens den unge ikke deltager i at træffe beslutninger.</p>	<p>Afhandlingen konkluderer, at de unge skal indtage en position som 'medspiller', fx ved at vise at de er villige til at ændre sig, for at blive hørt på møderne. I tilfælde hvor den unge bliver en 'modspiller' bliver vedkommende konstrueret som værende imod sit 'eget bedste', og der kan opstå en alliance mellem forældre og medarbejdere fra de sociale myndigheder, som træffer beslutninger på de unges vegne.</p> <p>Afhandlingen finder, at flipover-metoden er brugbar til at løse enkle problemer, men derimod er vanskelig at anvende, når der er tale om alvorlige eller svære udfordringer. Det hænger sammen med, at metoden forenkler den unges situation, for at skabe grundlag for problemløsning mellem den unge og de sociale myndigheder. Derfor fungerer metoden godt til at finde enkle løsninger, men metoden er vanskeligere at anvende når der er tale om mere alvorlige udfordringer. Et eksempel er én af de unge, der har udfordringer med at komme op og komme i skolen om morgen. Her munder netværksmøderne ud i praktiske løsninger, såsom vækkerutiner, men tager ikke fat på, hvad der ligger til grund for vedkommendes udfordringer.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>Den anden ung fik til møderne en position som "modspiller", da vedkommende udfordrede de løsninger, som blev foreslået af andre på netværksmødet, men efterfølgende blev vedkommende "medspiller", da vedkommende accepterede forslagene. Til et af møderne opstår der uenigheder mellem den unge, sagsbehandleren og mødelederen omkring den unges mulighed for at flytte i egen bolig. Det blev besluttet, at der var behov for mere udredning, før der kunne træffes endelig beslutning, hvilket er imod flipover-metoden, som bygger på, at beslutninger skal træffes på mødet. Der opstår dermed en konflikt mellem metoden og andre tiltag/institutionelle rammer inden for børne- og ungeområdet hos de sociale myndigheder.</p> <p>Den sidste ung har et godt samarbejde med de andre deltagere på netværksmøderne. Vedkommende fremstår informeret omkring sin situation og kommer selv med løsningsforslag, fx at se en psykolog. På møderne afbryder vedkommende ikke og begrundet sine synspunkter. Vedkommende mestrer også at reflektere over begivenheder og relationer, der har haft betydning for vedkommendes udfordringer. Dette giver vedkommende en stærk "medspiller" position på møderne, hvor de voksne og fagprofessionelle lytter til vedkommendes synspunkter.</p>	
Lauri et al., 2021	Estland	<p>Semistruktureret interview med 14 børn og unge (5 drenge og 9 piger) i alderen 10 til 17 år. Alle børnene havde en sag hos de sociale myndigheder.</p> <p>Interviewene omhandlede fire temaer: første møde med sagsbehandleren, opfølgende møder, tilfredshed med aktiviteter i</p>	<p>Studiet finder, at der blandt de deltagende børn og unge var stor forskel på, i hvor høj grad de oplevede at blive inddraget i deres sag hos de sociale myndigheder.</p> <p>Børnene og de unge oplevede generelt ikke at blive inddraget i beslutningsprocesser. Studiet karakteriserer deres inddragelse som overvejende passiv og ikke meningsfuld.</p>	<p>Studiet konkluderer, at de fagprofessionelle har en tilgang, hvor de mener, at de skal gøre noget for barnet frem for med barnet. Børnene og de unge oplevede også, at fagprofessionelle indtog en ekspertrolle, frem for at lade børnene og de unge være eksperter i deres eget liv. Børnene havde også forskellige oplevelser af, hvordan fagprofessionelle talte til dem afhængig af deres</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		regi af de sociale myndigheder og forventninger dertil samt inddragelse. Interviewene varede i gennemsnit 28 minutter.	Nogle børn og unge oplevede ingen inddragelse i beslutningsprocesser. Der manglede kommunikation, og der var ingen dybe samtaler om familieliv, interventioner samt om børnenes behov, ønsker eller håb for fremtiden. Dette gjorde sig særligt gældende hos de yngre børn.	alder. De yngre børn oplevede ikke, at der blev kommunikeret med dem, hvor ældre børn i højere grad oplever at blive engageret. Studiet anbefaler en opmærksomhed på to forhold, der kan øge børn og unges muligheder for inddragelse: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Børnefokus: De tilgange, der anvendes, skal have barnet i centrum, se barnet som ekspert og anskue barnet som et subjekt i forløbet. ▪ Inklusion: At barnet eller den unge engageres i deres eget liv uanset alder.
Kloppenborg et al., 2018	Danmark	Fokusgruppeinterview med udsatte børn og unge i aldersgrupperne 12-14 år, 15-17 år og 18-22 år. I alt har 18 børn og unge fra projektkommunerne deltaget. Interviewene omhandlede deres oplevelse af projektet 'Bedre Børneinddragelse', men er ikke nærmere beskrevet i rapporten.	Projektet 'Bedre Børneinddragelse' udspringer af, at børn og unge ikke inddrages i sager, der vedrører dem, tilstrækkeligt på tværs af de danske kommuner. I projektet indgår et træningsforløb med fokus på børneperspektivet i sagsbehandlingen for sagsbehandlere og ledere. Derudover indgår der tre indsatsområder, som kommunerne skal arbejde med i praksis for at skabe bedre inddragelse i forhold til: 1) rammesætning af møder, 2) handleplanen, og 3) sagsbehandlers refleksion over egen praksis. Børnene og de unge giver udtryk for, at et godt kendskab til egen sagsbehandler er vigtigt, da det skaber tillid og rum for, at de kan åbne sig op. Andre fremhæver et godt kendskab til leverandøren af den sociale indsats som vigtigere, da deres kontakt med sagsbehandleren er sparsom. I interviewene kan det ikke vurderes, om børnene og de unge oplever, at projekt Bedre Børneinddragelse har bidraget til en bedre relation end tidligere. Børnene og de unge giver udtryk for, at det er vigtigt at blive lyttet til i egen sag, og at	Evalueringen viser ikke markante virkninger af projekt Bedre Børneinddragelse for børnene og de unge af flere årsager: a) begrænset datamateriale og b) andre faktorer i børnenes liv i perioden for projektet, som kan have påvirket deres oplevelse af projektet. Evalueringen af projekt Bedre Børneinddragelse konkluderer, at: 1) det samlede set har styrket kommunernes opmærksomhed og fokus på vigtigheden af at inddrage børn og unge i egen sag, 2) langt størstedelen af sagsbehandlere vurderer i eftermåling, at de er bevidste om, hvordan de skaber god børneinddragelse i sager, 3) kommunerne så gerne, at de havde fået mere konkrete metoder til inddragelse af børn og unge i handleplansarbejdet og på handicapområdet igennem projektet. Sådanne metoder har kommunen selv måttet opsøge.

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>deres synspunkter tages alvorligt, fx er det vigtigt for dem ikke at blive talt om i tredje-person eller blot være "tilbehør" til samtalen. Børnene og de unge har varierende oplevelser af at blive lyttet til, og om der bliver ageret på deres udsagn, mange oplever, at der ikke handles på det.</p> <p>En del af børnene og de unge oplever at få forklaringer på, hvorfor deres ønsker ikke efterleves, eller ved, hvorfor de ikke kan imødekommes.</p> <p>Børnene og de unge oplever i høj grad sagsbehandlerskift og hertil mindre god koordination af overlevering af sager. I nogle sager påvirker sagsbehandlerskift ikke sagsbehandlingen, oftest hvis barnet ikke er bevidst om, hvem deres tidligere sagsbehandler var. En del unge synes, at skiftene er problematiske, fx oplevelsen af at skulle starte forfra og genfortælle oplysninger, forskellige holdninger hos sagsbehandleren, og at sagen kan komme til at stå stille, mens der skiftes.</p>	
Kloppenborg & Lausten, 2020	Danmark	<p>Spørgeskemaundersøgelse om udsatte børn i alderen 12-17 år, som enten var anbragt eller havde en fast kontaktperson som forebyggende foranstaltning.</p> <p>Spørgeskemaet indeholdt spørgsmål om børnene og de unges egne vurderinger af inddragelse i kommunens sagsbehandling med repræsentativ stikprøve med ca. 2.300 besvarelser fra børn og unge, der er blevet sammenkørt med registerdata.</p>	<p>Resultaterne peger på, at en stor del af børnene og de unge oplever, at deres sagsbehandler lytter til dem. 50-70 pct. af børnene og de unge svarer, at de bliver godt informeret om sagsbehandlingen, fx indhold af møder, og hvem der deltager. En stor del af de unge oplever også, at deres sagsbehandler forklarer dem udfaldet af beslutninger. 15-30 pct. af børnene og de unge føler sig dog ikke godt informeret, særligt er der stor forskel på, hvordan de unge oplever sagsbehandlerens opfølgning af møder.</p> <p>Størstedelen af børnene og de unge angav, at de havde en god relation til sagsbehandleren. 60-75 pct. svarede positivt på en række udsagn om, hvordan de oplevede, at sagsbehandleren lyttede til dem, forstod</p>	<p>Rapporten peger på flere forhold, der kan få betydning for børnene og de unges inddragelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Store udfordringer: børn og unge med store udfordringer føler sig mindre inddraget (fx trivselsudfordringer). ▪ Køn: drenge føler sig mere inddraget end piger. ▪ Alder: unge (14-17 år) føler sig mere inddraget end børn (12-13 år). ▪ Anbringelsestype: børn og unge anbragt i plejefamilie oplever sig mere inddraget end unge anbragt på institution. ▪ Relation: børn og unge med kendskab til egen sagsbehandler, samt hyppige møder og med få sagsbehandlingsskrift, føler sig

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>dem, interesserede sig for dem og havde tillid. 30 pct. svarede dog også, at de har svært ved at få fat på deres sagsbehandlere.</p> <p>Det varierede, i hvor høj grad børnene og de unge oplevede at have indflydelse på beslutninger. Omkring en tredjedel af de unge oplever, at de er medbestemmende i forhold til, hvornår og hvor de og deres sagsbehandlere skal mødes, mens 40-50 pct. oplever, at de ikke har indflydelse på mødetidspunkter. Derudover oplever 45 pct. at have indflydelse på samtaleemner til møder med deres sagsbehandler, samt indflydelse på, hvad kommunen beslutter i deres sag. 30 pct. af de unge oplever ikke at have indflydelse. Størstedelen giver udtryk for, at de gerne vil have indflydelse på, hvad der bliver besluttet i deres sag.</p>	<p>i højere grad inddraget end unge med mangelfuld kontakt eller flere skrift i sagsbehandlere.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Uddannelsesmæssig støtte og fravær: børn og unge, der har modtaget specialundervisning eller har højt fravær i skolen, føler sig mindre inddraget, hvilket også er et udtryk for, at de mest udsatte føler sig mindst inddraget.
Križ & Roundtree-Swain, 2017	USA	<p>Semistruktureret interview med 8 unge, der tidligere har været anbragt eller fortsat er anbragt efter 18-årsalderen. Deltagerne var i alderen 18-21 år. Interviewene omhandlede deres oplevelser med inddragelse, erfaringer med at være anbragt samt overgang til voksenlivet. Interviewene varede i gennemsnit 1 time.</p> <p>Alle 8 unge havde, efter at de fyldte 18 år, valgt at forblive i "systemet", hvilket i denne undersøgelse betyder, at de valgte at forblive anbragt, efter at de fyldte 18 år. De havde været anbragt i plejefamilie, familiepleje eller på institution.</p>	<p>De unge fremhæver, at inddragelse er vigtigt af flere årsager. Det giver dem bedre indsigt i deres sag; det bidrager til, at der træffes bedre beslutninger; det bidrager til at styrke de unges viden om de sociale myndigheder; og det styrker deres selv-værd og selvstændighed.</p> <p>I praksis havde de unge både positive og negative erfaringer med inddragelse. De fleste oplevede at blive inddraget i beslutningen om at fortsætte anbringelsen, efter at de var fyldt 18 år, samt evt. samvær med biologiske familiemedlemmer. Derimod blev de fleste ikke inddraget i beslutningen om typen af anbringelse. Beslutningen blev ofte truffet hurtigt, og de unge manglede information. For nogle ændrede det sig med alderen, og de oplevede en højere grad af inddragelse, jo ældre de blev. Nogle oplevede også, at deres synspunkter blev taget mere alvorligt med alderen.</p>	<p>Studiet konkluderer, at de unge havde varierende oplevelser med inddragelse. Studiet identificerer en række forhold, der kan få betydning for de unges inddragelse. Disse forhold beskrives på tre forskellige niveauer:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Det individuelle niveau: Barnet eller den unges adgang til information er en vigtig forudsætning for inddragelse. Barnets alder kan have betydning, hvor særligt børn under 14 år kan have begrænsede muligheder for inddragelse. Barnet eller den unges evne til at udtrykke sine synspunkter kan få betydning for, i hvor høj grad de inddrages. ▪ Det organisatoriske niveau: Mængden af information, som sagsbehandleren gør tilgængelig for barnet eller den unge, har betydning for deres muligheder for inddragelse (fx barnet eller den unges mulighed for at udtrykke synspunkter). Sagsbehandlerens viden om inddragelse kan få

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>De unges evne til at argumentere for egen sag havde betydning for deres inddragelse. Nogle anvendte andre strategier, såsom udadreagerende adfærd, til at ændre deres anbringelsesforhold. Dog fortæller nogle af de unge, at hvis de havde en dårlig opførelse i systemets øjne, kunne det få negativ betydning for deres inddragelse, og omvendt, at de blev belønnet for god opførelse.</p> <p>De unge fremhæver adgangen til information som særlig central for deres inddragelse. De fleste fik information fra deres sagsbehandler om muligheden for at forblive i deres anbringelse, efter at de fyldte 18 år, hvilket hjalp dem til at træffe beslutningen. Nogle af de unge oplevede at mangle information. Særligt fremhæves den første tid i deres anbringelse, hvor de ikke vidste, hvad der skulle ske, eller hvad deres status var.</p> <p>Endelig fremhæves relationen til sagsbehandleren også som central for de unges inddragelse. Når sagsbehandleren viste dem respekt og var interesseret i dem og deres sag, oplevede de unge, at sagsbehandleren var tilgængelig, og de havde tillid til sagsbehandleren.</p>	<p>betydning. Vigtigheden af en tillidsfuld relation mellem sagsbehandleren og barnet, herunder at sagsbehandleren er tilgængelig, engageret i barnet, anerkendelse, respekt og tid. Det kan få negativ betydning for inddragelse, hvis barnet eller den unge oplever at få påsat et negativt label.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Det systemiske niveau: Det kan få negativ betydning for inddragelse, hvis systemet arbejder hen mod fx hjemgivelse, hvis barnet ikke ønsker dette. Beskyttelse af børn tillægges ofte større vægt, end barnet eller den unges ønsker er, fx i spørgsmål om samvær, hvorfor der er større sandsynlighed for, at barn og unge lyttes til, hvis deres ønsker er i overensstemmelse med de sociale myndigheder.
Lausten & Jørgensen, 2017	Danmark	<p>Spørgeskemaundersøgelse med 1.560 anbragte børn og unge på 11, 13, 15 og 17 år. Resultaterne i kapitlet om medinddragelse og medbestemmelse sammenligner resultater fra 2014 til 2016. Der var stort frafald i stikprøven, som muligvis har påvirket resultaterne.</p> <p>Spørgeskemaet indeholdt spørgsmål om flere temaer, herunder børnenes og de unges oplevelser af deres anbringelsessted, subjektiv trivsel, helbred og fritid, kontakt til</p>	<p>Rapporten undersøger, om anbragte børn og unge oplever at blive inddraget i forskellige aspekter af anbringelsen. Resultaterne viser, at hver tredje ung oplever at blive involveret i beslutningen om, hvor de skal anbringes i både 2014 og 2016. Børn anbragt på kostskole, efterskole eller på eget værelse oplever en højere grad af inddragelse sammenlignet med børn og unge i andre former for anbringelse. Fra 2014 til 2016 sker der en stigning i antallet af 15-årige, der oplever at blive inddraget. Der er dog fortsat en tredjedel af nye anbragte børn og</p>	<p>Rapporten indeholder ikke en konklusion, men fremhæver en problematik omkring inddragelse af børn og unge, der er blevet anbragt inden for det seneste år. Blandt disse børn og unge svarer kun 60 pct., at de føler sig inddraget i egen sag.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		familien, netværk, venner, skolegang, medinddragelse samt netværk og nære relationer.	<p>unge, som ikke oplever at blive tilstrækkelig involveret i egen sag. Blandt de 17-årige svarer 23 pct., at de ikke ved, hvad der skal ske, når de fylder 18 år, eller at det endnu ikke er besluttet.</p> <p>I løbet af anbringelsen oplever over 40 pct. af børnene og de unge at have haft tre eller flere sagsbehandlere på 2 år.</p> <p>Godt 50 pct. af børnene og de unge ville gå til deres mor/far eller andet familiemedlem, hvis de oplever problemer. 41 pct. svarer, at de vil søge hjælp hos professionelle voksne (fx lærer, kontaktperson, sagsbehandler, pædagog). Fra 2014 til 2016 er der sket et fald i andelen af unge, som vil søge hjælp hos en professionel voksen. Derudover er de yngste børn dem, der har lavest forventning til at kunne søge professionel hjælp. Endvidere svarer 12 pct., at de ville søge hjælp hos andre børn eller unge, mens 7 pct. angiver, at de ikke har nogen at gå til.</p>	
Lausten & Kloppenborg, 2022	Danmark	<p>Spørgeskemaundersøgelse blandt 2.334 udsatte børn og unge i alderen 12-17 år, som enten er anbragt uden for hjemmet, eller som modtager en forebyggende indsats i hjemmet.</p> <p>Spørgeskemaet indeholder en række spørgsmål til at afdække tre dimensioner: 1) relation, 2) information og 3) indflydelse. Derudover indeholder spørgeskemaet spørgsmål fra SDQ. Data fra spørgeskemaerne er efterfølgende koblet med registerdata.</p>	<p>Studiet beskriver en række forskellige resultater baseret på børnene og de unges spørgeskemabesvarelser:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Unge med dårlig mental trivsel er dem, der oplever sig mindst involveret. ▪ Unge med højt skolefravær oplever sig i mindre grad involveret end unge med lavt skolefravær. ▪ Unge i alderen 14-17 år oplever i højere grad at blive involveret sammenlignet med børn i alderen 12-13 år. ▪ Børn og unge med en mor med grundskolen som højeste uddannelsesniveau oplever sig mere involveret end unge med mødre med højere uddannelse. Modsat oplever unge med enlige mødre sig mindre involveret end unge med mødre, der har en partner. 	<p>Studiet finder, at der er stor forskel på, i hvor høj grad børnene og de unge oplever at blive involveret i egen sagsbehandling. En stor del oplever, at de i nogen grad eller i høj grad er involverede. En mindre gruppe oplever, at de kun i en lav grad er involverede.</p> <p>Studiet peger på, at de mest udsatte unge er dem, der er mindst involverede. Studiet finder en negativ sammenhæng mellem faktorer såsom mental trivsel, behov for specialundervisning, skolefravær og de unges grad af involvering.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ Drengene og etniske minoritetsunge oplever sig i højere grad involveret, mens unge med psykiske diagnoser oplever lavere grad af involvering. ▪ Unge anbragt på institution er mindre involveret end unge anbragt i plejefamilie. Modsat er der ingen signifikant forskel mellem unge i plejefamilier og unge med forebyggende foranstaltninger i hjemmet. ▪ Unge, der ofte har kontakt med deres sagsbehandler (tre gange inden for de seneste 6 måneder), og som har oplevet få sagsbehandlerskift, oplever en højere grad af involvering end unge, der har sjælden kontakt, og som har oplevet flere skift (flere end tre skift på 2 år). 	
Mateos et al., 2017	Spanien	<p>I alt har 135 personer deltaget i undersøgelsen, hvoraf 30 børn og unge i alderen 11-21 år deltog som informanter, som enten var hjemgivet, eller hvor de skulle hjemgives. Derudover deltog 63 sagsbehandlere og 42 biologiske forældre.</p> <p>Studiet har anvendt Semistruktureret interview med 18 deltagere (16 unge og 2 forældre) samt 22 fokusgruppeinterview (9 interviews med professionelle, 8 interviews med forældre og 5 interviews med børn). I interviewene med børnene var der fokus på, hvilke forhold der havde faciliteret deres hjemgivelse, hvilken information og støtte de havde behov for, og om de havde nogle anbefalinger til andre børn og unge, der står over for hjemgivelse.</p>	<p>Overordnet finder studiet, at flere børn og unge ikke oplever at blive inddraget og få mulighed for at udtrykke deres synspunkter. Studiet peger på tre områder, hvor det er centralt, at børn inddrages i processen omkring hjemgivelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Flere af børnene og de unge manglede information og vidste ikke, hvorfor de skulle hjemgives, eller hvilke ændringer der har gjort det muligt. Flere af børnene og de unge fik information om hjemgivelsen med kort varsel og oplevede derfor at mangle tid til at forberede sig og tage af sted. ▪ Børnene og de unge oplever mange modstridende følelser i hjemgivelsesprocessen. ▪ Børnene og de unge oplevede i varierende grad støtte fra deres sagsbehandler i forbindelse med hjemgivelsen. I de tilfælde, hvor de oplever støtte fra deres sagsbehandler (fx ved at svare på spørgsmål om hjemgivelse), skabes der et tillidsfuldt bånd, hvor børnene accepterer at blive 	<p>Studiet konkluderer, at det har betydning for børnenes forståelse af hjemgivelsen, at de bliver inddraget i processen. Derudover varierede børnene og de unges forståelse af hjemgivelsen med alderen, hvor ældre børn i højere grad var i stand til at identificere ændringer, der var sket i hjemmet, og dermed, hvilke årsager der lå til grund for hjemgivelsen.</p> <p>Studiet peger også på vigtigheden af at forberede børnene på hjemgivelse og identificere deres behov for støtte samt at sikre lige kommunikation mellem professionelle, forældre og børn, som børns synspunkter gives lige vægt i forhold til andres perspektiver.</p> <p>Studiet anbefaler et øget fokus på tre områder for at sikre, at børn og unge er involverede i hjemgivelsesprocessen:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sikre, at børnene og de unge er en del af processen forud for hjemgivelse samt inddrage børnene og de unge i beslutningen

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>hjulpet, hvilket kan få positiv betydning for deres hjemgivelse. Ligeledes er støtte fra andre formelle og uformelle netværk, såsom lærere, terapeuter og venner, centralt for de unge i overgangsfasen.</p>	<p>om, hvordan deres hjemgivelse skal foregå.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Støtte børnene og de unge, så de bliver bevidste om, at de kan opleve tab i forbindelse med hjemgivelse, fx ved at der udvikles empowerment-strategier, som kan hjælpe dem med at håndtere følelser under genforeningen. ▪ Sikre, at børn og unge har adgang til støtte og rådgivning under hjemgivelse, fx i form af en mentor.
Moesby-Jensen, 2019	Danmark	<p>Semistrukturerede kvalitative interviews med 21 unge (19 mænd og 2 kvinder) med autismspektrum-forstyrrelser. De unge var i alderen 17-26 år. Interviewene varede 20-60 minutter.</p> <p>Flere af de unge havde behov for bostøtte, støttekontaktperson eller anden hjælp til praktiske og sociale forhold i dagligdagen. Størstedelen af de unge var normalt begavede eller særlig godt begavede. 14 af de unge havde i hele eller dele af deres skolegang gået på specialskoler, specialklasse eller i behandlingsskole, mens resten havde gået i en almen folkeskole. 19 af de unge gik eller havde gået på STU (ungdomsud-dannelse for unge med særlige behov) på interviewtidspunktet. 13 unge boede hjemme, mens 6 boede på bosted og 2 i egen bolig. To tredjedele af de unge blev diagnosticeret, inden de fyldte 16 år, hvoraf halvdelen også var diagnosticerede med depression eller social angst.</p>	<p>Undersøgelsen fokuserer på, hvordan unge med en autismspektrum-forstyrrelse oplever kontakten og møder med myndighedsrådgivere.</p> <p>Undersøgelsen peger på, at der er kommunikative udfordringer til møderne, hvor de unges kommunikative og sociale vanskeligheder spiller en central rolle for, hvordan de kan indgå i kontakten med myndighedsrådgiverne. Det betyder fx, at de har vanskeligt ved at kommunikere deres ønsker og behov.</p> <p>Alle børnene og de unge fremhævede vigtigheden af at have en bisidder med til møder, fx for at styrke deres kommunikative muligheder. De oplevede, at en bisidder kunne hjælpe dem i kommunikationen med det sociale system, hjælpe dem til at få adgang til støtte og ydelser samt hjælpe dem i at navigere i det sociale system. En bisidder kunne også hjælpe dem i interaktionen med fremmede samt huske aftaler indgået på mødet.</p> <p>Børnene og de unge oplevede generelt, at kontakten med deres myndighedsrådgiver og adgangen til støtte var vanskelig og bureaukratisk. Nogle oplevede, at deres sagsbehandler ikke lyttede til dem, talte ned til</p>	<p>Undersøgelsen konkluderer, at inddragelse af børn og unge med autismspektrum-forstyrrelse er en kamp om anerkendelse, og at disse børn og unge ofte taber den kamp.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>dem, manglede forståelse for autisme og dem som personer, samt havde et fastlåst billede af dem baseret på sagsdokumenter. Flere oplevede også deres myndighedsrådgiver som negativ, fortravlet og distanceret i både verbal og nonverbal kommunikation. Endelig oplevede nogle mange skift i sagsbehandlere.</p> <p>Der var dog også flere børn og unge, der havde positive oplevelser med deres sagsbehandler, som var engageret, anerkendte deres behov og gjorde en stor indsats for at indfri de unges ønsker. Her oplevede de en respekt og et ligeværd og havde konstruktive samtaler om bosted, uddannelse og deres sociale liv. Det blev også vægtet positivt, når sagsbehandleren var tilgængelig og fleksibel, samt når de havde en længerevarende relation.</p>	
Muench et al., 2017	Storbritannien	<p>Semistruktureret interview med 22 børn og unge i alderen 8-18 år. I studiet inddeles deltagerne i to aldersgrupper: yngre børn i alderen 8-12 år (12 børn) og unge i alderen 13-18 (10 børn). Alle børnene og de unge boede hos én eller begge forældre på tidspunktet for interviewet og havde en igangværende sag hos de sociale myndigheder. Indholdet af interviewene med børnene og de unge er ikke nærmere beskrevet i studiet.</p> <p>Derudover er der også gennemført interview med 26 forældre.</p>	<p>Studiet undersøger, hvordan børn og forældre oplever konferencer, der afholdes i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder, hvor forskellige aktører deltager.</p> <p>Børnene og de unge i undersøgelsen giver udtryk for at mangle forståelse for formålet med konferencerne. Nogle fortalte, at de havde viden om det sociale system, men denne viden var ikke nødvendigvis korrekt. 9 af børnene og de unge havde selv deltaget i konferencerne, mens de resterende 13 børn og unge ikke havde deltaget.</p> <p>Interviewene gav indtryk af, at børnene og de unge ikke vidste, at møderne var til for at diskutere deres velbefindende eller foretage beslutninger om deres liv. De børn og unge, der havde begrænset viden om formålet med konferencerne, efterspurgte, at nogen (fx deres forældre eller sagsbehandlere) forklarede dem dette.</p>	<p>Studiet konkluderer, at børnene og de unge har meget begrænset viden om konferencerne i forbindelse med sager hos de sociale myndigheder og kun deltager i lav grad, og at konferencerne derfor ikke lever op til deres formål om at engagere børn og unge i sager i regi af det sociale system. Dette skyldes, at de metoder, der bliver anvendt til at engagere børnene og de unge i sagsprocessen, ikke er virksomme.</p> <p>Børnene og de unge oplevede generelt konferencerne negativt. De fleste var dog positive over for deres sagsbehandler og de sociale myndigheders arbejde og oplevede, at sagsbehandleren havde gjort en forskel for dem og deres familie. Dog havde få indsigt i klageprocedurerne, hvilket studiet påpeger er et problem, da muligheden for at kunne klage er essentielt for brugeres oplevelse af medbestemmelse og det at have kontrol over eget liv.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>Blandt de børn og unge, der havde deltaget på konferencerne, havde knap halvdelen haft en kontaktperson med som støtte. Andre gav udtryk for, at de ikke følte sig forberedt eller støttet i processen. Ingen af børnene, der deltog på konferencerne, havde fået feedback på udfaldet af mødet. Nogle gav også udtryk for, at deres deltagelse havde været spild af tid.</p> <p>Ganske få børn (3) var informeret om klageprocedurer, og kun 2 havde benyttet sig af muligheden for at klage. Andre vidste ikke, at de kunne klage, eller hvem de skulle klage til, mens nogle frygtede, at det ville have negative konsekvenser for dem og deres familie, hvis de klagede.</p> <p>Børnene og de unge havde forskellige oplevelser af deres sagsbehandler, men overvejende positive oplevelser – særligt i de tilfælde, hvor de havde opbygget en god relation til sagsbehandleren og følte, at sagsbehandleren havde hjulpet dem. Studiet peger på, at børnene og de unges opfattelse af sagsbehandleren ofte stemte overens med deres forældres oplevelse af sagsbehandleren.</p>	<p>Studiet anbefaler, at børn og forældre informeres bedre om processen, og at dette kræver, at man forklarer processen på en simpel måde, som er tilpasset den enkelte, samt at deltagerne informeres, før møderne afholdes.</p>
Ottosen et al., 2015	Danmark	<p>Rapporten bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt anbragte børn og unge i aldre 11, 13, 15 og 17 år.</p> <p>En stikprøve på 2.600 individer blev udtrukket, og heraf har 1.404 børn og unge deltaget i undersøgelsen. Det svarer til en svarprocent på 55 pct.</p>	<p>Rapporten finder, at 35 pct. af anbragte børn og unge blev taget med på råd om valg af anbringelsessted, 55 pct. blev ikke taget med på råd, og 12 pct. svarede, at de ikke ved eller ikke husker det.</p> <p>Når rapporten ser specifikt på alder, viser resultaterne, at 16 pct. af de 11-årige er blevet inddraget, 25 pct. af de 13-årige, 27 pct. af 15-årige blev taget med på råd om valg af anbringelsessted, mens 51 pct. af de 17-årige blev taget med på råd.</p>	<p>Rapporten konkluderer, at der er en tydelig aldersgradient i forhold til inddragelse, da 15- og 17-årige i langt højere grad end 11- og 13-årige oplever at have været inddraget i beslutningen vedrørende nuværende anbringelsessted.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
Pastor et al., 2022	Spanien	<p>Studiet trækker på flere former for data. Der er gennemført Semistruktureret interview og fokusgruppeinterview med 30 børn (det er ikke angivet, hvor mange børn der deltog i de forskellige former for interview). Børnene var 6-12 år og havde været anbragt minimum 1 år. På tidspunktet for interviewet var 21 af børnene blevet hjemgivet, mens de resterende stod over for hjemgivelse i den nærmeste fremtid (et par måneder). De fleste havde været anbragt på institution, mens 8 havde været anbragt i slægtspleje, og 4 børn havde været placeret i begge former for anbringelse. Interviewene udforskede, hvilken information børnene havde fået, deres behov for information og støtte samt behov for støtte efter hjemgivelse.</p> <p>Derudover er der gennemført interview med biologiske forældre (42) og professionelle fra de sociale myndigheder (63). Der er både anvendt individuelle interviews og fokusgruppeinterviews.</p>	<p>Studiet finder, at de fleste børn i undersøgelsen ikke blev informeret om, hvad grunden var til, at de skulle anbringes. Nogle oplevede at få at vide, at de snart ville vende tilbage til deres familie igen, og når det ikke skete, kunne det få betydning for tilliden til de professionelle. Manglende forklaringer betød også, at nogle af børnene følte sig ansvarlige for, at de blev anbragt.</p> <p>De fleste børn fortæller, at de ikke var en del af den indledende proces inden anbringelsen og derfor ikke var forberedte på, at de skulle anbringes. Dette kunne medføre svære følelser, såsom vrede, angst, forvirring, tristhed og chok. Derudover var de heller ikke blevet fortalt, hvilken type anbringelse, de skulle placeres i, og de manglede også information om deres rettigheder under anbringelsen, hvilket gjorde, at de ikke stillede spørgsmål eller klagede.</p> <p>Fleere af børnene fortæller, at de ikke var informerede om samvær med deres biologiske familie og ikke var informerede om betydningen af samvær.</p>	<p>Studiet konkluderer, at anbragte børn er objekter for beskyttelse frem for subjekter, der er i stand til at forstå deres situation og blive involveret i deres eget anbringelsesforløb. Børnene i undersøgelsen vidste ikke, at de havde ret til at blive informeret og manglede information ved anbringelsen.</p> <p>Studiet fremhæver, at børn bør informeres, når en sag sættes i gang hos de sociale myndigheder, og gives mulighed for at udtrykke deres synspunkter.</p> <p>Studiet anbefaler, at professionelle udvikler en praksis for, at børn informeres, fx gennem et møde med deltagelse af børn, forældre og professionelle, hvor forhold omkring anbringelsen forklares. Studiet peger særligt på fem forhold, som det er vigtigt at børn informeres om: 1) årsagerne til familieseparationen, 2) interventioner, der er gået forud for, at de anbringes, 3) anbragte børns rettigheder, 4) hvad der karakteriserer deres anbringelse og 5) tidspunkter for samvær.</p> <p>Derudover fremhæver studiet, at det også er vigtigt at udvikle en god relation mellem barnet og sagsbehandleren.</p>
Paulsen, 2016	Norge	<p>Semistruktureret interview og fokusgruppeinterview med 45 unge i alderen 16-26 år, som har eller har haft en sag hos de sociale myndigheder. 14 af deltagerne var piger, og 31 var drenge. De fleste unge havde haft behov for indsatser, såsom anbringelse på institution eller plejefamilie og efterværn. Det varierer, hvor meget kontakt deltagerne har haft med de sociale myndigheder, fra kort til langvarig involvering af myndighederne.</p>	<p>Studiet peger på, at de unge generelt oplevede en lav grad af inddragelse. De fortæller, at de manglede information, og om en oplevelse af ikke at blive hørt, når de udtrykte deres synspunkter. Nogle af de unge fortæller dog også, at de hen mod 18-årsalderen oplevede en større grad af inddragelse.</p> <p>Studiet identificerer tre grader af deltagelse: 1) ingen/lille tilstedeværelse, 2) tilstedeværelse uden medvirken og 3) medvirken.</p>	<p>Studiet konkluderer, at der særligt er tre faktorer, der bidrager til børneinddragelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tilstedeværelse og deltagelse: Børn og unge skal være til stede på møder og inviteres til samtaler. Dette fører ikke i sig selv til reel inddragelse, men øger mulighederne for dette. ▪ Alder: Barnets eller den unges alder har betydning for graden af inddragelse. Jo ældre barnet bliver, jo større grad af inddragelse oplever de. De fleste unge giver udtryk for, at de begyndte at opleve en højere grad af tilstedeværelse, da de var i

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		Der er gennemført fokusgruppeinterview med 24 af de unge, som udforskerede hvordan de unge forstod begrebet om inddragelse og havde oplevet deres egen inddragelse, samt hvordan man skaber god inddragelse. Derudover er der gennemført individuelle semistruktureret interview med 23 unge (hvoraf 2 også havde deltaget i fokusgruppeinterview). Her var fokus på deres individuelle livshistorier, og personlige erfaringer med kontakt med de sociale myndigheder.	<p>Ingen/lille tilstedeværelse: Denne deltagelsesgrad hænger sammen med alder, og de unge fortæller, at i førskolealderen blev de sjældent inviteret med til møder. Hvis de deltog, skete det ofte sammen med andre, og de fik ikke mulighed for at tale med myndighederne alene. Deres manglende tilstedeværelse betød, at de ikke fik information om myndighedernes rolle eller formålet med myndighedernes arbejde og indsatser. Den manglende information kunne gøre dem usikre og bange.</p> <p>Tilstedeværelse uden medvirken: Denne deltagelsesgrad beskriver at de unge var tilstede til møder, men ikke oplevede at blive hørt. Møderne bestod ofte i at de fik information, men ikke at der blev spurgt ind til dem og deres synspunkter. Hvis de blev spurgt, oplevede de at deres synspunkter vejede lidt i den endelig beslutning. Som en konsekvens heraf, valgte flere af de unge ikke at dele deres synspunkter eller helt at stoppe med at komme til møder.</p> <p>Medvirken: Denne deltagelsesgrad beskriver oplevelsen af at få information og blive hørt. De unge har ofte løbende kontakt med de sociale myndigheder, har samtaler alene, oplever at blive respekteret og det de siger taget alvorligt. De har været inddraget i planlægningen af indsatser, mål for indsatser og beslutningsprocesser. De fortæller ofte, at de har haft en fast kontaktperson, som de har haft en god relation til.</p>	<p>alderen 9-10 år, men at de først oplevede medvirken i 15-16-årsalderen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Relationen til sagsbehandleren: En god relation gør det nemmere at stille spørgsmål og give sin mening til kende. Det giver også de unge lyst til i højere grad at medvirke, og de oplever større indflydelse på beslutninger. Den gode relation kommer også til udtryk i en oplevelse af anerkendelse og støtte fra sagsbehandlerens side og tillid.
Pert et al., 2017	Storbritannien	Semistruktureret interview med 25 børn og unge. Børnene og de unge var mellem 8-17 år, og der var en lige fordeling af drenge og piger (12 drenge og 13 piger). Børnene og de unge havde i gennemsnit været anbragt i 3 år i en plejefamilie på tidspunktet for interviewet.	Studiet undersøger, hvordan børn oplever at blive inddraget i undersøgelser i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet, det der i Storbritannien kaldes 'Looked After Children (LAC) Review.	Studiet konkluderer, at de fleste børn og unge havde et basalt (men begrænset) kendskab til formålet med LAC-undersøgelsen. De børn, der manglede kendskab, var særligt yngre børn. De fleste børn og unge havde også kun begrænset viden om

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
		<p>I interviewene anvendtes billeder samt visualiseringer af anbringelsesundersøgelser (LAC-review). Interviewene fandt sted hos barnet/den unges plejefamilie.</p> <p>Derudover blev der også gennemført Semi-struktureret interview med 16 plejeforældre.</p>	<p>Børnene og de unge havde varierende viden om, hvad der var formålet med LAC-undersøgelsen. Ingen af børnene synes, det var rart at deltage i møderne, og nogle følte, det var pinligt, hvis de ikke havde noget at sige. De fleste oplevede, at indholdet på møderne var på et generelt niveau, som ikke tog udgangspunkt i deres specifikke situation.</p> <p>Børnenes og de unges oplevelse af brugbarheden af LAC-undersøgelserne hang sammen med deres forståelse af formålet med dem. Nogle af børnene oplevede, at undersøgelserne var brugbare, når de havde nogle konkrete opgaver eller udfordringer, som de ønskede, at der blev taget hånd om. De børn, der havde været anbragt i lang tid, kunne typisk ikke se noget formål med undersøgelserne, da de ikke mente, det ville ændre noget.</p> <p>Kun få af børnene og de unge gav udtryk for, at deres sagsbehandler havde talt med dem om deres ønsker, inden LAC-undersøgelsen blev lavet. Forud for LAC-mødet huskede nogle af børnene, at de var blevet tilsendt et skema, som de skulle udfylde, men de fleste fortæller, at dette skema ikke tog højde for deres alder eller kompetencer. De fleste oplevede også at blive givet få valgmuligheder, fx hvor og hvornår LAC-undersøgelsen skulle afholdes, samt hvem der skulle deltage på mødet.</p> <p>Til selve møderne oplevede børnene overordnet set, at det var sagsbehandleren, der styrede samtalen, og de blev spurgt, om de var enige/uenige. Her oplevede flere, at deres plejeforældre kunne være en god støtte i forhold til at få deres synspunkter frem.</p> <p>Nogle af børnene og de unge gav udtryk for, at de havde en god relation til deres</p>	<p>IRO'ens rolle (Independent Reviewing Officer).</p> <p>Studiet peger på, at børnene og de unge havde en oplevelse af, at undersøgelserne blev gjort "mod" dem i stedet for "med" dem. De børn og unge, der kun havde et meget begrænset kendskab til formålet med undersøgelsen, gav udtryk for en oplevelse af at blive nøje gransket, hvilket påvirkede deres oplevelse af undersøgelsen negativt.</p> <p>Børnene og de unge gav overordnet set udtryk for kun at have få muligheder i løbet af processen til at udtrykke deres synspunkter. Dette gjaldt særligt i planlægnings- og forberedelsesfasen. De oplevede også, at deres deltagelse i undersøgelsen havde lille gavn eller udbytte for dem.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			sagsbehandler, som særligt opstod, hvis de lærte sagsbehandleren at kende som en "rigtig person" og ikke kun en "professionel person". De børn, der gav udtryk for en positiv relation til sagsbehandlere, havde generelt også færre negative oplevelser med LAC-undersøgelserne.	
Rambøll, 2018	Danmark	Rapporten bygger på spørgeskemabesvarelser blandt anbragte børn og unge i alderen 11, 13, 15 og 17 år. En repræsentativ stikprøve på i alt 2.503 ud af de 4.442 børn og unge blev udtrukket, hvoraf data bygger på enten helt eller delvist besvarede spørgeskemaer blandt 1.301 anbragte børn og unge, svarende til en svarprocent på 52 pct.	Rapporten finder, at andelen af anbragte børn og unge, der oplever at blive taget med på råd ved beslutningen om, hvor de skal bo, er faldet fra 35 pct. i 2016 til 27 pct. i 2018. Rapporten peger også på, at børn på socialpædagogiske opholdssteder i højere grad end børn i de andre anbringelsesformer oplever at blive taget med på råd.	Rapporten konkluderer, at sammenlignet med tidligere målinger oplever anbragte børn og unge mindre medinddragelse i deres anbringelse.
Strömpl & Luhamaa, 2020	Estland	Semistruktureret interview med 20 børn og unge, som blev anbragt, da de var mellem 10-17 år. På tidspunktet for interviewene er de mellem 12-18 år. På tidspunktet for interviewet var de alle anbragt uden for hjemmet. Indholdet af interviewet er ikke nærmere beskrevet i studiet. Derudover inddrager studiet spørgeskemabesvarelser fra professionelle (sagsbehandlere og fagpersoner, som støtter børn i sager om anbringelse). Her har 107 professionelle svaret.	Studiets fund er organiseret omkring Lunds inddragelsesmodel. Her har forfatterne slået kategorierne 'rum' og 'stemme' sammen samt slået 'publikum' og 'indflydelse' sammen. ▪ Rum og stemme: At have en sagsbehandler over længere tid, som barnet har tillid til, som kan bistå barnet fx i forbindelse med høringer forud for anbringelsen, bidrager positivt til inddragelse af barnet eller den unge. Her kan sagsbehandleren hjælpe barnet med at forstå sagen og de overvejelser, der er forbundet med enten at blive i hjemmet eller blive anbragt. Dog ønskede de fleste børn og unge ikke at deltage i høringerne. De manglede information om høringerne og blev ofte overrasket over at skulle deltage. Til høringerne oplevede de også, at de ikke kendte de mennesker, der var til stede, hvilke gjorde det vanskeligt at opbygge en tillidsfuld relation. Når de ikke havde tillid til dem, der	Studiet konkluderer, at der er behov for ikke kun at fokusere på artikel 12 i FN's Børnekonvention i arbejdet med børneinddragelse. Det er også væsentligt at have fokus på artikel 13 om information og artikel 5, om at børn skal støttes samt artikel 19 om retten til sikkerhed. Derudover konkluderer studiet, at når samtaler mellem anbragte børn og unge og sagsbehandleren får karakter af at skulle indsamle beviser, kan det betyde, at barnet eller den unge ikke oplever at blive hørt.

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>var til stede til høringen, kunne det få betydning for det, de fortalte, og kvaliteten af deres vidnesbyrd. Nogle af børnene havde også negative oplevelser med, at sagsbehandleren eller andre professionelle brød deres løfte til barnet, fx hvis barnet havde deltaget i en videoafhøring for at undgå at møde op i retten, men i sidste ende alligevel skulle i retten.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Publikum og indflydelse: Vigtigt, at børn og unge oplever, at det, de fortæller, tages alvorligt. For børnene og de unge var det også vigtigt, at sagsbehandleren var i stand til at høre og forstå deres komplekse oplevelser, fx deres tilknytning til forældrene. De fleste havde ikke en oplevelse af, at deres mening havde stor vægt i den endelige beslutning. 	
Sæbjørnsen & Willumsen, 2017	Norge	<p>Semistruktureret interview med 5 unge i alderen 13-16 år. De unge havde svære psykosociale vanskeligheder, hvor man havde besluttet at inddrage en tværprofessionel ansvarsgruppe i deres sag.</p> <p>Interviewene omhandlede børnene og de unges oplevelser med deres ansvarsgruppe samt aktiviteter og processer i regi af ansvarsgrupperne. Interviewene varede 1-2 timer.</p>	<p>Studiet undersøger et tiltag, der skal øge børn og unges mulighed for deltagelse i egen sagsbehandling. Tiltaget består af oprettelsen af tværprofessionelle teams, "ansvarsgrupper". Grupperne består af forskellige professionelle og ikke-professionelle såsom barnet selv, barnets forældre eller kæreste.</p> <p>Studiet peger på, at de unges deltagelse i ansvarsgrupper kan være en måde at implementere effektiv inddragelse. Dette understøttes bedst, hvis den unge har et tillidsfuldt forhold til en af de professionelle mødedeltagere.</p> <p>Studiet identificerer tre forhold, som gik igen på tværs af interviewene:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Aktiv i beslutningstagning – tilbagetrækning: Der var stor forskel på, i hvilket omfang de unge følte, at de kunne eller måtte deltage i møderne med ansvarsgruppen. Alle de unge ville gerne deltage og følte, 	<p>Studiet inddrager Honneths anerkendelsesteori og konkluderer, at hvis de unge har et tillidsfuldt forhold til en eller flere af de voksne i ansvarsgruppen, opleves det som anerkendelse og kærlighed, hvilket har positiv indvirkning på deres selvtillid og selvrespekt og dermed for deres muligheder senere i livet.</p> <p>Børnene og de unge gav udtryk for, at inddragelse for dem var tæt forbundet med deres muligheder for indflydelse. For at opnå effektiv inddragelse fremhæver studiet betydningen af tillidsfulde relationer – særligt hvis vedkommende har en magtfuld position i ansvarsgruppen.</p> <p>Endelig fremhæver studiet vigtigheden af, at børn og unge har og får tilstrækkelig information, og at der er transparens igennem hele processen.</p>

Forfatter(e)	Land	Data og metode	Resultater	Konklusioner og anbefalinger
			<p>at deres deltagelse var vigtig, men ikke alle følte, at de fik lov til det, og derfor havde de trukket sig, når de havde været til møderne.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tillid – mistillid: Det var essentielt for de unges deltagelse, at de havde tillid til de professionelle, som var med til møderne. Hvis de unge udviklede en god relation til en eller flere af de voksne, førte det til en mere general tillid rettet mod selve ansvarsgruppen. For nogle førte dette også til øget samarbejdsvillighed. ▪ Brugbar – ikke brugbar: Alle undtagen en af de unge fandt ansvarsgruppen brugbar. Nogle af dem brød sig ikke nødvendigvis om at deltage i møderne, men udtalte alligevel, at det havde hjulpet på deres situation. 	

